

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**6-36 AY ARASINDA BEBEĞİ OLAN ANNE-BABALARIN
ÇOCUK KİTAPLARININ GELİŞİMSEL YÖNÜ İLE İLGİLİ
DENEYİMLERİNİN VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ**

Sevda Nur TOKUR

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ANKARA

2022

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**6-36 AY ARASINDA BEBEĞİ OLAN ANNE-BABALARIN
ÇOCUK KİTAPLARININ GELİŞİMSEL YÖNÜ İLE İLGİLİ
DENEYİMLERİNİN VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ**

Sevda Nur TOKUR

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL**

ANKARA

2022

ONAY SAYFASI

iii

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
6-36 AY ARASINDA BEBEĞİ OLAN ANNE-BABALARIN ÇOCUK KİTAPLARININ
GELİŞİMSEL YÖNÜ İLE İLGİLİ DENEYİMLERİNİN VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ
Sevda Nur TOKUR
Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL

Bu tez çalışması 16/02/2022 tarihinde jürimiz tarafından "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: *Prof. Dr. İsmihan ÇETİN ARTAN*
(Hacettepe Üniversitesi)

Tez Danışmanı: *Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL*
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: *Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI*
(Ankara Üniversitesi)

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

21 Şubat 2022

Prof. Dr. Müge YEMİŞÇİ ÖZKAN
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren .. ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

21/02/2022

Sevda Nur TOKUR

1“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir*

** Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.*

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne göre yazıldığını beyan ederim.

Sevda Nur TOKUR

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasını gerçekleştirmemde değerli görüşleriyle yoluma ışık tutan, çok yorulduğumda hayatın dinamik bir süreç olduğunu bana sürekli hatırlatan, güler yüzlü ve sevecen tavrını bir gün olsun eksik etmeyen canım danışmanım Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL' a,

Araştırmamda yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Mustafa SEVER'e,
Bu sürecin başından beri beni sürekli motive eden ve her aşamada görüşleriyle beni aydınlatan canım arkadaşım Ar. Gör. Samet ATA'ya,

Sorgusuz ve hiç düşünmeden çalışmama katılan sevgili anne-babalara,

Desteklerini esirgemeyen canım öğretmen arkadaşlarıma,

Varlıklarından güç bulduğum canım öğrencilerime,

Yaşamın her anında bana her anlamda güvenen, benim her anıma katlanan bu süreçte “Kolayladın mı?” sorularını eksik etmeyen biricik annem Cevahir ÖZDEMİR' e,

Hayata pozitif bakmam için sürekli çabalayan emektar babam Nadir ÖZDEMİR' e,

Sevgilerini ve yardımlarını benden esirgemeyen canım abim Hüseyin ÖZDEMİR'e ve canım ablam Çiğdem ÖZDEMİR 'e,

Tanıştığımız günden beri bir kez olsun elimi bırakmayan, sevgisiyle ve emeğiyle güç bulduğum yol arkadaşım, canım eşim Ahmet TOKUR'a,

Ve en önemlisi dünyaya gözlerini açtığı günden beri kitapla buluşturmaya çalıştığım beni bu araştırmayı yapmaya teşvik eden pamuk yeğenim Ada ÖZDEMİR' e sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Pamuk yeğenim Ada'ya...

ÖZET

Tokur S. 6-36 Ay Arasında Bebeği Olan Anne-Babaların Çocuk Kitaplarının Gelişimsel Yönü ile İlgili Deneyimlerinin ve Düşüncelerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2022. Bu çalışma, 6-36 ay aralığında bebeği olan anne-babaların kitaplarının gelişimsel yönü ile ilgili deneyim ve düşüncelerini derinlemesine incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan temel yorumlayıcı yöntem ile desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 6-36 ay aralığında farklı aylarda çocuğu bulunan 10 anne ve 2 baba oluşturmaktadır. Araştırmadaki veriler alan uzmanlarının görüşü ile hazırlanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ve “Genel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA programında analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda “Kitapla Kurulan İlişki”, “Kitap Seçimi” ve “Kitap Okuma Pratikleri” ana temaları oluşturulmuştur. Temaları daha detaylı ele almak amacıyla kategoriler ve alt kategorilere de ayrılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda anne-babaların kitapla kurdukları ilişkilerde gündelik hayatta kitapları konumlandırmaları günlük akışın bir parçası olarak gördükleri fakat fiziksel olarak kitabın ev ortamlarında herhangi bir alanının olmadığı belirtilmiştir. Kitapların hediye olarak yaşamlarında özel günlerle sınırlandırdıkları, kitap okumaya başlama yaşının en geç bir yaş olduğu ve kendilerinin kitap okuma alışkanlıklarının kısıtlı olduğu yönünde görülmüştür. Kitap seçiminde benzer süreçler yaşadıkları gözlemlenmiştir. Okuma pratiklerine bakıldığında kitap okuma esnası ile sınırlı kaldığına, birlikte kitap okuma yerine kitap okuma olarak nitelendirdiğine, tercih edilen kitapların fiziksel ve içerik özelliklerine göre şekillendiğine, kitap okumaya engel durumları çocuğun dikkat süreleriyle ilişkilendirdiklerine, okuma yapan kişinin bakım veren kişi ile paralellik gösterdiğine ve anne-babaların mesleklerinin okumayı şekillendiren demografik özellik olduğuna dikkat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimi, Çocuk Edebiyatı, 0-36 Ay, Kitap Okuma.

ABSTRACT

Tokur S. Examining the Experiences and Views of Parents with Baby Aged 6-36 Months on Their Children Books' Developmental Side, Hacettepe University Graduate School Health Sciences, Child Development and Education Program, Master's Thesis, Ankara 2022. This study was conducted to examine the experiences and views of mothers and fathers who have a baby between 6-36 months old on their children books' developmental side. The research was designed with a basic interpretative method which is one of the qualitative research methods. The sample of this research included 10 mothers and 2 fathers who had a baby between 6-36 months old. The data was collected by using a "semi-structured interview" which was prepared with the opinion of experts and "General Information Form". After the analysis of data, the themes of "Relationship with a Book", "The Selection of a Book" and "Book Reading Practices" were generated. Data were also interpreted in detail by being divided into categories and sub-categories to investigate selected themes thoroughly. Results of the research stated that, in their relationship with a book, parents perceive the positioning of the books as a part of the daily flow but books did not have any physical area in their home environment. Moreover, they regarded books as gifts that are limited to special days in their lives, their age to start reading a book was one year old at the latest, and their book-reading habits were limited. It has been observed that parents experience similar processes in book selection. When parents' book-reading practices were examined, their book-reading practices were limited to the reading time, it was described only as 'reading' instead of 'reading together', the preferred books were shaped according to their physical and content characteristics, they associate the obstacles to reading with the attention span of the child, that there was a parallelity between the person who read and the caregiver, and parents' occupations were a specific demographic that shape reading in children.

Key Words: Child Development, Children's Literature, 6-36 months old, Reading Books.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER	xii
TABLolar	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Önemi	1
1.3. Araştırmanın Problemleri	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Çocuk Edebiyatı	4
2.2. Çocuk Edebiyatında 0-3 Yaş Çocuk Kitapları	5
2.3. 0-36 Ay Çocuk Kitaplarının Özellikleri	6
2.3.1. 0-36 Ay Çocuk Kitaplarında Biçimsel Özellikler	6
2.3.2. 0-36 Ay Çocuk Kitaplarında İçerik Özellikleri	11
2.4. 0-36 Ay Çocuk Kitap Türleri	13
2.4.1. Oyuncak Kitaplar	14
2.4.2. Bez Kitaplar	14
2.4.3. Banyo Kitapları (Naylon Kitaplar)	15
2.4.4. ABC Kavram ve Etkinlik Kitapları	15
2.4.5. Resimli Hikaye Kitapları	15
2.5. 0-3 Yaş Çocuk Kitapları ve Gelişim Alanları Arası İlişki	16
2.5.1. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Bilişsel Gelişim Arası İlişki	16
2.5.2. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Dil Gelişim Arası İlişki	17
2.5.3. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Motor Gelişim Arası İlişki	18

2.5.4. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Sosyal-Duygusal Gelişim Arası İlişki	19
2.6. Çocuğun Kitapla Tanıştırılmasında Ailenin Rolü	19
2.7. 0-36 Ay Çocuklarıyla Kitap Paylaşımı	20
2.8. 0-36 Ay Çocukların Kitaplarla Buluşturulması Amaçlı Gerçekleşen Projeler	21
2.8.1. Reach Out and Read (ROR)	21
2.8.2. Bookstart Projesi	22
2.8.3. Dolly Parton's Imagination Library	22
2.8.4. Born to Read Program	22
2.8.5. Bir Milyon Kitap Projesi	23
2.9. Konuyla İlgili Araştırmalar	23
3. GEREÇ ve YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Deseni	26
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	26
3.3. Veri Toplama Araçları	28
3.3.1. Genel Bilgi Formu	28
3.3.2. Görüşme Formu	28
3.4. Verilerin Analizi	28
3.5. Araştırmacının Rolü	29
3.6. İnanırcılık ve Tutarlılık	29
4. BULGULAR	31
4.1. Kitapla Kurulan İlişki	31
4.1.1. Gündelik Hayatta Kitabın Yeri	32
4.1.2. Hediye Kitap	33
4.1.3. Ebeveynin Kendisinin Kitap Okuması	34
4.1.4. Kitap Okunmaya Başlama Yaşı	35
4.2. Kitap Seçimi	36
4.2.1. Kitabın Alınma Süreci	38
4.2.2. Yayınevi Tercihleri ve Başvurulan Kaynaklar	38
4.2.3. Fiziksel Yapı	39
4.2.4. Kitapların İçeriği	41
4.2.5. Cinsiyete Göre Seçim	42

4.2.6. Ebeveynlik Beklentileri ve Kaygıları	43
4.3. Kitap Okuma Pratikleri	45
4.3.1. Okuma Esnasında Olanlar	46
4.3.2. Okumayı Tercih Edilen Kitaplar	49
4.3.3. Kitap Okumaya Engel Durumlar	49
4.3.4. Kitabı Okuyan Kişi	50
4.3.5. Kitap Okuma Sıklığı	50
4.3.6. Okumayı Yönlendiren Demografik Özellikler	51
5. TARTIŞMA	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	64
6.1. Sonuç	64
6.1.1. Kitapla İlişki Kurulmasına Yönelik Sonuçlar	64
6.1.2. Kitap Seçimine İlişkin Sonuçlar	64
6.1.3. Kitap Okuma Pratiklerine İlişkin Sonuçlar	65
6.2. Öneriler	66
7. KAYNAKLAR	68
8. EKLER	
EK 1. Etik Komisyon Onayı	
EK 2. Aydınlatılmış Onam Formu	
EK 3. Genel Bilgi Formu	
EK 4. Görüşme Formu	
EK 5. Orjinallik Ekran Çıktısı	
EK 6. Dijital Makbuz	
9. ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİLLER

Şekil		Sayfa
4.1.	Kitapla kurulan ilişki ile ilgili ebeveynlerin görüşleri	32
4.2.	Kitap seçiminde ebeveynlerin görüşleri	37
4.3.	Okuma pratiklerinde ebeveynlerin görüşleri	46

TABLULAR

Tablo	Sayfa
3.1. Çalışma grubu bilgileri.	27
4.1. Kitapla kurulan ilişki modelinin kategorilere göre dağılımı.	31
4.2. Kitap seçimi modelinin kategorilere göre dağılımı.	36
4.3. Okuma pratikleri modelinin kategorilere göre dağılımı.	45

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 0-36 ay arasında bebeğe sahip olan anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili deneyimlerini ve görüşlerini keşfetmeye yöneliktir. Çalışmada anne-babaların çocuk kitapları seçimleri, kitaplarla yaşadıkları deneyimlerinin çeşitlilikleri, bu deneyimleri etkileyen nedenler incelenmiştir. Bu süreçte kitapları çocuklarına “nasıl” paylaşım yaptıkları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bebeklik dönemi yaşamımızın en önemli ve temeli diyebileceğimiz bir dönemdir. Bu dönemde bebeklerin kitapla tanıştırılması onların gelişimsel açıdan etkileyen büyük bir öneme sahiptir.

Anne-babalar çocuklarının eğitimdeki ilk sorumlu kişilerdir. Doğumdan itibaren aileler tarafından çocuklarına kitap okumaya başlanması faydalı olacaktır (1). Anne ve babaların bebeklerinin gelişim düzeyine, yaşına uygun kitaplar seçmesinin bebeğin gelişimi için önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

0-36 ay dönemi çocuklarına yönelik kitapların raflarda yerini alması yakın zamanda gözlemlenmeye başlamıştır. Buna takiben aynı şekilde ailelerin bebekleri için kitap seçimleri de yeni başlayan bir süreçtir. Bundan dolayı ailelerin çocuğun yaşına ve gelişimsel düzeyine yönelik kitap seçiminde, kitabın çocukla nasıl paylaşılacağıyla ilgili soru işaretlerinin olması doğal bir durumdur.

Yapılacak çalışmanın özeline bakılacak olursa bu çalışma ile ailelerin günlük yaşam deneyimlerinde çocuk kitaplarının yeri, kitap seçimlerinde dikkat edilen hususlar, kitapları 0-36 ay aralığındaki çocuklarıyla nasıl paylaştıkları, kitapların gelişimsel yönleri ile ilgili deneyim ve düşünceleri incelenecektir.

Çalışmanın anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili deneyimlerinin ortaya koyulmasına yönelik olmasından dolayı nitel bir yöntem kullanılması da büyük bir önem taşımaktadır. Bunun nedeni aileler ile yapılan görüşmeler sonucunda kitap-çocuk- aile paylaşımının nasıl olduğu, deneyimlerinin ne şekilde oluşu daha açık bir şekilde ortaya koyulmaktadır.

Alan yazı taraması yapıldığında 0-36 ay dönemine yönelik kitaplarla ilgili çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Özellikle ülkemizde 0-36 aylık çocuklarının kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili olarak ailelerinin deneyim ve görüşlerini kapsayan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bahsedilen durumlardan dolayı bu şekilde bir araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmanın sonucunda bu dönem kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili daha çok farkındalık yaratılacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problemleri

Çocuk kitapları her dönem çocuğu için büyük bir öneme sahiptir. Özellikle bebeklik döneminde kitapların çocuklarla tanıştırılması gelişimsel olarak yararlı olacaktır. Bu çalışmada kitapların çocuğun hayatındaki yeri, anne-babaların çocukları için kitap seçimleri, kitap seçimini etkileyen faktörler, kitaplara ulaşım şekilleri ve bu kitapları çocuklarıyla paylaşım deneyimleri, kitapların gelişimsel yönleriyle ilgili deneyim ve düşünceleri incelenecektir.

Araştırmanın temel problemi “6-36 ay bebeği olan anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili deneyimleri ve görüşleri nelerdir?” olarak incelenecektir.

Bu temel problem kapsamında alt problemler şeklindedir;

1. Kitapların 6-36 ay çocuğunun günlük yaşamında yeri nedir?
2. Anne- babaların 6-36 ay dönem çocuğuna seçtikleri kitaplar nelerdir?
3. Anne-babaların 6-36 ay dönem çocuğu için kitap seçimini etkileyen faktörler nelerdir?
4. Anne- babalar 6-36 ay dönem çocuğu için seçtikleri kitaplara nasıl ulaşmaktadır?
5. Anne-babaların 6-36 ay dönem çocuklarıyla kitap paylaşımları nasıldır?
6. Anne-babaların 6-36 ay dönem çocuklarının kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili deneyimleri nasıldır?
7. Anne-babaların 6-36 ay dönem çocuklarının kitaplarının gelişimsel yönüyle ilgili düşünceleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Ankara ilinde yaşayan 12 anne ve babanın görüşleri ile sınırlıdır.
- Görüşme yapılan anne ve babaların öğrenim düzeyi lisans ve üzeri ile sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı; çocuğa hitap eden, edebi esere farkındalık kazandıran ve çocukların duygularına ve düşüncelerine hitap ederek eserlerin yazıldığı amaçlı bir edebiyattır. Çocuk edebiyatındaki metinler çocukluk dönemindeki çocuğun duygusal, zihinsel, sosyal ve dil gelişimi göz önünde bulundurularak kaleme alınmaktadır (2). Eğitim yönünün yanı sıra çocuk edebiyatı sanat ve estetik açısından da kazanım sağlar (3). Çocuk edebiyatının çocuklar açısından en önemli bir diğer özelliği ise okuma alışkanlığı ve sevgisinin kazandırılmasıdır (4).

Kitapların olmadığı zamanlarda hikaye anlatıcıları buldukları toplumun kültürünü, adaletini, tarihlerini ve değerlerini kuşaktan kuşağa aktarmakta önemli bir yer edinmekteydiler. Fakat anlatılan hikayeler çocuklar için olmamakla birlikte, çocuklar bu hikayeleri dinleyerek kendilerine uygun olanların çıkarımlarında bulunmaktaydılar (5). Charles Perrault 1697 yılında halkın dilinde olan bu hikayeleri ve masalları topladıktan sonra kısaltarak çocuklar için basmıştır. Parmak Çocuk, Külkedisi, Çizmeli Kedi, Kırmızı Başlıklı Kız gibi eserler bu dönemde basılmış eserlerdendir (6).

Türkiye’de ise çocuk edebiyatı Meşrutiyetten sonra batılı eğitim anlayışından doğan anlayış ile öğretmen okullarında yer almaya başlamıştır. Fakat Meşrutiyetten Cumhuriyet Dönemine kadar olan dönemde yeterli ve kaliteli kitap sayısı oldukça azdır. Yararlı ve bir bütün halinde çocuk edebiyatı İkinci Dünya Savaşından sonra başlamıştır. Çünkü bu yıllarda eğitim alanında büyük reformlar yapılmış ve bununla birlikte sınıflara çocuk dergileri ve kitapları getiren yeni nesil öğretmenler yetişmiştir (7). Bu dönemden sonra ise ivmelenecek artmıştır fakat Türkiye’deki çocuk edebiyatı kitaplarında halen eksiklikler bulunmaktadır (6).

Çocuk edebiyatı çocuk edebiyatı ürünlerini kapsar. Çocuk edebiyatı ürünlerini diğer edebiyat ürünlerinden ayıran temel özellikler gelişimsel olarak yaş dönemleri arasında farklılık göstermesidir. Hazırlanacak eserlerde algılama ve kavrama düzeyleri dikkate alınmaktadır (8). Çocuk edebiyatı geniş bir yaş aralığını kapsamaktadır. Çalışmaya konu olan 0-3 yaş çocuk kitaplarının çocuk edebiyatındaki yerini açıklamak fayda sağlayacaktır.

2.2. Çocuk Edebiyatında 0-3 Yaş Çocuk Kitapları

Sever'e (2008) göre kitaplar, 0-2 yaş dönemindeki çocukların oyun ihtiyacını sağlayan oyuncaklar gibi, görsel ve dilsel özelliği ile çocuğun oynama, eğlenme; duyuşsal yollar ile tanıma ve keşfetme ihtiyacını karşılayan materyallerdir (9). Beynin hızlı gelişim gösterdiği bebeklik döneminde kitaplar öğrenme ve konuşma becerisinde önemli katkılar sağlarlar. 6 aylıktan itibaren bebekler çevresindeki nesnelere tanımaya ve resimlerle ilgilenmeye başlarlar. Bundan dolayı bu dönemden itibaren çocukların kitaplarla tanışması okuma-yazma beceri gelişiminin ilk adımları olacaktır (10). 2 yaştan itibaren çocuklar okunan kitapların içeriğini anlamaya başlar örneğin 15 aylık bir bebek kitapta bulunan gerçek nesneyi tanıır ve gösterebilir (11). Kitap okuma sırasında bebekler kelimeleri anlamasalar bile kitap okuyan kişinin ses tonundan hoşlanırlar. Yeni yürümeye başlayan çocuklar ise daha uzun süre dikkatlerini vererek kitaptaki resimlere odaklanır, anlatılan hikayeyi takip eder ve kitapların sayfalarını kontrollü bir şekilde çevirmeye çalışır bunların temelinde okumayla ilgili temel bilgileri öğrenmiş olur. Bunun yanı sıra kitap okuma alışkanlığının da kazandırılması için iyi bir başlangıç yapılmış olur (12).

Alanyazıda 0-3 yaş aralığındaki kitapların sınıflandırılmasında ortak bir görüş bulunmamakla beraber "bebek kitapları" teriminin altında isimlendirilmiştir. Bu başlık geniş bir yelpazedir. Bunun nedeni ise 0-3 yaş aralığında çocuklar için yazılmış ve basılmış tüm kitapları kapsamasıdır. Kavram kitapları, üç boyutlu kitaplar, boyama kitapları, müzikli kitaplar, oyuncak kitaplar, hikaye kitapları, resimli sözlükler gibi kurmaca olan veya kurmaca olmayan farklı eserleri içermektedir. Kümmerling-Meibaur'e (2011) göre bu geniş kapsamdan dolayı net bir sınıflandırma yapılamamaktadır(13). Doğdukları andan itibaren çocukların iyi bir kitaptan yararlanması önemli bir konudur. Özellikle bebeklerde dikkat süreleri, fiziksel gelişim özellikleri, kitapta bulunan resimleri ne kadar iyi gördükleri gibi durumlar göz önünde bulunmalıdır. Bu yaş grubu için seçilecek kitapların en temel ortak yönleri içerik yönünden basit olması, hikaye var ise birbirini tekrarlayan metin ve dil kalıplarının bulunması; fiziksel açıdan düz bir arka planın üzerine parlak renkli çizimlerin bulunması, fiziksel dayanıklılık; okuma pratiği anlamında çocuğun kitaba katılması ya da etkileşimde bulunması olarak sıralanabilir(14).

2.3. 0-36 Ay Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran en önemli özelliği çocukların anlama düzeyleri ve edindikleri deneyimlerin kitap seçimleri üzerinde etki etmesidir(15). Çocukların kitapla tanıştırılması sürecinde seçilen kitabın yaşına ve gelişim alanına uygun bir kalitede oluşu çocuğun kitapla olan ilişkisini olumlu yönde etkileyecektir. Bu yüzden kitapların çocuğa göreliği içerik ve estetik bakımından ele alınmalıdır (16).

Çocuk edebiyatı çocuğun yaşama geldiği ilk dönemden başlayarak tüm süreçlerini kapsayan ve bu gelişim dönemlerini dikkate alan bir edebiyat türü olmalıdır. Böylelikle çocuk kendini daha iyi tanımış olacak ve çevresine duyarlılık sağlayacaktır. Çocuğun ruh sağlığına katkıda bulunmalı ve onun hayal dünyasına hitap edecek dil ve anlatım özelliğine sahip olmalıdır. Çocuk kitaplarında dengelerin iyi korunması adına sadece yazım ve anlatım da değil aynı zamanda görüntü, şekil, resimleme ve bunların birbiriyle uyum içinde olmasına dikkat edilmelidir (17).

Çocuk kitaplarının gelişim alanlarını desteklemesinin yanı sıra ileriki süreçte okuma alışkanlığını etkilediği bilinen bir gerçektir. Bundan dolayı çocuğun yaşamı üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Kitap seçimi konusunda kitabın bu etkileri göz önünde bulundurulmalı ve bazı kriterlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Uygunluk açısından içerik, biçim, resimleme, dil ve anlatım gibi özelliklerinin belirli ilke ve kurallar çerçevesinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir (18).

2.3.1. 0-36 Ay Çocuk Kitaplarında Biçimsel Özellikler

Bebekler altıncı aydan itibaren kitap okumaya yönelik zevk alabileceği görsel, dil, işitme ve ince motor becerilere sahip olacaktır. Kitapları emme, okşama, çizme, tırmalama ve vurma gibi duyu-motor beceriler için kullanılabilir. Özellikle 0-1 yaş aralığında oral dönemde olan çocuk kitapları emmekten haz alabilir. Bakımını veren kişilerin kitapların yemek yemek, atmak veya çiğnemek için olmadığını okumaya yönelik olduğunu sabırla çocuklarına öğretmeleri gerekmektedir(19, 20).

Gelişimsel açıdan büyük bir öneme sahip olan çocuk kitaplarının özelliklerinin çocukların gelişim düzeyine ve ilgi alanlarına faydalı olabilecek nitelikte olması gerekir(19). Çocuk kitapları çocuğun dünyaya bakış açısına yön veren aynı zamanda çocuğa estetik ve edebi zevkin kazandırılması için büyük öneme sahip araçlardır(17).

Kitapları çocuklar için ilgi çekici bir duruma getirmek için eserin kapağında iç tasarımına kadar dikkatli ve özenli bir şekilde hazırlanması önemli bir noktadır (21).

Biçimsel özellikler olarak 0-36 ay çocuk kitaplarını; kapak ve ciltleme, ağırlık, boyut ve şekil, harfler ve punto, kağıt, kullanılan malzeme ve resimleme ele alınacaktır.

Kapak ve Ciltleme

Resimli çocuk kitaplarının içerik ve iç dizaynı kadar dış özelliklerinden olan kapak da önemli bir unsurdur. Özellikle okuma bilmeyen okul öncesi dönem çocuğunun dikkatini çekebilmek için önemli bir uyarıcı olarak kabul edilmelidir(22). Dayanıklı ve çocuğun hoşuna giden kapak ve ciltleme çocuğun ilgisini daha yüksek seviyede tutacaktır. Bunun nedeni ise dikişsiz ve ciltli kitaplar çabuk dağılır bu durumda çocuğun ilgisini azaltarak kitap okuma alışkanlığı kazanmasını engellenmesine neden olur. Sağlam kapaklı ve ciltli kitaplar uzun süre saklanır (23). Bu şekilde çocuk kütüphane kurma ve alışkanlığı kazanmış olacaktır.

Kapak bir kitabın kapısı gibi görülmelidir. İyi bir kapak, renkli ve canlı çizimler çocukların kitaba olan ilgisini arttıracaktır. Daha küçük çocuklar için özellikle parlak ve birinci temel renklerden oluşan çizimlerin yanı sıra dikkat çekici, büyük ve kısa bir başlık kullanılması merak uyandırıcı niteliktedir(24). Kitap kapağının kalın ve mukavvadan olması da sağlamlık açısından önemlidir(22). Çocuk tarafından tekrar tekrar ellenen, çevrilen daha küçük çocukların bazen emdiği, vurduğu kitaplar için ciltlemenin de mümkün olduğunca sağlam olması gerekir (19, 25). Çocuklar kitapları oyuncak olarak görebilir, bundan dolayı kitabın türüne ve gelişimsel olarak nasıl kullanıldığına göre en dayanıklı ciltleme tercih edilmelidir (26). Tel dikiş, yapıştırma, iplik dikiş, zimba gibi teknikler kullanılabilir. Küçük çocuklar için en uygun olanı iplik dikiştir (27).

Şekil ve Boyut

Okul öncesi dönem kitaplarında çeşitli şekil ve boyutlarda eserler bulunmaktadır(25). Çocukların bir kitabı kavrayabilmesi ve bu olgunluğa erişebilmesi çocuğun yaş ve gelişim özellikleriyle ilgilidir (19). İki yaşına kadar olan çocuklarda çocuğun bir kitabı benimsemesi ve daha kolay tutabilmesi için daha küçük boyutta

kitaplar tercih edilmelidir (22). Fakat sürekli aynı boyutta kitaplar vermek çocuğun kitaba olan ilgisini azaltacaktır. Bundan dolayı farklı boyutta kitapları çocuklara sunmak onları daha çok heyecanlandıracaktır (23).Çocuk kitaplarının genelde dikdörtgen veya kare şeklinde olması normal kabul edilir (28). Kitap türlerine göre de çocuk kitaplarının şekillerinde farklılık görülebilir. Oyuncak kitaplarda çocukların ilgisini çeken şekillerden araba, hayvanlar, dinazorlar, telefon vb. formlarında bulunabilir (18).

Ağırlık

Boyut kadar kitabın ağırlığı da önemli bir konudur. Çocukların ve okuyan kişinin taşıyabileceği hafiflikte olması gerekmektedir(29). Kitabın ağırlığını belirleyen farklı özellikler vardır. Bu özellikleri kitabın büyüklüğü, kullanılan malzeme, sayfa sayısı şeklinde sıralayabiliriz (22). Kitabın sağlamlığı açısından kapağın kalın mukkavvadan oluşu da özellikle 3 yaş üzeri kullanılan ince kapaklı kitaplara oranla daha ağır olması beklenmelidir.

0-36 ay döneminde amaca yönelik hazırlanan kitaplarda farklılıklar oluşacağından kitabın ağırlığını kitap türü de etkileyecektir. Örneğin ABC kitapları ile banyo kitaplarının yapımında kullanılan malzeme farklılık göstereceğinden bu da ağırlık olarak değişkenliğe neden olacaktır (26).

Kitapta Kullanılan Malzeme

Çocuk kitaplarında da kullanılan malzemenin yapısı çocuklar için duyarlılık gösterilmesi gereken bir konudur. Çocuk kitaplarındaki sayfanın yapısını ve kalitesini belirleyen çocuğun yaş ve gelişim özellikleridir.

0-6 ay aralığındaki çocuk, yetişkin tarafından gösterilen kitaplara bakmakla yetinir. 6 aydan sonraki süreçte kitabı kendisi eline alarak incelemeye başlar. Fakat bu süreçte kitabın sayfalarını ağzına almaktan hoşlanır, sayfalarını buruşturur. Bundan dolayı yıpranabilir kağıtlar yerine bez ve vinileksten yapılan kitaplar çocuklara sunulabilir. Yaş büyüdükçe sayfalar kalınlıktan inceliğe doğru bir geçiş söz konusudur. Bir- iki yaş aralığında kalın karton kitaplar tercih edilmeliyken iki- üç yaştan itibaren el becerileri geliştiği için ince kağıtlı kitaplara geçebilirler(22). Kağıt yapısı olarak temizlenebilir özellikte buna ek olarak çocuğun gözüne yansıma

yapmaması için parlak değil mat niteliğe sahip olmalıdır (25, 28). Kitapta kullanılan malzemenin kaliteli nitelikte olması çocuğun kitaba yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirmesi açısından önemlidir. Kitabın sayfasının çok ince olması çabuk yırtılmasına neden olacağı için okuma sırasında dikkatin dağılmasına ve kitapla ilgilenmemesine sebep olacaktır.

Harf Özelliği

Okul öncesi dönem kitaplarından ABC kitaplarında yazıya yer verilmemesi mümkündür (22). Okul öncesi dönemde çocuklar henüz okumayı bilmedikleri için kitaplar yetişkinler tarafından okunur. Yazılmış olan metinler kolaylıkla okunabilecek özellikte olmalıdır. Ayrıca metin ve resmin birbirinden ayrılarak konumlandırılması gerekir. Metinler resmin görüntüsünü bozmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Harf ve punto özelliği yaş gruplarına göre değişiklik gösterir (17). Okul öncesi dönem kitaplarında ortalama punto 18-24 aralığında olmalıdır (29). Taşçı'ya (2019) göre 0-3 yaş aralığında hazırlanan çocuk kitapları için kesin bir punto aralığı verilmemekte olup okul öncesi dönem kitaplarında verilen ortalama değerlere göre 16 punto ve üstü şeklinde bir rakam verilebilir (26).

Resimleme Özellikleri

Resimler aracılığıyla insanlar arası iletişim sağlanır. Günümüzde kitaplarda verilen mesajları metinler yerine resimlerden almayı tercih ediyoruz. Çocuk, kitaplarda bulunan resimlerle bağlantı kurar, kendi kendine hikayeler oluşturur. Yani çocuk kitaplarındaki resimler çocukların kendi dünyasının bir yansımalarıdır. Resimler sayesinde duygu ve düşüncelerini anlatmaya çalışırlar (30). Şahin'e (2014) göre resimler sayesinde küçük çocuklar gelişimsel olarak duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla anlatamasa bile ses ve sözcüklerin çıkarılmasını sağlar. Bunun yanında resimler çocuklar için kavramsal gelişim için önemli görsel bir araçtır (31). Çocuk kitaplarında özenle ve estetik duyarlılıkla yapılan resimler çocuğun görme duyusunun gelişimi ve eğitiminde büyük bir öneme sahiptir(9). Aynı zamanda resimler ile gelişimsel olarak çocuğun anlatılmak istenileni zihninde somutlaştırmasına yardımcı olarak metinlerin açıklanmasını sağlar (32).

Çocukların kitaplarla ilk deneyimleri eğlenceli bir şekilde olmalıdır. Aksi takdirde çocukların kitaplardan uzaklaşmasına neden olacaktır. Resimli çocuk kitaplarının seçimlerinde de bu durumdan dolayı resimlerin çocukların hoşlanacakları ve eğlenecekleri görsellerden oluşmalıdır (14).

Çocuk kitaplarında bulunan resimler sayesinde çocuklar yeni deneyimler, yeni bilgiler ile karşılaşacaktır. Çocuk yaratıcı bir düşünce yapısıyla dünyaya gelir, çocuk kitaplarında resimlemelerin bu yaratıcı düşünceyi desteklemesi ve sanatsal değere sahip olması gerekmektedir (33).

Çocuk kitaplarında dikkat edilecek bir diğer konu da resimlemelerin yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulmasıdır. Resimleri anlamak ve görsel okuma yıllar içinde olgunlaşan bir süreçtir. Bebekler de resimleri algılar ve basit iki boyutlu formları ayırt edebilirler. İlk yıllarında resimde gösterilen nesne ile gerçek nesneyi birbirinden ayırt edemeyebilirler. On sekizinci aydan itibaren ilgisini çeken resimleri göstermeye başlarlar. 30. Aydan itibaren resimlerin temsil amaçlı olduğunu farkındadırlar. İki üç yaş aralığında ise resimlerin öylesine karamalar olmadığını bilinçli bir şekilde çizildiğini anlamış olurlar (34).

Resimler çocuğu öğrenmeye ve keşfetmeye yöneltmeli, merak edici unsurlar barındırmalıdır. Canlı ve parlak renk kullanımı ile de ilgilerini arttıran tasarımlar oluşturmalıdır (24, 35). Çocukların dikkatinin dağılmaması için metin bulunan kitaplarda sayfanın dörtte üçünün resme dörtte birinin ise metine ayrılması uygun olacaktır (23).

Çocuk kitaplarında resimleme işleminde dikkatli olunması gereken bazı temel unsurlar bulunmaktadır. Ailelerin de çocuklarına kitap seçerken bu görsel öğelere göre almasında fayda vardır. Bu temel unsurları şu şekilde sıralayabiliriz (14) :

- **Çizgi:** Bir resmin ana hatlarını belirler. Çizgilerde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta kitapta verilmek istenileni aktarmaya yardımcı olup olmadığıdır. Çizgilerin yuvarlak ve sevimli olması merak uyandırıcı olmasına neden olur (14, 22).
- **Şekil:** Sayfada önemli olan görselin boyutunu diğerlerine daha büyük bir şekilde konumlandırmakta fayda vardır (14). İlk bir yılda çocuklar özellikle şekiller ile ilgilenir (22).

- **Renk:** Kitaplarda kullanılacak renkler metin var ise öncelikle onu yansıtmalıdır (14). Renkler arası uyum da önemli bir konudur. Eğer canlı renkler kullanılıyorsa fon ile uyumlu olmalıdır ki dikkat dağıtıcı etkisi olmamalı (22). Sawyer'e (2012) göre bazen renksiz ya da sınırlı renk kullanımı da çocuğun ilgisini çekmektedir. Nasıl ki siyah beyaz filmler yetişkinlerin dikkatini çekiyorsa bu durum da buna benzer bir örnektir (36). 2-3 yaş dönemi çocuk kitaplarında karşıt renklerin uyumlu bir şekilde kullanılması görsel okumayı sağlayacaktır (9).
- **Kompozisyon:** Resimlemelerde bulunan görsel öğelerin düzenlenmesi ve bu öğelerin uyumlu bir şekilde resmi oluşturmak için bir araya gelmesidir. Resimleyen kişinin orantı, denge, uyum unsurlarına dikkat etmesi gerekmektedir. Çocuk kitapları için önemi olan bir konudur (14).

İyi bir çocuk kitabı için resimlemede bahsedilen ana konulara dikkatli olmakta fayda vardır buna ek olarak kaliteli eserlerin oluşması için Bassa (2017) resimleme özellikleri açısından çocuk kitaplarını iki ana grupta toplamıştır (30) :

1. ABC kitapları, etkinlik kitapları, yazısız kitaplar ve kavram kitapları gibi resimli kitaplar
2. Resimli hikaye kitapları

Birinci grupta bahsedilen kitaplar da iki ihtimalle vardır. Bunlardan ilki yazı hiç kullanmadan resimlerin anlatımından faydalanılır ya da az sayıda sözcükle resimlere yardımcı olma işlevi vardır. Bu kitaplarda bir olay örgüsü olmak zorunda değildir. İkinci grup ise hikayelerden oluşur. Resimlerin görevi olayları anlatmada metine yardım etmektir (30).

2.3.2. 0-36 Ay Çocuk Kitaplarında İçerik Özellikleri

Çocuk kitaplarında fiziksel yapının başarılı olması kadar içeriğin de zengin ve donanımlı olması önemlidir. Sadece fiziksel yapının iyi olması kitabı çocuk için yetersiz kılar (23).

İlk üç yıl için hazırlanan çocuk kitaplarını hazırlamak zannedildiği kadar kolay değildir. Bu yaş aralığında hazırlanacak kitaplar düzey olarak basit nitelikte olmalıdır. Üç yaşına kadar çocuğun sözcük dağarcığı ve genel bilgisi yetersiz olduğundan yazar

okuyucusundan yeterli tepkiyi alarak onu yorumlayamaz, bundan dolayı dar bir çerçevede hazırlamak zorundadır (13).

0-36 ay çocuk kitaplarını içeriksel özellikleri bakımından incelerken birbirini tamamlayan bazı temel unsurları ele almak gerekir. Bunlar: Karakter, konu, dil ve anlatımdır.

Karakter

Kişilik gelişimi açısından çocuklar için rol model almak önemli bir gelişimsel süreçtir. Çocuk sadece çevresinde bulunan anne-baba ya da başka yetişkinleri model olarak almaz bunların yanında bazen televizyonda gördüğü karakter bazen de kitaplarda gördüğü karakter de eklenebilir. Çocuklar kitaplarda bulunan insanlar, hayvanlar, bitkiler, araçlar gibi somut bir örnek sunan karakterlerin oluşturduğu heyecan verici hikayeleri dinlemekten mutluluk duyarlar. Bu somut olan karakterler onlar için ilgi çekici hale gelerek günlük hayatta yaşadıkları duygu ve düşünceleri onlarla özdeşim kurabilir (22). Çocuk kitabı seçiminde karakterle ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir konu da karakterlerin var olmayan, olağanüstü değil günlük hayatta var olan karakterlerden oluşmasıdır (37).

0-2 yaş döneminde çocukların sevgi ihtiyacının karşılanması önemli bir noktadır. Çer'e göre (2016) bu dönem için hazırlanan çocuk kitaplarının karakterleri olumsuz duyguları gösteren yüz ifadeleri ve davranışlardan uzak olmalıdır. Ayrıca karmaşık olayları algılamada yaşanacak sorunların oluşmaması için tek yönlü eylemlerden faydalanmalıdır (38).

Konu

Çocuk kitaplarında yaş ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda konunun basit bir şekilde işlenmesi gerekmektedir (39).

Okul öncesi dönem çocuk kitapları genel olarak hikaye kitapları, bilgi verici kitaplar, alfabe ve kavram kitapları şeklinde sınıflandırılabilir. Özellikle 0-2 yaş dönemi çocuklarına kavramların bulunduğu kitaplar, alfabe kitapları ve bir nesnenin tanıtımını yapan ABC kitapları tercih edilir (40). Bu dönem kitaplarında konu bütünlüğü bulunmamakla birlikte çocuğun günlük yaşamındaki olaylardan örnekleme yapılabilir (22).

0-12 ay aralığındaki bebekler için kitap seçimi yaparken seslerini taklit edebileceği hayvan resimleri, günlük yaşamda ailesiyle geçirdiği zamanlar, insan yüzleri, yiyecekler, taşıtlar ya da oyun materyallerinden oluşan bir içeriğe sahip olabilir(19). 2-3 yaş çocuklarıyla paylaşılacak hikaye kitaplarında edebi eser niteliği kazanmaya başladığından dolayı konu, karakter, ileti, kurgu örgüsü olmaya başlamalıdır (38).

Dil ve Anlatım

Çocuk doğumdan itibaren içinde bulunduğu toplumun anadilini edinmeye başlar. Çocuk kitapları da bu sürecin en büyük destekleme uyarlarından biridir. Bundan dolayı çocuk kitapları anadilinin özelliklerini barındıran, dilin zengin anlatım gücünü gösteren görsel ve dilsel öğeleri barındırmalıdır (9).

Bir yaşından itibaren bebekler ilk ve anlamlı sözcüklerini söylemeye başlarlar. Kitaplarda bulunan nesnelere seslerini taklit ederek çıkarmaya çalışırlar. Kitapların içinde bulunan nesnelere veya canlıların isimlerini söylemeye çalışırlar. Bu süreçte yeni kelimelerin ve seslerin öğrenilebilmesi için aileler çocuklarına yardımcı olmalıdır (22). Yirmi dört aydan itibaren iki sözcüklü basit cümleler kurabilirler. Bu dönemde özellikle devinimsel söyleyişlerden ve ses tekrarlarından çok hoşlanırlar. Bundan dolayı ninnileri, şarkıları, ritimleri içeren kitapları tercih etmek çocuğun ses yapılarındaki benzerlik ve farklılıklarının farkına varmasını sağlayacaktır (19, 38). Neden ve niçin sorularının yoğunlaştığı bu dönemde çocuklar kitaplar sayesinde bu bilgilere erişmiş olup aynı zamanda bu cevaplardan tatmin olmanın mutluluğunu yaşayacaktır (16).

Gelişimsel ve yaş özelliklerine uygun olması açısından çocuk kitaplarında dilin sade ve anlaşılır olması önemlidir. Verilecek olan ileti karmaşık bir şekilde verilmemeli, yalın bir anlatım söz konusu olmalıdır (41).

2.4. 0-36 Ay Çocuk Kitap Türleri

Çocuk kitapları güçlü duygular, güçlü dil ve güçlü sanatın yeridir. Hangi yaştaki çocuğa hangi kitabın seçileceği de önemli bir konudur. Çocuğun yaşına bağlı olarak ilgileri de değişmektedir. Kitabın seçimi çocuğun becerisine, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarına, bilgisine, ilgi alanına, ve deneyimine bağlıdır (41, 42).

Çocuklara yönelik kitap seçme konusunda kitapların sadece gelişmekte olan becerilerinin desteklenmesinin yanı sıra aynı zamanda çocuklara kitap okumanın zevklerini de arttırmaya yönelik olması gerekmektedir (19).

Neuman ve Dywer (2008), 0-3 yaş dönemine ait kitapları çocukların gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurarak 0-12 ay ve 12-36 ay şeklinde ayırmışlardır: Buna göre; 0-12 ay çocukları için sert kapaklı mukavvadan kitaplar ya da yumuşak sentetikten yapılmış bez kitaplar şeklinde olmalıdır. 12-36 ay çocuklar için ise daha standart boyla kalın kapaklı kitaplar ve pencereli şeklinde kapaklarını kaldırdıklarında sürpriz öğelerin bulunduğu kitaplar tercih edilebilir(19).

Bu bölümde 0-36 döneminde çocuklarla paylaşılacak kitap türlerine yer verilmiştir.

2.4.1. Oyuncak Kitaplar

0-3 yaş dönemi çocukları için kitaplar çocukların bir oyun materyali gibi görülmektedir (9, 43). Özellikle küçük çocukların dikkatini çekmesi açısından kitaplar bir hayvan şeklinde ya da taşıtlar vb. şeklinde tasarlanabilir. Böylelikle kitabın içeriği hakkında bilgi verilmiş olur. Bazı kitapların sayfalarında kulakları kaldırırken bir başka kitap da pelüş hayvanı veya yapbozu bir araya getirme fırsatı sunar (13). Çocuk kitabın deliklerinden parmaklarını geçirebilir ya da sayfalarından pencereler açabilir. Bunların yanı sıra bazı kitaplar dokun-hisset özelliindedir. Sayfalarında bazen hayvanların tüylerini anlayabilmeleri için çeşitli tüy ve kumaşlar kullanılabilir. Bazı kitaplarda ise ses butonları bulunabilir. O sayfada ne tanıtılıyorsa -bu bazen bir hayvan bazen bir taşıt- butona bastığı zaman sayfadaki öğenin sesi çıkar. Bu seslerin yanı sıra şarkı çalan kitaplar da bu yaş dönemi için mevcuttur (25).

Oyuncak kitaplarda açılır kapanır pencereler, şeffaf, hareketli, değiştirilebilir, katlanır ve üç boyutlu kağıtlar kullanılabilir (36). Bu kitap türleri çocuğun ilgisini ve dikkatini çekerek kitaba olumlu bir yakınlık kurmasını sağlayacaktır.

2.4.2. Bez Kitaplar

0-1 yaş döneminde çocuklar çevresini keşfetmek için kendi gelişimsel dönemine özgü davranışlarda bulunur. Kitaplar onlar için eşsiz bir uyarıcı ve dikkat çekici bir nesnedir. Kitapların sayfalarını bu dönemde yırtabilir, ağzına alabilir,

emebilir, çiğneyebilir (22). Bundan dolayı hijyen açısından elbette kumaş ve plastik en mantıklı seçim olacaktır çünkü kolayca yıkanabilir (44). Ural (2017) ülkemizde henüz yazarlar ve çizerler tarafından çok fazla üretilmeyen kitaplar olduğunu genellikle ithal ya da çeviri niteliğinde olduğunu belirtmiştir (25).

2.4.3. Banyo Kitapları (Naylon Kitaplar)

Plastik ve dayanıklı malzemeden yapılan banyo kitapları dönem çocuğunun banyoda hoş vakit geçirilmesini sağlayacak aynı zamanda suda oyun oynayabilmesi için fırsat sunacaktır. Bunun yanı sıra bu kitaplar suya dayanıklı malzemeden yapılmış olması gerekir (25, 44).

Bez ve banyo kitapları bebeklerin ve yeni yürümeye başlayan çocukların günlük hayatta karşılaştıkları nesnelere ve canlıların bulunduğu içeriklere sahiptir(14).

2.4.4. ABC Kavram ve Etkinlik Kitapları

Alfabe kitapları olarak da adlandırılan ABC kitaplarının amacı küçük çocuklara harfin şekilleri, adları ve bazı durumlarda sesleri hakkında bilgi vermek için hazırlanmıştır (14). Dayanıklılık açısından kalın mukavva tercih edilmelidir. İçerik bakımından çocuğun günlük yaşamında bulunan kişiler, eşyalar, nesnelere, hayvanlar ve bitkiler gibi öğelerin sadece resimlerinin ve isimlerinin bulunduğu yazısız edebi olmayan kitap türleridir(25).

ABC kitaplarını seçerken bazı genel kriterler bulunmaktadır. Harfleri temsil eden nesnelere uygun boyutta ve kolayca tanınabilir olmalıdır. Harf başına belki bir veya iki olmak üzere sınırlı sayıda nesne kullanılmalıdır. Harf seçimi özellikle okunaklı olmalıdır. Kitabın tasarımı renkli ve çekici olmalıdır (36).

2.4.5. Resimli Hikaye Kitapları

Çer'e göre (2016) 2 yaştan itibaren hikayelerde konu olması gerekmektedir. Aileler resimli günlük yaşamdaki olayları, hayvanlarla ilgili olayları konu edilen hikaye kitaplarını çocuklarına basit ve açık bir şekilde paylaşabilir (38).

18. aydan itibaren hikayeler çocuğun ilgisini çekmeye başlar. Özellikle kendi deneyimlerinin bulunduğu kitaplar çocuk için mutluluk verici bir durumdur (22).Kitapları tekrar tekrar dinlemek, hikayenin anlamını kavramak çocukta zevk

uyandırır; bu durumda çocuk ve kitap arasında ömür boyu sürecek bir kurmasını sağlayacaktır (45).

2.5. 0-3 Yaş Çocuk Kitapları ve Gelişim Alanları Arası İlişki

Hayatın ilk üç yılındaki yaşantılar ve edinilen deneyimler açısından çocuğun başta bilişsel daha sonrasında diğer gelişim alanlarına katkı sağlamaktadır. Bu gelişim döneminde çocuğun merakı fazla olmakla beraber ilgilerinin ve dikkatlerinin yoğunluğu çocuklara sağlanacak zengin öğrenme ortamları ve destekleyici materyaller ile gelişimlerinde ilerlemelerine faydalı olacaktır (46). Kitaplar da hem zengin bir uyaran hem de çocukları bu dönemde destekleyen etkili bir materyaldir. Beyazova'ya (2006) göre kitaplar bebeklerin gelişimlerine çok yönlü bir destek sağlamaktadır. Annesiyle kitap okuyan bebek onunla yakın bir ilişki kurarak sosyal gelişimine, parmaklarıyla sayfaları çevirerek ince motor gelişimine, ağızına alarak ve inceleyerek bellek araştırması yaparak bilişsel gelişimine, bildiği sözcüklere eklemeler yaparak sözcük dağarcığını genişleterek dil gelişimine katkı sağlayacaktır (10).

Düzenli olarak bebeklerle okuma yapmanın onların sosyo-duygusal gelişimini, dil gelişimini, erken okur-yazarlık becerilerini, ebeveyn-çocuk etkileşimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir (47). Bu durumlardan dolayı 0-36 ay bebeklerin gelişimsel özelliklerinin belirtilerek kitapların gelişim alanlarına nasıl bir fayda sağladığı açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5.1. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Bilişsel Gelişim Arası İlişki

Bilişsel gelişim terimi, belirli bağlamlarda bilgi edinme, kullanma veya bilgi edinme becerisindeki yaş değişikliklerini ifade eder (48). Bilişsel gelişim bellek, algı, dikkat ve problem çözme gibi basamaklarla oluşan; doğumdan yetişkinliğe kadar bireyin içinde bulunduğu çevreyi anlamlandırma ve daha kompleks şekilde düşünebilme sürecidir (49, 50).

Bilişsel gelişim araştırması, çocukların okumayı nasıl başardıkları veya öğrenemedikleri konusunda önemli bilgiler sağlamıştır. Örneğin, konuşmayı öğrenmenin okumayı öğrenmekten daha zor olduğuna inanılabilir, ancak araştırmalar aslında konuşmayı öğrenmek için programlandığımızı göstermektedir (51). Yaşamın ilk iki yılında çocuklar dünyayı keşfetmek ve anlamlandırmak için yeni yeteneklere

sahip olurlar. Sadece yeni bilgi edinmekle yeterli kalmaz aynı zamanda evreni anlamlandırmayı sağlayan sorun çözme ve öğrenme stratejilerini de öğrenirler (52).

0-2 yaş döneminde kavram oluşturma sürecinde olan çocuk kavramlar sayesinde düşünmeye ve konuşmaya başlar. Kitaplar kavram gelişimine yardımcı olurken aynı zamanda çocuğun kendisini ve çevresini farkına varmasına yardımcı olur (53). Çocuk kitapları çocuğa farklı becerilerin gelişimini desteklemesine katkı sağlar. Çocuklar resimli çocuk kitaplarında resimleri yorumlar ve kendince anlamlandırmaya çalışır böylelikle hayal güçlerinin gelişmesine fayda sağlar. Anlamlandırmaya çalışan çocuğun aynı zamanda yaratıcılık, problem çözme, düşünme gibi becerileri gelişir (54). Yükselen'e (2017) göre özellikle 2-3 yaş aralığında çocuklara parça-bütün ilişkisini destekleyen kitaplar vermek kıyaslama yapmasını sağlar bu da kısa süreli belleğin güçlenmesine yardımcı olur(40). Kitaplar bireyin bilişsel gelişimi üzerinde büyük etkiye sahip olmakla birlikte seçilecek kitapların da çocuğun bilişsel gelişimine uygun olmalıdır (55) .

2.5.2. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Dil Gelişim Arası İlişki

Dil, insanlığın dünya üzerindeki konumunu ve değerini belirleyen bir yapıdır ve insana insanlık özelliğini veren en önemli özelliklerden bir tanesidir. Çünkü dil aracılığıyla insanlar düşüncelerin, duygularını ve istediklerini ifade etmesine olanak sağlar (56). Dil gelişimini ve edinimini açıklayan birçok görüş bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; davranışçı görüş, sosyal etkileşim kuramı, doğuştancı yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve psiko-linguistik kuram olarak sıralanabilir.

Bebeklik döneminde ortalama bir yılın sonunda bebekler, yetişkinlerin söylediklerini anlamaya başlayarak onları taklit etmeye çalışan sesler üretirler ve yedi yaşlarına gelen bir çocuk ortalama 50 bin kelimelik bir dil haznesine ulaşabilir (56). Beynin hızlı gelişim gösterdiği bebeklik döneminde kitaplar öğrenme ve konuşma becerisinde önemli katkılar sağlarlar (10).Çocuk kitapları özellikle paylaşımlı ya da etkileşimli okuma ile çocukların dil gelişimine oldukça katkı sunduğu yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır (57-59). Özellikle doğumdan itibaren bebeklerle kitap okuma paylaşımı önemli bir noktadır. Ebeveynleriyle kitap okuma ve paylaşma deneyimi yaşayan çocuklar kitaplar aracılığıyla yeni ve farklı kelimeler öğrenecektir(60) . Bebeklik döneminden itibaren kitaplar aracılığıyla dinlediğini

anlama becerileri gelişirken aynı zamanda okuduğunu anlama becerisi için gerekli olan sözlü düşünme becerileri sağlanır (61). Bu sebeplerle çocuk kitaplarının dil gelişiminde oldukça önemli bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Bu sayede çocukların daha çok kelime haznesine sahip olması, duyguları ve düşüncelerini daha iyi aktarabilmesi mümkün görünmektedir.

2.5.3. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Motor Gelişim Arası İlişki

Motor gelişim yaşam boyunca motor davranışlarda meydana gelen sürekli değişikliklerdir. Bu değişiklikler yaşa bağlı olarak farklılıklar gösterir. Motor gelişim sürecinde oluşan değişiklikler biyolojik ve çevresel faktörlerin etkisiyle meydana gelir (62). Motor beceriler hareketi oluşturmak için kullanılan kasların büyüklüğüne göre sınıflandırılabilir (63). Çocuğun günlük yaşamdaki hareketlerini iki temel gruba ayırılır. Bunlardan ilki büyük kas hareketleri yani kaba motor hareketlerdir. Geniş kasların kullanımıyla ilgilidir. Emekleme, koşma, zıplama vb. örnek gösterilebilir. Bir diğer hareket biçimi ise küçük kas hareketleridir bir diğer adıyla ince motor gelişimdir. Eli, ayağı kullanma becerisini ve nesne kontrolünü kapsar. Yazma, topu havada yakalama vb. bu hareket grubuna örnektir (64).

Bebekler dünyaya geldiklerinde vücutlarını tamamıyla kontrol edebilecek durumda değildir. İlerleyen süreçlerde hızlı bir şekilde vücudunu kontrol etmeye başlayarak iki yaşına geldiğinde büyük bir ilerleme kaydetmeleri söz konusudur (65). İlk zamanlarda kaba motor beceriler ile ince motor beceriler birbirine paralel olarak gelişim sürdürür. İnce motor becerilerin gelişimi için uzuvların koordineli bir şekilde kullanılması gerekir bununla birlikte bu uzuvların duruş biçimlerinin doğru şekil alabilmesi için kaba motor becerilerin öncelikle gelişmesi gerekmektedir (66). Motor beceriler arasında uzanma diğer becerilere göre bebeğin bilişsel gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Bebekler nesnelere kavrar , ters çevirir ve bıraktıklarında nesnelere ait dokunsal, görsel ve işitsel özelliklerini öğrenmiş olurlar (67). Aileler bebeklerine yedi aydan sonra kitap okumaya başladıktan itibaren bebeklerinin kitaba karşı ilgi gösterdikleri, okunan kitabı tutarak sayfalarını çevirmeye başladıkları görülür (43). Bu durumda özellikle motor becerilerine katkı sağlayacaktır. Etkileşimli kitaplar sayesinde çocuklar yeni bir motor beceri öğrenerek bu motor hareketi gerçekleştirebilmeleri sağlanır (68).

2.5.4. 0-36 Ay Dönemi Çocuk Kitapları ve Sosyal-Duygusal Gelişim Arası İlişki

Sosyal-duygusal gelişim, çocuğun duygularını deneyimleme, ifade etme ve yönetme becerisi ile başkalarıyla olumlu ilişkiler kurarak çevresiyle uyum içinde olmasını ifade eder (69, 70). Sosyal becerilerin kazanımı bireyin yaşamın ilk yıllarından başlayarak hayat boyu edinmeye devam ettiği bir süreçtir (71). Yaşamın ilk yıllarında bebeklerin çevresiyle kuracağı sağlıklı ilişkiler yaşam boyu etkisini sürdürecektir. Erikson'a göre yaşamın ilk yılında anne-babasından yakın ve güvenilebilir davranışlar gören çocukta temel bir güven duygusu oluşur. Temel güven duygusuna sahip olan çocuk bu duygusunu diğer kişilerle girmiş olduğu ilişkilere de yansıtır. (72).

Aileleri tarafından kitap okunan çocuklarda ebeveynlerine yönelik fiziksel ve duyuşsal yakınlık oluşur (9). Erken dönemlerde kitaplarla tanıştırılan çocuklar kitaplarda kendi yaşamından izler ve yansımaları bulurlar. Yaşamında karşılaşacağı durumlara karşı hissedebileceği duyguları tanımları ve bu duyguları nasıl isimlendirecekleri de kitaplar sayesinde oluşabilir (73). Ayrıca ebeveynlerin bebekleriyle kitap paylaşım sürecinde yumuşak ve etkileyici ses tonu kullanımı ebeveyn çocuk ilişkisini olumlu yönde etkileyecektir (43). Anne ve babalar kitaplar aracılığıyla çocukları ile yaptıkları ortak okuma sırasında duygular ve zihinsel durumlar hakkında ne kadar çok konuşurlarsa, çocuğun yaşamı ile ilişki kurarsa çocuğun duygusal deneyimler hakkındaki bilgisine daha fazla katkı sağlayacaktır ve çocuğun duygusal anlayışını ve duygularını ifade etme becerisini geliştirebilir (74).

2.6. Çocuğun Kitapla Tanıştırılmasında Ailenin Rolü

Çocuğun kitapla ve okuma ile tanışmasına rehberlik eden ilk olarak ne kadar öğretmen olarak görülse de anne ve babaların çocuklarının sağlıklı gelişimine ve okuma alışkanlığına katkı sağlaması için kitaplara karşı olumlu yönde bir tutum göstermeleri gerekmektedir (75). Çocuk için, sıcak ve sevgi dolu bir ortamda kendisine kitap okumak derinden tatmin edici bir deneyimdir ve bir ömür boyu süren bir güven duygusu yaratır(45). Okuma yaparken anne-baba ve bebek arası yakınlık ve sıcaklık da bu deneyimin önemli bir parçasıdır. Yeni yürümeye başlayan çocuklar kitapları incelemeyi ve dokunmayı çok severler. Etkileşim sağlandığı takdirde okuma

deneyiminin bir parçası olduklarını hissederler. Anne ve babalar kitap okurken çevreyi düzenlemeli, sabırlı olmalı ve okuma için en uygun resimli kitabı ve dili sağlamalıdır (36).

Çocuğun kitapla tanışması doğumdan sonra başlanmalıdır. Bebekler çevrelerini çok iyi gözlemlerler ve onlarla etkileşimde bulunurlar. Çocuklar onlara söylenen şarkıları duyar ve hareketleri fark eder. Bu durumda çocukla yapılan kitap paylaşımlarıyla dile olan ilgisini arttırmak mümkündür. Çünkü kitaplar dil gelişimi için önemli uyaranlardır (76, 77).Lonigan (2006), ailesi tarafından ev ortamında kitap paylaşımında bulunan çocukla paylaşım yapılmayan çocuk arasında okuma becerileri yönünden farklılık olduğunu belirtmiştir. Çünkü çocuk çoğu dil becerilerini, okuma yazma becerilerini, içerik ve kelime bilgisini kitaplar sayesinde edinir(78).

Anne ve babalar çocuklarına doğumdan itibaren kitaplarla tanıştırmayı gerektiğini ve çocuklarıyla beraber mümkün olduğunca kütüphaneleri ziyaret etmelerini belirten Anderson, Anderson, Shapiro ve Lynch (2001) ayrıca birçok anne-baba çocuklarına neden kitap seçtiklerini ve ne tür kitaplar seçmeleri gerektiğini bilmediklerinin de üzerinde durmuşlardır (79). Ayrıca ev ortamında bu yaş grubundan başlayarak kitaplar için bir yer ayrılması çocuğa kitabın hayatın bir parçası olduğu mesajını vermektedir (80).

Ailelerin 0-36 dönemindeki çocuklarına seçecekleri kitapların fiziksel ve içerik yönünden nasıl olduğunun önemli oluşu kadar çocuklarıyla kitap paylaşımları ve okuma pratiklerinin nasıl şekillendiği de önemli bir konudur.

2.7. 0-36 Ay Çocuklarıyla Kitap Paylaşımı

Araştırmalar yaşamın ilk yılından itibaren meydana gelen ortak kitap okumaların çocukların alıcı ve ifadeci dil gelişimlerine katkı sağladığını ortaya koymuştur (81).

Bebeklik döneminde çocuklarla yapılacak kitap paylaşımlarında yaş ve gelişimsel özelliklerinin ve nasıl bir kitap paylaşımının yapılacağına bilinmemesi bu süreçte hem çocuk için hem de aile için zorlu bir süreç olmasına neden olur. Bu yaş grubu ile yapılacak okuma zamanlarında grup yerine tek bir çocukla etkileşime girmek daha faydalı olacaktır (22). 0-3 yaş dönemindeki çocukların daha üst yaşlara göre

dikkat süreleri ve dinlenme alışkanlıkları daha farklı olduğundan dolayı dikkatini kitaba odaklamasının doğru planlanması önemlidir (82).

Bebeklerle kitap paylaşımı ile günlük yaşamda deneyimleyemeyecekleri farklı nesneleri ve çevreleri görme şansı verilmiş olur. Örneğin bir bebeğin günlük hayatta karşına çıkma durumu olmayan çiftlik hayvanlarını kitap aracılığıyla öğrenebilir. Bu durumda bebeğin daha geniş sözcük dağarcığına sahip olmasını sağlayacaktır(83). 2 yaş öncesi bebekle kitap paylaşımlarını “isimlendirme oyununa” benzeten Lowe (2011), yetişkinin sorularına bebeklerin kitaplardan işaret ederek göstermesi bunları isimlendirmesi şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca yetişkinler kitaplarda bulunan resimleri kullanarak hikaye oluşturmalarını da çocuğun yeni kelimeler öğrenmesi için bir fırsat olduğunu belirtmiştir(84).

0-3 yaş dönemi çocuklarla kitap paylaşımı sırasında diyaloga dayalı bir okuma yapılması faydalı olacaktır. Paylaşım sırasında çocuğa sorular sorulmalı, küçük ipuçları verilmeli, onunla konuşulmalıdır. Bu eylemleri gerçekleştirirken basit düzeyde bir dil kullanılmalıdır (85).

2.8. 0-36 Ay Çocukların Kitaplarla Buluşturulması Amaçlı Gerçekleşen Projeler

Araştırmalar 0-3 yaş döneminin dil gelişimi için kritik dönem olduğunu dolaylı olarak da okuma kültürünü edinimini ve akademik başarıyı etkilediğini göstermiştir. Kazanılan bu becerilerin ayrıca ülkenin refah seviyesini de etkilediğini belirtmişlerdir. Bu durumlar göz önünde bulundurularak ülke hükümetlerince de desteklenen küçük çocukların kitaplarla buluşturulması için projeler yürütülmüştür (47, 86).Dünya’da ve ülkemizde bu konuyla ilgili yürütülen projeler açıklanmaya çalışılacaktır.

2.8.1. Reach Out and Read (ROR)

Bu program küçük çocuklarla birlikte günlük kitap okumanın dil edinimi, beyin gelişimi ve aileyle anlamlı bağlar kurmasına yardımcı olduğunu savunan kâr amacı gütmeyen bir projedir (87). 1989 yılında bir grup doktor tarafından Boston’da bir klinikte başlamıştır. Çalışmanın temelinde düşük gelirli aileler ve çocuklarını kitaplarla buluşturmak söz konusudur. Doğumdan beş yaşına kadar olan süreçteki çocukları kapsamaktadır. Bu konuda eğitim almış doktorlar her ev ziyaretinde çocuğa

yaşına ve gelişimine uygun kitaplar vererek aileye kitabın nasıl etkileşimli şekilde okunacağı hakkında bilgiler verir. Çocuk beş yaşına geldiğinde en az 10 kitaplık bir kütüphanesi olması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra bekleme salonlarında kitaplar ve kitapçıklar bulundurulmaya çalışılarak personel tarafından ailelere okuma pratikleriyle ilgili eğitimler verilmektedir(88, 89). Hızla büyümeye başlayan bu program şu an yıllık 6.4 milyon kitap sağlayarak 50 merkeze ulaşmıştır(87).

2.8.2. Bookstart Projesi

Birleşik Krallık 'ta başlayan ve dünyadaki ilk kitap paylaşım projesi olan Bookstart projesinin amacı eğitim almış bir sağlık ziyaretçisi tarafından doğumdan başlayarak on iki aylık olan bebeklere verilir. İlk aşamada ailelere bebekleri ile paylaşması için iki adet kalın kapaklı kitaplar verilir. Bunun yanı sıra ebeveynlere kitap paylaşımı için rehberlik etmesi amacıyla da kitapçıklar ve tekerleme sayfaları da verilmesi projenin kapsamındadır (88, 90).

2.8.3. Dolly Parton's Imagination Library

1995 yılında Dolly Parton tarafından ABD'de çocuklara okuma sevgisini kazandırmak amacıyla ilk olarak bölgesel olarak başlatılan bir projedir. Programın hedef grubunu gelir fark etmeden 0-5 yaş aralığında bulunan çocuklar ve aileleri oluşturmaktadır. Programın kapsamında her ay belirlenen bölgelerdeki evlere kitap hediye etmektir. Ayrıca okula başlamadan çocukların kütüphanelerinde 60 adet eser bulunması hedeflenmiştir(91).

2.8.4. Born to Read Program

Okumayı teşvik etmek amacıyla İngiltere'de 2008 yılında başlayan bir projedir. Çocuklarla kitap okuma üzerine eğitim alan kişiler yeni doğum yapmış aileleri ziyaret ederek bir bez çanta içinde bebekler için hazırlanmış kitaplar, ailelere yönelik kaynak kitaplar -bebekle konuşmanın ve kitap paylaşımının önemi- hediye etmektedir. Gönüllü kişiler 15 ay boyunca ailelerin bu aylarda çocuklarıyla yapabilecekleri uygulamalardan bahseden ek kaynakları üç ayda bir ailelere ulaştırmaktadır (52, 92, 93).

2.8.5. Bir Milyon Kitap Projesi

Prof. Dr. Selçuk Şirin tarafından başlatılan bu projenin amacı doğumdan itibaren çocukların kitapla buluşturulması gerekliliğini savunarak sosyal dezavantajlı gruptaki çocukların da kitap sahibi olmasını hedeflemektedir. Ayrıca projenin üstünde durduğu bir diğer konuda ülkemizde doğan bebeklerin yüzde sekseninin evinde kitap bulunmamasıdır. Proje farklı destek seçeneklerinden oluşmaktadır (94).

2.9. Konuyla İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ailelerin 0-36 ay aralığında olan çocuklarıyla yaptıkları okumaların gelişimsel olarak nasıl etkilediğiyle ilgili olan araştırmalara yer verilmiştir.

Farrant ve Zubrick (2012) yaptıkları bir araştırmada dokuz aylıktan itibaren ebeveynleri tarafından kitap okunan çocukların okula girişlerinde kitap okuma sıklığı ile kelime bilgileri arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır (95).

Farrant ve Zubrick'in (2012) bir başka araştırmasında bebeklik döneminden itibaren kitap paylaşım yapılmasının kelime dağarcığını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Bu çalışma boylamsal bir araştırmadır. 9 aylıktan itibaren kitap okuması yapılan 60 aylık çocukların okunmayan çocuklara göre kelime dağarcığının neredeyse iki buçuk kat kadar daha fazla olduğunu bulgulamışlardır (96).

Lonigan (1994)' in yaptığı çalışmada ise altı aylık ve sonrasında kitap okunan bebeklerin iki yaşına geldiklerinde; daha fazla okuma deneyimine sahip olan çocukların ebeveynlerinden daha sık okuma yapmalarını istediklerini belirtmiştir(97).

Karras ve Rieker (2005) 4 ve 8. Aylarda ebeveyn-kitap paylaşımının konuşma döneminin başlangıç olan 12. aydaki dil gelişimine etkilerini araştırmışlardır. Buna göre 4 ve 8. aylarda yapılan okumaların çocuğun ifade edici dil gelişimini etkilediğini belirtmişlerdir (83).

Bus ve Ijzendoorn (1995) üç yaş çocukları ve annelerinin kitap okuma sıklığı ile güvenli bağlanma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sık sık ve seyrek olarak okunan çocukların güvenliğindeki farklılıklara dikkat çekerek güvensiz olarak değerlendirilen çocukların çevrelerinin bilinmeyen yönlerini keşfetmeye daha az eğilimli olduğunu belirtmişlerdir (98). Raikes vd. (2006) sosyoekonomik düzeyi düşük olan 0-36 ay aralığında bebeği olan annelerin çocuklarıyla kitap paylaşımlarının bazı değişkenlere göre inceleme yapmışlardır. Araştırmaya Head Start Programı kapsamına dahil edilen

14, 24, 36 aylık çocuğu bulunan anneler katılmıştır. 2581 düşük gelirli anneden yarısının çocuğuna kitap okuduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bebeklerinin ilk doğan olması, kız olması gibi değişkenlerin okuma sıklığını arttırdığını saptamışlardır. Buna ek olarak beyaz annelerin Afrika kökenli annelere göre çocuklarına daha fazla okuma yaptıklarını da belirtmişlerdir (99).

Kucirkova vd. (2018) 10 aylık bebeğe sahip 65 anne aile yaptığı çalışmada çocuklarıyla kitap okumalarının kalitesini ölçmeye çalışmıştır. Kitap okuma kalitesini ailenin sosyo-ekonomik durumu ve eğitim durumunun yüksek olması, bakım veren kişinin çocuğa yönelik sıcak bir etkileşim göstermesi okuma etkileşimini olumlu yönde etkilediğini bulgulamıştır (100).

Simcock ve Deloache (2008) yaptığı çalışmada 18 ve 24 aylık bebeklerin haftalık kitap okunma sıklıklarıyla taklit etme becerileri arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu bulgulamışlardır. Haftalık olarak iki kez okunanlara göre dört kez okunanlarının bu becerilerinin daha gelişmiş olduğunu belirtmişlerdir (101).

Westerlund ve Legelberg (2008), 18 aylık bebeklerle yaptıkları çalışmada haftada 6 kez kendine kitap okunan çocukların daha az ya da hiç okunmayan çocuklara göre ifade edici kelime dağarcıklarının daha fazla olduğunu görmüşlerdir (102).

Lee (2017) nitel vaka çalışmasında 2-3 yaş grubunda bulunan 15 çocuğu 7 ay boyunca okulöncesi kurumunda serbest zamanda kitapla vakit geçirirken gözlemlemiştir. Bu araştırmaya göre yapılandırılmamış ortamlarda, yetişkin müdahalesi olmadan bu yaş grubundaki çocukların bir arada kitap paylaşımları yapmasının okuryazarlık becerilerini de geliştirebileceği ifade edilmektedir (103).

Sajedi vd. (2018) 3-30 aylık bebeklerin anneleriyle yaptıkları bir çalışmada kitap sayılarının demografik bilgilere göre ilişkisini incelemiştir. Buna göre bu yaş aralığındaki çocukların sahip olduğu kitap sayılarını çocuğun yaşı, annenin yaşı, ailenin gelir düzeyi, babanın çalışma durumu ve anne-baba eğitimi değişkenleriyle anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır(104).

0-36 ay bebeklerin kitaplarının fiziksel ve içerik bakımından incelenmesine yönelik alanyazıda çalışmalar bulunmaktadır.

Gönen ve arkadaşları (2014), 2012 ve 2013 yıllarında Ankara ve İstanbul'daki yayınevlerinde basılmış 0-36 ay yaş grubunu kapsayan 146 kitabı incelemişlerdir. Kitapların içerik, fiziksel ve resimleme bakımından literatürde kabul görmüş

özellikleri taşıdığı ifade edilmiştir. Fakat kitapların içeriğinde daha çok hedef yaş grubunu göstermesi, ritmik söylemlerin olması ve ailelere daha çok bilgi veren bölümlerin olması gerektiğini belirtmişlerdir (39).

Taşçı (2019) çalışmasında ise 2019 yılında Ankara ilinde satılan 0-36 ay çocuklarına yönelik 135 kitabı genel, fiziksel, resimleme ve içerik özellikleri bakımından incelemiştir. Bu araştırmasına göre kitapların içerik özellikleri bakımından yoksun fakat fiziksel ve resimleme özellikleri bakımından kabul edilebilir nitelikte olduğunu ifade etmiştir (26).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin analizi, araştırmacının rolü, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma 6-36 ay bebeği olan anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönleriyle ilgili bebekleriyle yaşadıkları deneyimleri ve bu kitaplara yönelik düşüncelerinin nasıl olduklarıyla ilgilenmektedir. Araştırmanın çalışma grubu olan anne-babaların görüşlerini ve deneyimlerini doğrudan öğrenebilmek nitel araştırma yöntemi ile mümkün olmuştur. Kişilerin kendi düşüncelerini, deneyimlerini ilk elden öğrenmek ve bunlara bağlı olan durumları anlamak, açıklamak, yorumlamak nitel araştırma yöntemi ile sağlanır(105). Durumlara etki eden etkenlerin keşfedilmesi ve bunlar arasındaki ilişkilerin neden ve nasıl olduğu nitel araştırmaların konusudur. Nitel araştırmalarda ölçüm yapılmaz, bunun yerine keşfetme, anlama ve açıklama ön plandadır(106). Günlük yaşamdaki olayları ve olguları kaydederek bunların etrafına bir çerçeve belirleyerek yorumlar (107).

Bu çalışmada nitel araştırma modeli olan temel yorumlayıcı desen kullanılmıştır. Nitel araştırmalar temelinde insanların yaşamlarını nasıl anlamlandırdıkları ve anlamları nasıl meydana geldiğiyle ilgilenir. Temel yorumlayıcı araştırmalarda görüşme, dökümantasyon ve gözlem tekniklerini kullanarak bu anlamları ortaya çıkarmak ve yorumlamak vardır(108). Bu çalışmada da anne-babaların 6-36 ay aralığında bulunan çocuklarıyla birlikte kitap paylaşımları, kitapların gelişimsel yönüyle ilgili izlenimleri ve bu süreçteki kitap-çocuk-ebeveyn etkileşim deneyim yaşantıları ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak istediğinden dolayı bu desen tercih edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmaya konu olan anne-babalarla görüşme yapılabilmesi için Olasılıksız/Seçkisiz Amaçlı Örneklem yöntemiyle çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu örneklem yöntemi ile çalışmaya dahil olacak katılımcılar için bazı ölçütler

oluşturulur. Oluşturulan ölçütler kapsamında çalışma grubu seçimi yapılır. Bu ölçütlere uygun katılımcılarla görüşme gerçekleştirilir ve veriler toplanır (105, 109). Çalışma grubunun oluşturulmasında lisans ve üzeri mezunu oluyor olması ve çocuk gelişimi ile ilgili herhangi bir eğitim almamış anne-babalar örneklem seçimi için ölçüt olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışma grubunu oluşturan anne-babaların çocuklarının 6-36 ay aralığında bulunanlardan seçilmiştir. 6 ayı başlangıç dönemi olarak belirlenmesinin amacı çocuğun bu dönemde resme ve nesnelere daha yüksek bir ilgisinin oluşması ve bu dönemde desteksiz bir şekilde oturuyor olmasıdır (10). Anne-babalara ulaşmak amacıyla 0-3 yaş kreşlerinde bulunan çocukların anne-babalarına kreşler aracılığıyla iletişimde bulunulmuştur. Görüşmeyi kabul eden anne babalarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye 2 baba ve 10 anne dahil olmuştur. Anne-babalara görüşme sürecinde ses-kayıt cihazı kullanılacağından ve araştırma konusundan bahsedilerek onayları alınmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem sayısı ulaşılan verilerin doygunluk durumuna göre veri toplama süreci sona erer(108). Bu durumdan dolayı 12 anne-babadan sonra görüşme sona erdirilmiştir. Katılımcıların gizliliği esasına dayanarak görüşmecilere yapılan görüşme sırasına göre G1-G12 aralığında değişen kodlar kullanılmıştır. Çalışma grubuna ait öğrenim düzeyi, mesleği ve çocuğunun yaşı (ay olarak) ve bilgiler Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Çalışma grubu bilgileri.

Katılımcı Kodu	Meslek	Öğrenim Düzeyi	Çocuğunun Yaşı (Ay Olarak)	Çocuğun Cinsiyeti
G1	Uzman	Yüksek Lisans	9 Ay	Kız
G2	Mühendis	Lisans	24 Ay	Erkek
G3	Mühendis	Lisans	23 Ay	Erkek
G4	Doktor	Lisans	36 Ay	Erkek
G5	Akademisyen	Doktora	30 Ay	Kız
G6	Biyolog	Yüksek Lisans	30 Ay	Erkek
G7	Biyolog	Lisans	10 Ay	Kız
G8	Ziraat Mühendisi	Lisans	12 Ay	Erkek
G9	Restoran İşletmecisi	Lisans	24 Ay	Erkek
G10	Görsel Tasarımcı	Lisans	13 Ay	Kız
G11	Ev Hanımı	Doktora	14 Ay	Erkek
G12	Diş Hekimi	Lisans	7 Ay	Erkek

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılacak olan veriler iki veri toplama aracı ile toplanması planlanmaktadır. Bunlardan birincisi araştırmacı tarafından geliştirilen “Görüşme Formu” ikincisi ise “Genel Bilgi Formu” dur.

3.3.1. Genel Bilgi Formu

Araştırma örneklemini oluşturan ebeveynlerin demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu” uygulanacaktır. Bu formda ailelerin öğrenim düzeyi, çalışma durumu, gelir düzeyi, çocuk sayısı vb. gibi sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Görüşme Formu

İlgili alan yazın göz önünde bulundurularak araştırmacılar tarafından yapılandırılmış biçimde soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşan sorular araştırmacılar arasında tartışılarak ailelere uygun hale getirilmiştir. Oluşturulan sorular 5 farklı alan uzmanının görüşü olarak son haline getirilmiştir. Alan uzmanlarının da görüşü sonrasında 2 aile ile pilot uygulamalar yapılmış ve sorulardan benzer cevaplar alınması sebebiyle bazı sorular birleştirilmiş ya da sonda soru olarak ayrılmıştır. Soru havuzunun oluşturulmasında pilot uygulamaların yapılması ve uzman görüşlerinin alınması sayesinde elde edilen veri setinin gerçekliği yansıtması ve güvenilirliği sağlaması amaçlanmıştır. Ek-3’de verilen görüşme formu içerisinde “*Kitabın fiziksel özellikleri sizin önemli mi?*”, “*Kitap seçerken başvurduğunuz kaynaklar var mı?*” ve “*Bebeginize kitapları nasıl okuyorsunuz?*” gibi sorular bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

İlgili alan yazında belirtildiği üzere önce veri kodlaması yapılmış, temalar oluşturulmuş, veri kodları temalar altında toplanmış ve bulguların yorumlaması yapılmıştır(106). İlgili basamaklar doğrultusunda elde edilen ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılmış ve yazıya çevrilmiştir. Kodlama kitapçığı oluşturulabilmesi için iki farklı araştırmacı tarafından rastgele seçilen iki farklı mülakatın kodlaması yapılmış ve ardından kodlayıcılar arasındaki uyum incelenerek kodlama kitapçığına

son hali verilmiştir. Kodlama işlemi ise iki farklı araştırmacının ortak mülakatlar üzerinde çalışmasıyla kodlar incelenmiş ve tartışılarak son hali verilmiştir.

Çalışmada ortaya çıkan her bir tema kendi başlığında incelenerek yorumlaması yapılmıştır. Kodlamaların organizasyonu ise nitel bir istatistiksel paket program olan MAXQDA kullanılarak sağlanmıştır. Yine kodlamaların kavram haritası haline getirilmesinde aynı program kullanılarak sağlanmıştır.

3.5. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacı bizzat sahada ve doğrudan birebir iletişimde olduğu için doğrudan temas kuran ve olayları deneyimleyen kişidir. Araştırmacının katılımcı bir rolü olması durumunda bunu belirtmesi gerekmektedir birlikte kendi ön yargılarını ve varsayımlarını verilerin analizi ve toplanması sürecinde dışarıda tutması gerekmektedir(106). Bu bağlamda araştırmacı kendi ön yargı ve varsayımlarını çalışmanın kapsamı dışında tutarak analizleri gerçekleştirmiştir.

3.6. İnanırcılık ve Tutarlılık

Yapılan bilimsel araştırmaların ilgili alanyazın içinde kabul görebilmesi için en az asgari düzeyde güvenilir ve geçerli olması beklenir. Araştırmaların deseni planlanırken veri toplama araçları, analizlerin güvenilirliği ve geçerliliği ortaya konulmalıdır. Çünkü bu sayede çalışmanın inandırcılığı ve kabul görmesi beklenmektedir. Nicel desenlerde planlanmış çalışmaların güvenilirlik ve geçerliliği çeşitli sayısal yollarla sağlanmaktadır fakat bu durum nitel çalışmalar için mümkün değildir(110). Ancak nitel araştırma deseninde planlanmış bir çalışmanın süreçlerinin ayrıntılı bir şekilde anlatılması çalışmaya olan inandırcılığı arttırmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın analizleri ve veri toplama süreçleri detaylı olarak anlatılmıştır.

Çalışmanın inandırcılığı için uzman incelemesi yöntemi kullanılmıştır(111). Uzman incelemesi yöntemini (peer debriefing); nitel çalışmalarda kapalı yanıtlara dayalı temalar, yetersiz sonuçları ele alma ve hatalı yorumlamalar olabilme ihtimaline karşı ilgili alan hakkında genel bilgisi olan ve nitel araştırma yöntemlerinde uzman olan kişilerden yardım alınması sayesinde inandırcılığın arttırılabileceği şeklinde ifade etmiştir.

Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için de üçgenleme yöntemlerinden araştırmacı üçgenleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile verilerin toplama, analiz ve yorum süreçleri içerisinde birden fazla araştırmacının dahil olması amaçlanır. Yapılan bu çalışmada da ilgili alan uzmanlarından iki farklı kişi yer almıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular Kitapla Kurulan İlişki, Kitap Seçimi ve Okuma Pratikleri başlıkları altında sunulmuştur. Çalışma içerisinde anne-babaların gizliliklerini korumak amacıyla Görüşmeci (G) olarak kodlamalar yapılarak anne-babaların düşünce ve deneyimlerine yer verilmiştir.

4.1. Kitapla Kurulan İlişki

Bu temada kitapla kurulan ilişkinin katılımcı anne-babalarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda incelenmiştir.

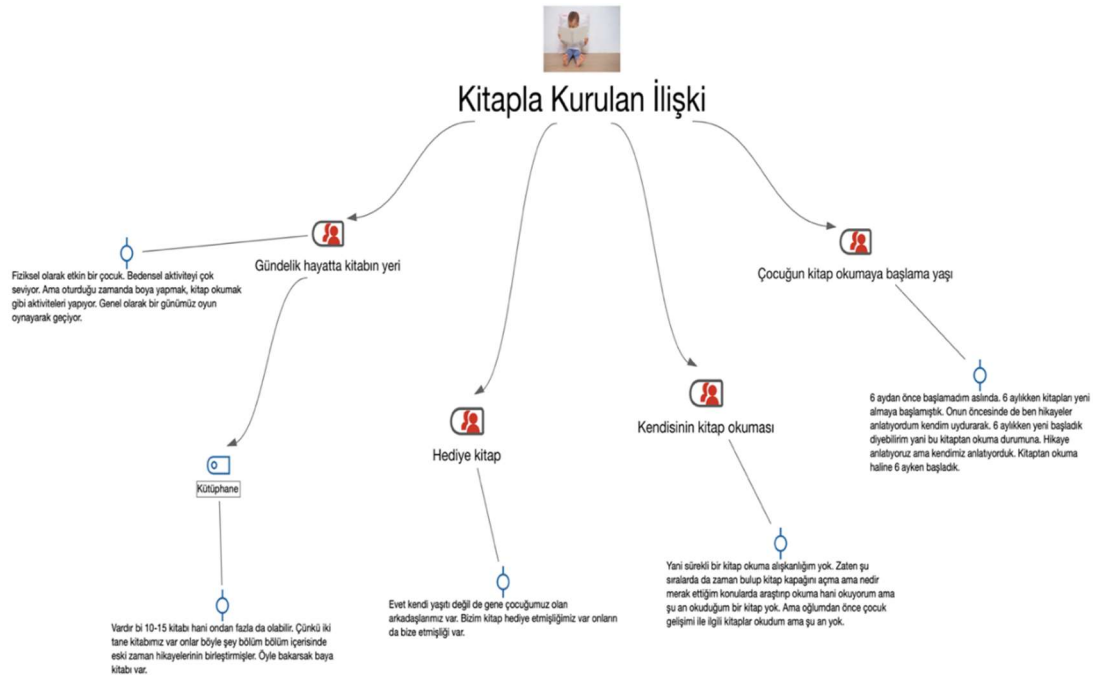
Anne-babaların Kitapla Kurulan İlişki modeli için düşüncelerinin tematik olarak incelenmesinde kategorilere ilişkin frekans ve yüzde tablosu Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Kitapla kurulan ilişki modelinin kategorilere göre dağılımı.

Kategoriler	<i>f</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Günlük hayatta kitabın yeri	22	32,35
Hediye kitap	16	23,53
Çocuğun kitap okumaya başlama yaşı	16	23,53
Kendisinin kitap okuması	14	20,59
TOPLAM	68	100,00

Kitapla Kurulan İlişki modelinin kategorileri incelendiğinde Günlük Hayatta Kitabın Yeri kategorisinde daha fazla kodlamanın ortaya çıktığı görülmektedir. En az kodlama ise anne-babaların kendilerinin kitap okumalarına yönelik olduğu bulgulanmıştır.

Şekil 1’de Kitapla Kurulan İlişki temanın kategorilere dağılımını incelenmiştir.

Şekil 4.1. Kitapla kurulan ilişki ile ilgili ebeveynlerin görüşleri

Kitaplarla kurulan ilişkide ebeveyn görüşleri Şekil 4.1.’de incelenmiştir. 4 farklı alt temanın oluştuğu görülmektedir. Ebeveynlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Gündelik Hayatta Kitabın Yeri, Hediye Kitap, Kendisinin Kitap Okuması ve Çocuğun Kitap Okumaya Başlama Yaşı olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır.

4.1.1. Gündelik Hayatta Kitabın Yeri

Anne-babaların günlük rutinlerinde kitap okuma eylemini ilk olarak çocuklarla yapılan diğer etkinlikler gibi günlük akışın bir parçası olarak konumlandıkları göze çarpmıştır. G12:

“O uyanırken de onunla ilgilen, ona oyunlar oyna, kitaplar oku bütün işte ben bu durumdan mustarip olduğum için kitap olayını biraz baştan hani sıkı tutalım dedim. Ben hikâye okuyorum o zaten anlamıyor ama aldığımız hikâye kitapları genelde onun anlayacağı şeyde değil ama biz işte çeşitli sesler çıkararak, resim görselleri renkli olan şeylerden almıştık. ... yayınlarından aldık işte o sesleri çıkararak balıklar şeyler

görseli iyi olan kitapları tanıtarak geçiyor ama düzenli hani kalkıyoruz bunu yapıyoruz bunu yapıyoruz diyemem çünkü gün gün fark ediyor ama genel aktivitem küçük bir çevrede takılmak oldu bu 7 ay. Biraz bunaldık ama bu süreç mecbur kabullendik böyle idare ediyoruz” diyerek kitabın günlük yaşamdaki yerini bebeğinden çok uzakta tutmamaya çalıştığını ifade etmektedir. Benzer şekilde bir başka ebeveyn olan G6:

“Akşamımız genelde evde olduğumuzda kızımınla boyama yapıyoruz boyama yapmayı çok seviyor. İşte resim çiziyoruz. Kitapları var onları okuyoruz. Televizyon var ama izlemiyoruz” demiştir.

Kimi aileler içinse günlük hayatta kitaplar vicdan rahatlatma aracı olarak görülmektedir. Ebeveynlerden G2:

“Biz kötü ebeveyniz tablet falan veriyoruz. Ben çok izlediğini düşünürsem ki genelde düşünüyorum kitap getir kitap okuyalım diyorum o oradan seçiyor hemen bir tane getiriyor, oturuyor. O anlatıyor kitapta neler olduğunu daha çok annesi ona okumuş daha önceden annesinin okuduğunu bana anlatıyor”.

Günlük Hayatta Kitabın Yeri kategorisinin içerisinde yer alan Kütüphane alt kategorisi incelendiğinde çocukların birçoğunun kitaplık olarak bir kütüphanesinin bulunmadığı görülmektedir. Bu durumu ebeveynlerden G8:

“Oyuncak kutumuzun bir kısmı sesli oyuncaklarımız, bir kısmı pelüşlerimiz, bir kısmında da kitapları tutuyorum genelde. Ama genelde ortalıkta olduğu için, çok sayıda olmadığı, henüz çoğalmadığı için belli bir yerimiz yok yani. Oyuncak kutumuzun içerisinde benim sınıflandırmam da var; pelüşler, ses çıkaranlar ve kitaplar şeklinde” diyerek açıklamıştır. Ebeveynlerden G9 ise:

“Onun boyunun ulaşabileceği yere üst üste diziyorum yan yana. Oradan kendisi alıyor. Kendi ulaşsın kitaplarına istediği zaman alsın okumak istediği zaman getirsin. Bu sadece sabah akşamla sınırlı kalmasın oradan seçsin alsın” diyerek kitaplık şeklinde bir kütüphaneden bahsetmemiş fakat kitapları çocuğun ulaşabileceği bir konum olduğunu belirtmiştir.

4.1.2. Hediye Kitap

Hediye Kitap alt boyutu incelendiğinde çocuklara kitapların hediye olarak gelip gelmediği ya da hediye olarak kitap kavramı sorgulanmıştır. Ebeveynlerden G11 kitapların hediye olarak gelmesini:

“Evet geliyor. Halamız çok kitap gönderir, kendisi de çocuk gelişimci. O da hassas tabi ki bu konuda mesleki olarak da. Mesela ilk kitaplarını da o göndermişti büyük oğlumun da. Ona da danıştığımız oluyor tabi arada. Bu zamanlarda oluyordu erken bebeklik dönemlerinde. Mesela o zekâ kartlarımızı falan halamız gönderdi. O yönden mesela karşılıklı destek aldığımız oluyor” şeklinde ilgili alandan birisi sayesinde olduğunu ifade etmektedir.

Anne-babalar hediye kavramını özel günlerle özdeşleştirdikleri bundan dolayı henüz bir yaşına gelmemiş çocuklarının hediye kitap durumunun söz konusu olmadığını belirtmişlerdir. G7 bu durumu :

“Yok şöyle bebek için doktorumuz birkaç tane hediye etti küçük kitaplardan işte. Onun ötesinde henüz hediye yok. Dediğim gibi henüz doğum günümüz olmadı” ilgili olabilecek bir alan uzmanı tarafından hediye aldığını ifade etmektedir. Kitapların hediye olarak gelmesinin oldukça az olduğu görülmektedir. Şöyle ki bu durumu G10:

“Hayır yok, yaşından ötürü sanırım hediye kitap yok. Yaşından dolayı sanırım gelmedi” şeklinde açıklayarak çocuğun yaşının küçük olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir.

4.1.3. Ebeveynin Kendisinin Kitap Okuması

Ebeveynin Kendisinin Kitap Okuması kategorisi incelendiğinde bazı ebeveynlerin çocuk gelişimine yönelik kitaplar okuduğu görülürken çeşitli okuma alışkanlıklarının olduğu görülmektedir. Ebeveynlerden G1 iş yoğunluğundan dolayı okuma alışkanlıklarının değiştiğini:

“Ben genelde roman okumayı seviyorum ama onun dışında son zamanlarda daha çok İsimle ilgili kitaplara yoğunlaştım. Galiba aynısı eşim için de geçerli. Eşim de roman tercih eder. O da işi ile ilgili kitaplara yoğunlaşmak zorunda kaldı” cümleleriyle ifade etmiştir. Ebeveynlerden G7 ise çocuğu konusunda kendini geliştirebilmek için okumalar yaptığını:

“Ben zaman buldukça genelde çocuk gelişimi hakkında okuyorum. Onları merak ediyorum. Yani genelde kendimi geliştirmeye yönelik şeyler okumaya çalışıyorum. Yapamadığımı düşündüğüm şeyleri, öğrenebileceğim şeylerden faydalanmaya çalışıyorum. Bu da genelde çocuklarla ilgili oluyor. Ya çok uzun zamandır çok sağlıklı okuyabildiğimi söyleyemem. Ama açıkçası bunları tercih

ediyorum. Gerilim romanını çok tercih etmiyorum. Bu tarz şeylerdense kişisel gelişim, çocuk gelişim kitaplarını tercih ediyorum. Yani psikolojik şeyler tercih ediyorum” cümleleriyle ifade etmiştir. Bir başka ebeveyn olan G2 ise okuma alışkanlığının azaldığını:

“Benim baya azaldı. Eskiden çok fazla okuyordum. Şimdi şu Storyteller diye şey var ya okuyorlar size onu kullanmaya başladım. Çok işime geliyor. İşte arazide bir yerden bir yere giderken bir buçuk saat falan araba kullanırken o arkadan müzik yerine o çalıyor. Birkaç seri bitirebiliyorsunuz. Ben çok az okuyabiliyorum” cümleleriyle belirtmiştir.

4.1.4. Kitap Okumaya Başlama Yaşı

Çocuğun Kitap Okumaya Başlama Yaşı kategorisi incelendiğinde ebeveynlerden G12 çocuğunun okumaya başlama yaşını:

Ailelerin çocuklarıyla ilk kitap paylaşımlarında farklı aylarda başlamış oldukları fark edilmiştir. G4:

“Abisine okurken emekleyip gelip o da üzerimize çıkardı kitabın içine bakmaya çalışırdı. Parmağıyla gösterirdi. Bir ilgisi, dikkati vardı o yönde” deneyimini bu şekilde aktarmıştır.

“6 aydan önce başlamadım aslında. 6 aylıkken kitapları yeni almaya başlamıştık. Onun öncesinde de ben hikayeler anlatıyordum kendim uydurarak. 6 aylıkken yeni başladık diyebilirim yani bu kitaptan okuma durumuna. Hikâye anlatıyoruz ama kendimiz anlatıyorduk. Kitaptan okuma haline 6 ayken başladık” şeklinde ifade etmiştir. Bir başka ebeveyn olan G5:

“2 aylıkken başladık aslında. Ya şöyle başladık aslında bu ilk izlenim zeka kartlarıyla falan başladık onlara aşırı odaklandığımı fark ettim. Normalde küçük yaş grubu çocuklarda çok odakları olan çocuklarda bile 20-25 dakika. Oğlum 2.5 aylıkken o kartlara bakarak onlarla ilgili anlamlandırma yapabiliyordu. Sevdiği ve sevmediğini ayırt edebiliyorduk aslında. Sonra 3.5-4 aylıkken dokun-öğren serilerine geçtik. E ilgisi olduğunu ben şöyle fark ettim. Bir kitapta bebek eli ve bebek ayağı vardı. Ne zamanki benim kucağımdan kurtulup bebek ayağının üstüne koydu dedim ki bir şeylerin farkında bir şeyleri istiyor. O zamandan sonra bu alışkanlığımızı arttırdık” diyerek kitaplara oldukça erken başladıklarını ifade etmiştir.

4.2. Kitap Seçimi

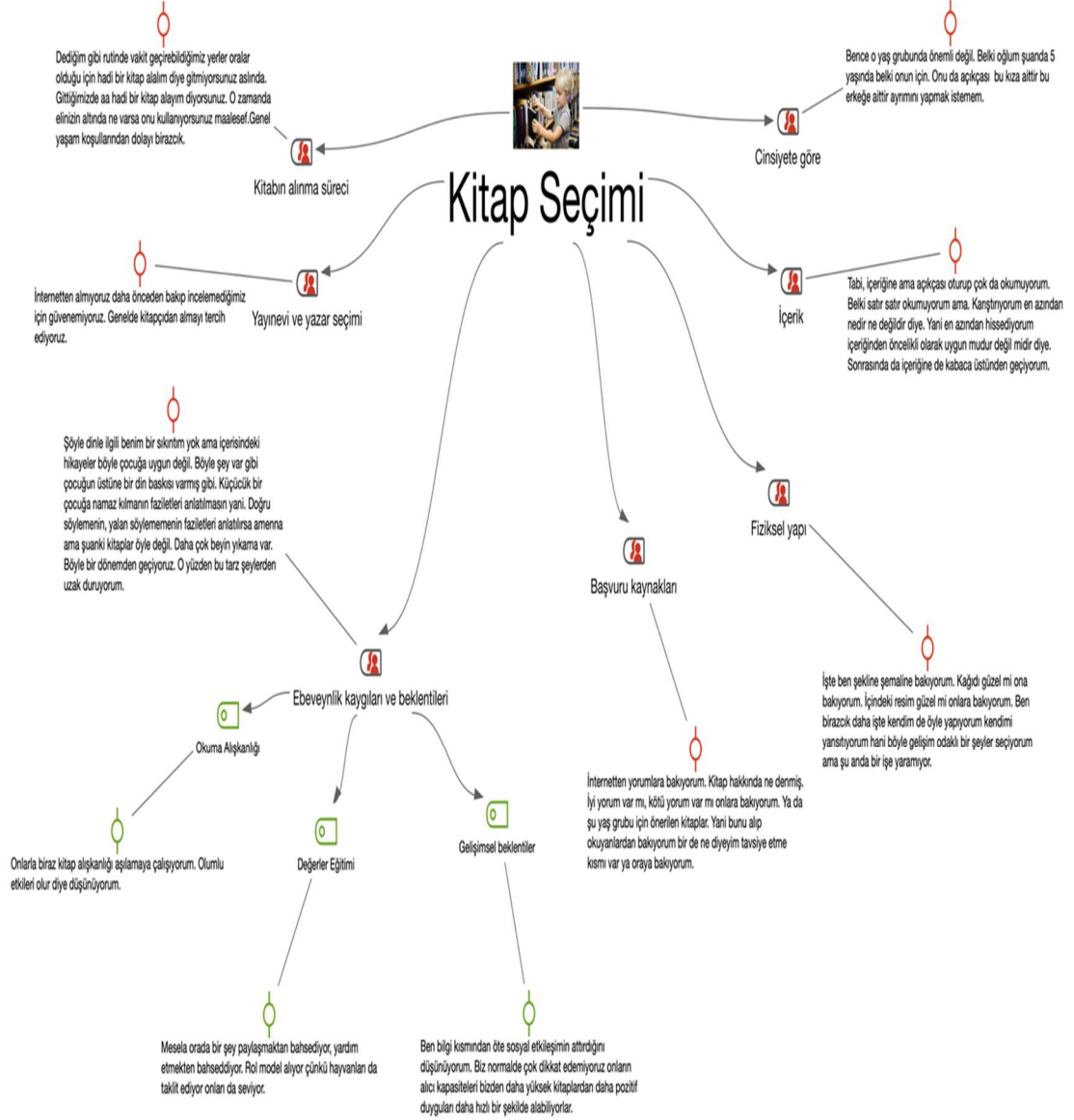
Ebeveynlerin Kitap Seçimi modeli için düşüncelerinin tematik olarak incelenmesinde kategorilere ilişkin frekans ve yüzde tablosu Tablo 4.2.'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Kitap seçimi modelinin kategorilere göre dağılımı.

Kategoriler	<i>f</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Ebeveynlik kaygıları ve beklentileri	57	35,85
Fiziksel yapı	28	17,61
İçerik	23	14,47
Başvuru kaynakları	18	11,32
Cinsiyete göre	12	7,55
Yayınevi ve yazar seçimi	11	6,92
Kitabın alınma süreci	10	6,29
TOPLAM	159	100,00

Kitap Seçimi modelinin alt temaları incelendiğinde Ebeveynlik Kaygıları ve Beklentileri alt temasında daha fazla kodlamanın ortaya çıktığı görülmektedir. En az kodlama ise Kitabın Alınma Sürecine yönelik olduğu bulgulanmıştır.

Şekil 4.2.'de Kitap Seçimi modelinin alt temalara dağılımı incelenmiştir.

Şekil 4.2. Kitap seçiminde ebeveynlerin görüşleri

Kitap seçiminde ebeveyn görüşleri Şekil 4.2.'de incelenmiştir. 7 farklı kategorinin oluştuğu görülmektedir. Ebeveynlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Kitabın Alınma Süreci, Yayınevi ve Yazar Seçimi, Başvuru Kaynakları, Fiziksel Yapı, İçerik, Cinsiyete Göre ve Ebeveynlik Kaygıları ve Beklentileri şeklinde alt temalar oluşmuştur.

4.2.1. Kitabın Alınma Süreci

Anne-babaların çocuklarına kitap seçimine uygun sundukları deneyim ve görüşlerinde kitap alınma süreçlerini şekillendiren bazı değişkenlere değinmişlerdir. Kitap alma süreçlerini zamansal çerçeveden yorumlayan bazı aileler bu zamanları farklı şekilde değerlendirmişlerdir. Ebeveynlerden G5 kitap alma süreçlerini:

“Dediğim gibi rutinde vakit geçirebildiğimiz yerler oralar olduğu için hadi bir kitap alalım diye gitmiyorsunuz aslında. Gittiğimizde aa hadi bir kitap alayım diyorsunuz. O zamanda elinizin altında ne varsa onu kullanıyorsunuz maalesef. Genel yaşam koşullarından dolayı birazcık” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde bir kitap alma süreci yaşayan G6 da:

“Ha bu ay kitap alalım gibi mi? Öyle ayrı bir zaman şey yapmıyorum. Evdeki kitaplardan sıkılmaya başladığında artık hani ya da işte bakıyorum tamam diyorum hani biraz daha farklı şeyler görsün diye” diyerek bu durumu açıklamıştır. Görülmektedir ki ebeveynlerin kitap alma süreçleri genel olarak bir rutin içerisinde değildir. Buna göre ebeveynlerin kitap alma süreçleri incelendiğinde ihtiyaç olarak gördükleri zamanda ya da denk geldiğinde satın alma gerçekleştirdikleri söylenebilir.

4.2.2. Yayınevi Tercihleri ve Başvurulan Kaynaklar

Ebeveynlerin kitapları almadaki yayınevi tercihleri ve kitapları almalarında etkili olan başvuru kaynakları incelendiğinde tanınan kitapevleri ya da yayınevlerini tercih ettiklerini ayrıca güvendikleri sosyal medya fenomenleri ya da pedagoğ önerileri doğrultusunda seçim yaptıkları görülmektedir. Bu durumu ebeveynlerden G3:

“Çocuk kitaplarında onu çok yapamıyorum. Yayınevi bakıyorsun. Bildiğim yayınevi mi diye. Yazarlar hakkında çok bir bilgim yok” diyerek durumu belirtmiştir.

Ayrıca bir başka ebeveyn olan G5:

“Yani şöyle spesifik olarak dikkat ediyorum desem yalan söylemiş olurum. Ama az önce söylediğim gibi hani bilinen ya da okulun önerdiği, daha önce tavsiye aldığım yayınevlerinin kitaplarına ekstra bakıyorum. Ama sırf o yayınevinin diye kitap almıyorum. İşte X yayınevinin kitabı a bu kesin işte şöyledir diye baktığım şimdiye kadar olmadı. Ama tercihen zaten belli bir standardizasyon oluyor. Buranın kitapları güzel dersiniz ya hani işte kendiniz de yazar seçiyorsunuz aynısı çocuk kitaplarında da geçerli belli bir süre sonra otomasyon oluyor. Ama bilinçli yapmıyorum bunu” şeklinde ifadelerle yayınevi ve yazar seçimlerini aktarmıştır. Ebeveynlerin yayınevi ve yazar seçiminde etkilendikleri kaynaklar incelendiğinde de benzer bir durum olduğu görülmektedir. Şöyle ki ebeveynlerden G1 fenomenlerden etkilendiğini:

“Örneğin danışmanlık aldığımız bir psikoloğumuz var sonra Saniye Hanım’ın sayfasını takip ediyorum onun önerdiği aktiviteleri ve kitapları almaya çalışıyorum. Sinan Yaşar ve Şermin Yaşar’ın tavsiyelerini dikkate alıyorum. Onun dışında arkadaşlarımı da gözlemliyorum arkadaşlarım çocuklarına ne tür kitaplar edinmiş nasıl çocuk ilgi gösteriyor mu göstermiyor mu, hangi becerileri kazanmış biraz da bunlara dikkat ederek kitap edinmeye çalışıyorum” diyerek ifade etmiştir. Bu doğrultuda başvuru kaynaklarında internet yorumlarının da oldukça etkili olduğu görülmektedir. Ebeveynlerden G2, G3, G4, G5, G7, G9 ve G10 internet ve sosyal medyayı takip ederek kitap önerilerini almakta oldukları görülmektedir. Ebeveynlerden G3 bu durumu:

“İnternette yorumlara bakıyorum. Kitap hakkında ne denmiş. İyi yorum var mı, kötü yorum var mı onlara bakıyorum. Ya da şu yaş grubu için önerilen kitaplar. Yani bunu alıp okuyanlardan bakıyorum bir de ne diyeyim tavsiye etme kısmı var ya oraya bakıyorum” cümleleriyle özetlemektedir.

4.2.3. Fiziksel Yapı

Ebeveynlerin kitap tercihlerinde dikkat ettikleri fiziksel yapılar incelendiğinde genel olarak çocuklarının yaşına uygun fiziksel özelliklerde kitap seçmeye çalıştıkları görülmektedir. Anne-babalar için bazı temel değişkenlerin daha ön plana çıkmaktadır.

Fiziksel yapı konusunda kimi aileler için kapak ve sayfa yapısı önemli olduğu belirtilmiştir. Bu durumu ebeveynlerden G6:

“Aslında evet çünkü aldığımız kitaplarda Doğa İpek her şeyi ince olan kitaplarda kendisi de her şeyi şey yaptığı için çabuk kopuyor onlarda. Böyle bir etkisi oluyor. Kapaklı kitaplar daha iyi oluyor o açıdan. Biraz daha dayanıklı diyeyim açıkçası. Buna dikkat ediyorum” diyerek kitabın fiziksel olarak sağlam olması tercihinde bulunduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde fiziksel sağlamlığın önemini G7:

“Karton kitapları da aynı şekilde veriyorum eline bazen ağzına sokmasına da izin veriyorum zaten çok sıkıntı değil. Koparamayacağını bildiğim şeyleri koparsa dahil ben yanında olduğum sürece koparmasına izin veriyorum. Çünkü yutmayacağını sonuçta engelleyebilirim bu noktada. Ama diğer türlü incecik kâğıt olan şeyleri vermemeye çalışıyorum. Çünkü onları yutuyor. Hani bu şekilde oluyor. Ama gerçekten şu anda çok net şekilde söylüyorum çok ciddiye alarak hani bir kitap böyle bebek kitabı olsa da şu anda sadece kemirmek, damaklarını kaşımak bunun için daha çok kullanıyor” şeklinde ifade etmiştir.

Fiziksel yapıdaki bir diğer ana konu kitapların resimleme özellikleridir. Resimlemenin yaş ve gelişimsel özelliklere ve sanatsal çerçeveye uygun olması çocuk için önemli bir uyarıcı olmasından dolayı önemlidir. Ailelerin kitaplarda bulunan resimlemelerde daha çok boyut, görselin niteliği ve işlevi konularına değindikleri görülmüştür. Örneğin G3 :

“Görsellerine bakıyorum, çizimler nasıl yani nasıl desem ufak küçük küçük şeyler mi var yoksa onun ilgisini çekebilecek büyüklükte mi ona bakıyorum. Sevdiği objeler var mesela aydede. Aydede varsa o kitabı elinden düşürmez. Hani onun sevdiği objeler var mı, renkleri nasıl, hoş gözüküyor mu bunlara bakıyorum” diyerek görsellerin çocuğunda bir karşılık bulup bulmamasını ön planda tutmuştur. Benzer şekilde ebeveynlerden G5 de görsel özelliklerine dikkat ettiğini:

“Yani dikkat ettiğim konu resimlerinin güzel olmasına hani şöyle güzel o da göreceli bir kavram tabii hani korkutucu olmamasına, ürkütücü ya da çocuğun imgesinde tuhaf şeyler kalmaması için aslında ön planda ve konuyu doğru anlattığı düşündüğüm resimleri tercih etmeye çalışıyorum. Ama bunu yine içgüdüsel yapıyorum” diyerek ifade etmiştir.

Ayrıca kitap seçiminde kitapların pahalılığı durumunu da ebeveynlerden G2, G3, G4, G5 ve G11 değinerek pahalı kitaplardan kaçınmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir. Bu durumu G11:

“Yani tabi kitabın içeriğine göre de değişir ama mesela ben 10-20 TL arası ya da 25 TL arası kitabın şeyine göre almaya çalışıyorum çünkü çeşitlilik yaratmak amacım. Atıyorum 40 TL’ye bir tane kitap almaktansa 10’ar TL’ye 4 tane kitap almayı tercih ediyorum” cümleleriyle aktarmıştır.

4.2.4. Kitapların İçeriği

Ebeveynlerin kitap seçiminde dikkat ettikleri bir diğer özellik ise kitapların içeriği olmuştur. Ailelerin kitap içeriklerine karar verirken bazı temel parametreler kullandıkları görülmektedir. Kimileri için içerik bazı yapısal öğeler anlamında daha önemliken diğerleri için anlatının kendisi daha ön plana çıkmaktadır. G3:

“Eğer onun tarzında kitap alacaksak ona gösterip eğer beğendiye alıyorum. Dediğim gibi şu kısa hikayeler var ya kalın kitaplar, resimler hangisi onun ilgisini çektiyse o şekilde alıyorum. Ama masal kitaplarını birazcık açıkçası açıp kendim okuyup anlatımı nasıl, çevirenden çevirene fark olur ya o şekilde. Kolay okunabilir mi, akıcı mı biraz ona bakıyorum. İçerisindeki hikayeler neler var. Bildiğimiz hikayeler mi mesela şeyi bulmak çok zor. Külkedisinin içerisinde olduğu bir masal kitabı bulmak çok zor hikayeler bile değişmiş. O yüzden biraz açıkçası hikayelerin içeriğine bakıyorum hani sürükleyici mi, güzel mi ne anlatıyor ona bakıyorum” diyerek içeriğin seçilmesinde kendi kriterlerini belirtmiştir.

İçeriğin çocukta bir karşılık bulacak niteliğe sahip olmalıdır. Diğer bir anlatımla çocuk kitabı okuduktan sonra ona bir şeyler katmalıdır. Kitap seçiminde kitapların içeriğine dikkat etme noktasında ebeveynlerden G8:

“Okuyoruz. Kitaplarımız var çocuk gelişimi üzerine onun şu an algılayabildiği. Nedir bunlar işte diyelim ki bir kitap içerisinde kedi, köpek, hayvan karakterleri var. Bir kitap içerisinde işte böyle balon, balonların renkleri ile alakalı işte elmalar böyle. Yani ona gün içerisinde sunduğum şeylerin kitap içerisinde olması yani yiyeceklerin de kitap içerisinde olması, gördüğü hayvanların da kitap içerisinde olmasına dikkat ediyorum” diyerek içerik noktasında dikkat ettiği noktaları belirtmiştir.

Aynı zamanda içerikte çocuğunun sevdiği şeylerin okuma paylaşımlarının şekillendirdiği buna paralel olarak ailelerin okuma niteliğindeki bazı konuları bu durumdan dolayı göz ardı ettiği de görülmüştür: G2: *“dilin bir önemi yok içerik onun daha çok ilgisini çekecek mi falan öyle bakıyoruz şimdi çünkü okumuyoruz yani mesela kitapta şiirsel bir şeyler yazmışlar böyle yeni tarz öyleymiş. Ne alsak öyle çıkıyor. Küçük bir tane dörtlük çıkıyor mesela. Biz bunu okumuyoruz.*

4.2.5. Cinsiyete Göre Seçim

Ailelerin kitap seçiminde durdukları bir diğer ana konu ise cinsiyet kategorisidir. Kimi aileler için cinsiyet meselesi önemliken kimi aileler için önemli olmadığı ifade edilmektedir. Ebeveynlerden G7 cinsiyete göre kitap seçmemesini:

“Bence o yaş grubunda önemli değil. Belki oğlum şu anda 5 yaşında belki onun için. Onu da açıkçası bu kıza aittir bu erkeğe aittir ayrımını yapmak istemem” diyerek ifade etmiştir. Benzer düşüncelerde olan G5:

“Şu ana kadar böyle bir şey yapmadım. Ama günlük hayatta dikkat etmek zorunda kalıyor musunuz, kalıyorsunuz. Toplum buna sizi zorluyor. Yoksa ben pembe de giydiririm mor da giydiririm çok umurumda olmaz. Oyuncak alırken de mesela oğlumun oyuncak bebeği de var. Arabası da var. Hani çok cinsiyetçi yaklaşmamaya çalışıyorsunuz ama işte şöyle bir sorun oluyor. Orada da arkadaşları sizin verdiğiniz eğitimden gelmiyorsa eğer bununla ilgili handikap yaşıyorsunuz.” diyerek cinsiyete göre kendisinin seçmediğini ama toplumun buna zorladığını ifade etmektedir. Cinsiyete göre kitap seçimi yapan ebeveynlerden G3:

“Evet, bazı kitaplar çok pembeli, yaldızlı bu tarz şeyler oluyor tercih etmiyorum... Hani biraz şey de var kitapçıya gittiğinizde kız çocuğuna masallar erkek çocuklarına masallar gibi ayırmda var.” diyerek cinsiyete göre seçim yaptığını ifade etmiştir. Yine benzer şekilde cinsiyete göre kitap seçimi yapmak zorunda kalan G4:

“Son dönemde almaya başladık. Büyük oğlumda şey başlamıştı ben kız olucam hani bağlı daha çok böyle erkeksi kitaplar seçmeye başladık. Yani onun dışında özellikli bir şeyimiz yok. Kız yoğunluklu kitaplar seçmemeye çalışıyoruz. Çünkü ikisi de fallik fazdalar etkilenebiliyorlar. Büyükte bunu gördük. Saçını uzatmıştı böyle olmuştu. Küçüğün böyle bir yönelimi yok açıkçası şey de yapmıyor. Ama o yönde de

etkilemek istemiyorum” diyerek çocuğunun cinsiyet yöneliminde değişiklik olacağı korkusuyla kitap seçiminde cinsiyete göre ayırım yaptığını ifade etmektedir.

4.2.6. Ebeveynlik Beklentileri ve Kaygıları

Ebeveynlerin çocuk kitapları konusunda beklentileri ve kaygıları incelendiğinde Değerler Eğitimi, Gelişimsel Beklentiler ve Okuma Alışkanlığı kategorilerinin yer aldığı görülmektedir. Bu kategoriler haricinde ebeveynlerin çeşitli kaygılarının da olduğu söylenebilir.

“Yani masalların hepsinin böyle bir şeyi vardır ya ders çıkarma işte iyilik yaparsan iyilik bulursun gibi” bir beklenti içerisindedir. Benzer şekilde G6 ise:

“Mesela orada bir şey paylaşmaktan bahsediyor, yardım etmekten bahsediyor. Rol model alıyor çünkü hayvanları da taklit ediyor onları da seviyor” olarak değerler konusunda beklentilerinin olduğunu ifade etmiştir.

Anne-babaların kitaplardan beklentilerinde bir diğer merkezi konu ise gelişimsel olarak nasıl bir fayda sağlayacağını üzerinde durmuşlardır. Kitapların gelişimsel faydalarına yönelik sorularda ailelerin genelde dil gelişimi çerçevesinden duruma baktıkları görülmüştür. G8:

“Ya da ne bileyim kırmızı elma diye nitelendirmemden sonra mesela elmayı görüp hani böyle nesneye dokunup da kırmızı elma dediğini.” G9:

“Ben belirli bir yaşa kadar okuduğu kitapların hem kelime haznesini geliştirdiğini hem de konuşmasına kolaylık sağladığını düşünüyorum ki iki çocuğumda da benim gözlemim hani başka bir çocuğum olursa nasıl olur bilmiyorum ama bu iki çocuğumda da bu şekilde ilerledi. Hem kendilerini güzel ifade ediyorlar. Küçük oğlum 2 yaşında olmasına rağmen yani bildiğiniz özneli yüklemli cümle kuruyor ve kendini çok güzel ifade edebiliyor. Kelime haznesi bu yaştaki çocuklara göre daha geniş” diyerek dil gelişiminin desteklenmesine yönelik bir beklentide olduğunu ifade etmektedir.

Anne-babaların gelişimsel beklentide olduğu bir diğer gelişim alanının sosyal-duygusal gelişim olduğu dikkat çekmektedir. Ebeveynler 0-36 aylık çocuklarının kitaplar aracılığıyla sosyal becerilerini öğrenebildikleri ifade etmiştir. Buna göre ebeveynlerden G4:

“Mesela kitaplarda olan duygusal şeyleri yansıtabiliyorlar. Hikayenin bir şeyini anne aslanın bebek aslana sahip çıkması onu koruması mesela bir kelebeğin evden ayrılıp evini özleyip geri gelmesi arabalarıyla ya da başka oyuncaklarla oynarken aynı hikayeyi kurup onları yapabiliyor”.

Bir diğer anlatımda kitaplarda duyguların doğru bir şekilde karşılığı olmalıdır.

G5 :

“Yani kitap neyi öneriyor daha çok şöyle sevgi içerikli daha nasıl diyeyim oradaki duyguyu doğru ifade edebilen kitapları almaya çalışıyorum. Kelime seçimlerine falan çok dikkat ediyorum. Çünkü çocukların bilinçaltının bunları alıp kullandığını düşünüyorum. Okuduklarımda o yönde. Kitap seçimlerim hep bu tarz oluyor.”

Kitaplar ayrıca aileler için çocuklarıyla yakınlık kurmak için bir araç olarak görülmektedir. G2:

“Mesela sarılıyorz o benim göğsümde yatıyor böyle okuyoruz. Alıyoruz elimize kitabı aa bak ejderha fix ‘Dogogo sitting on the chair’ diyor.”

Ayrıca ebeveynlerin kitaplardan gelen gelişimsel beklentilerin yanında çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmasını da beklemekte oldukları söylenebilir. Ebeveynlerden G1:

“Onlarla biraz kitap alışkanlığı aşılamaaya çalışıyorum. Olumlu etkileri olur diye düşünüyorum” diyerek çocuğunun okuma alışkanlığının oluşmasını beklemektedir.

Ayrıca ebeveynlerden G7: *“Kitapları sevmesi açısından da iyi bir şey yani kitaplara aşına olmasından dolayı iyi bir şey. Mesela oğlumda bunu daha yeni konuştuk”* kitaplara aşinalık oluşmasını istemektedir.

Katımlıların kitap seçimine yönelik beklentilerinin yanı sıra kaygılarının da olduğu görülmektedir. Kimi aileler kaygılandıkları durumu gelişimsel çerçeveden bakarken kimi aileler ise bazı kitapların çocuklarına olumsuz rol model olmasından dolayı uzak durdukları görülmüştür. G4:

“Mesela masal kitabının içinde şey vardı mesela Grimm Kardeşler vardı onda bir çocuk kitabının içinde olmaması gereken bir şey var mesela cadının üzerine yağ döküyorlar ve cadı eriyor. Hani bu tarz böyle onu taklit edebilecek, kullanabilecek

karakterin üzerine yağ dökülebilecek şeyi vermemek için sınıfında ya da başkalarına karşı bu tarz hareketlerin bulunduğu kitapları seçmiyoruz”.

Anne-babaların yaşadığı bir diğer temel konu verilmek istenenin gelişimsel olarak çocuğa uygun olmadığıdır. Özellikle soyut nitelikte olan din gibi unsurlar için yaş olarak uygun görülmediği açıktır. G3 bu konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Şöyle dinle ilgili benim bir sıkıntım yok ama içerisindeki hikayeler böyle çocuğa uygun değil. Böyle şey var gibi çocuğun üstüne bir din baskısı varmış gibi. Küçük bir çocuğa namaz kılmanın faziletleri anlatılmasın yani. Doğru söylemenin, yalan söylememenin faziletleri anlatılırsa amenna ama şuanki kitaplar öyle değil. Daha çok beyin yıkama var. Böyle bir dönemden geçiyoruz. O yüzden bu tarz şeylerden uzak duruyorum.”

4.3. Kitap Okuma Pratikleri

Anne-babalara çocuklarıyla kitap paylaşımlarının nasıl olduğuyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda ailelerin kitap paylaşım süreçlerini şekillendiren farklı değişkenler görülmüştür. Ailelerin sadece kitap paylaşımlarının nasıl yapıldığının yanı sıra bu sürece etki eden unsurlardan da bahsedildiği fark edilmiştir.

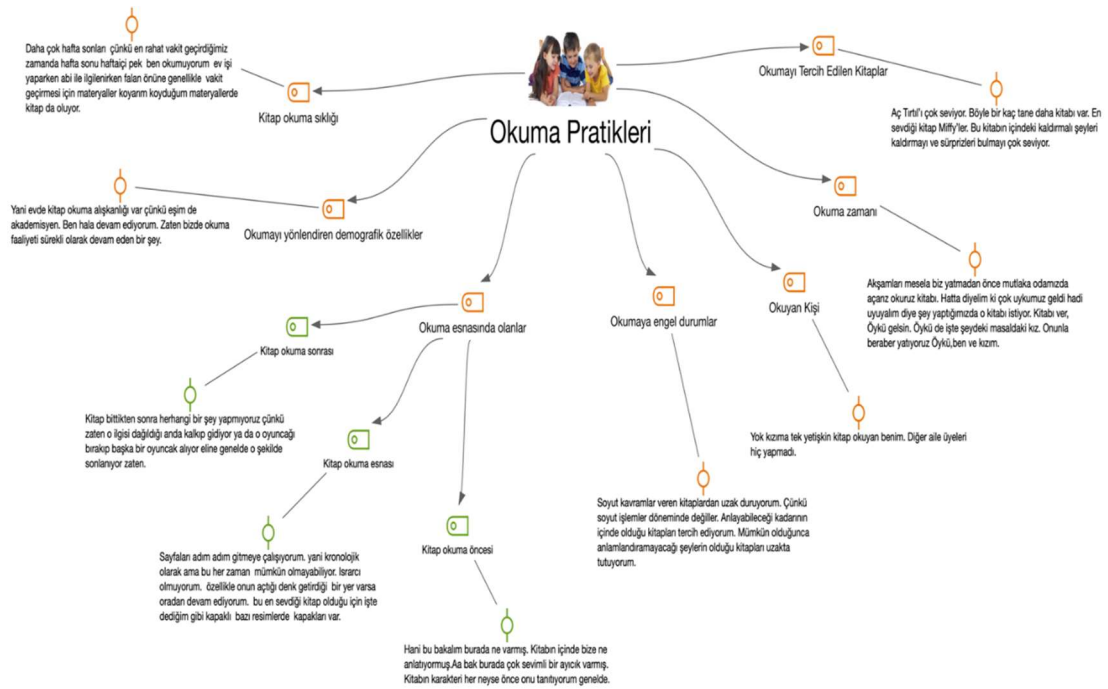
Ebeveynlerin Okuma Pratikleri modeli için düşüncelerinin tematik olarak incelenmesinde kategorilerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Okuma pratikleri modelinin kategorilere göre dağılımı.

<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Okuma esnasında olanlar	48	39,34
Okumayı Tercih Edilen Kitaplar	26	21,31
Okuma zamanı	16	13,11
Okumaya engel durumlar	13	10,66
Okuyan Kişi	12	9,84
Kitap okuma sıklığı	5	4,10
Okumayı yönlendiren demografik özellikler	2	1,64
TOPLAM	122	100,00

Okuma Pratikleri modelinin alt temaları incelendiğinde Okuma Esnasında Olanlar alt temasında daha fazla kodlamanın ortaya çıktığı görülmektedir. En az kodlama ise Okumayı Yönlendiren Demografik Özelliklere yönelik olduğu bulgulanmıştır.

Şekil 4.3'te Okuma Pratikleri modelinin alt temalara dağılımı incelenmiştir.

Şekil 4.3. Okuma pratiklerinde ebeveynlerin görüşleri

Okuma pratiklerinde ebeveyn görüşleri Şekil 4.3'te incelenmiştir. 7 farklı alt temanın oluştuğu görülmektedir. Ebeveynlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Okuma Esnasında Olanlar, Okumayı Tercih Edilen Kitaplar, Okuma Zamanı, Okumaya Engel Durumlar, Okuyan Kişi, Kitap Okuma Sıklığı ve Okumayı Yönlendiren Demografik Özellikler şeklinde alt temalar oluşmuştur.

4.3.1. Okuma Esnasında Olanlar

Okuma Esnasında Olanlar alt teması incelendiğinde Okuma Öncesi, Okuma Esnası ve Okuma Sonrası olarak üç farklı alt kategori ortaya çıkmıştır.

Kimi için kitap okuma sürecinin öncesi ailelerin kendisi tarafından yönlendirilerek ilgi çekmek olarak şekillendiği dikkat çekmektir. Buna göre ebeveynlerden G12:

“A hadi bugün kitabımızı okumadık. Kitabımıza başlayalım genelde. Napiyormuş bizim bu gri balığı çok sevdi bu kitabı. Gri balık bugün ne yapıyormuş yine bakalım mı diye tekrar öyle başlıyoruz. Hani ya da hangisine başlayacaksam atıyorum o tilki hikayesindeki görselleri de sevdi. Gel bakalım küçük tilkiyle babası bugün ne yapmışlar bir daha bakalım mı öyle yani” diyerek kitabın okunması için teşvikte bulunduğu söylenebilir.

Bu alıntıdan anlaşılan bir diğer konu ise dikkat çekmek için ailelerin kitabın görsellerinden yararlandığıdır. Benzer şekilde ebeveynlerden G1 de:

“Başlarken muhakkak gel İdil seninle kitap okuyalım bak nasıl güzel kitap yapacağımız aktiviteyi söylüyorum ona. Bunu sadece kitap okurken değil her yapacağımız aktivitede ona önceden söylüyorum. Hadi gel kitap okuyalım gel bak sayfaları çevirelim deyip onu hatta eliyle sayfayı tutup çevirmeye gayret ediyorum. Ondan sonra sırayla sayfaları çevirip bakarak Ondan sonra mesela renkleri söylemeye çalışıyorum. Kitapta gördüğüm kavramları öğretici bir şekilde vurgulu bir şekilde muhakkak söylüyorum” diyerek çocuğun kitaba olan ilgisini çekmeye çalıştığı söylenebilir.

Ailelerden kimisi ise kitap okunmaya başlamanın çocuğun kendi isteği ile oluştuğunu dile getirmektedir. Ebeveynlerden G11:

“Bazen dediğim gibi alıp getiriyor kendisi, oyuncak sepetinden kendisi çıkarıp getiriyor mesela öyle olunca hani o an hazır olduğunu düşünüp okumaya başlıyorum” diyerek bu durumu desteklemektedir.

Ayrıca Kitap Okuma Öncesi ile kitabın Okuma Zamanının birbiri ile ilişkili bir durumda olduğu görülmektedir. Ebeveynlerden G3:

“Genelde uyurken okuduğumuz için şey oluyor. Yatma seremonisine giriyorsun. O yanına yatıp ya da işte kucağında yatıp omzunda uyuyor mesela. O sırada evin içinde dolaşarak anlata anlata dolaşıp uyuyor o sırada genelde hikâyenin sonuna gelmeden uyumuş oluyor” diyerek yatma öncesinde kitap okunduğunu ifade etmektedir. Şahin and Tutkun (112) da ebeveynlerin genellikle yatmadan önce kitap okuduklarını bulgulamışlardır.

Anne-babalar çocuklarıyla kitap okuma esnasında onların ilgisini çekmek amacıyla farklı yollar kullanmaktadır. Bunun için ses tonunda ayarlamalardan ve canlandırmalardan yararlandıkları görülmektedir. G4:

“Kitapları düz bir şekilde okumasının, monoton okumasını sevmiyorlar. Genelde okurken haftalık bir kitap belirleyip o kitabı her gün okumayı tercih ediyoruz. Okurken de aynı kalıpla okuyup resimleri aynı kalıpla hikâyeye çevirip işin içine mutlaka hareketleri ses tonunu alçaltıp, düşürmeyi mesela bir yerde böyle duygusal bir şey girdiyse o duyguyu vermeye çalışıyoruz o şekilde daha çok hoşlarına gidiyor” diyerek ifade etmektedir. Yani düz okuma yapmanın çocuğun ilgisini dağıtacağı anlamına gelmektedir.

Benzer şekilde G5 de:

“Genelde kelimeleri oradaki hikayeleri olduğu gibi okumuyorum ama çoğunlukla canlandırma yöntemiyle okuyorum. Hani oradaki olayları işte ona anlattıktan sonra işte şöyle olmuş böyle olmuş aa bak biz de bunu yapabiliriz gibi şeyler koyuyorum. Bazen ne bileyim ben çok beğendiysen çok daha heyecanlı okuyabiliyorum. Mesela “Avucundaki Öpücük” diye bir kitap var. Çok aşık olarak okuduğum, oğluma okurken de çok keyif aldığım. Yani genelde hikayeleştirip onu kendine oradaki karakter yerine koymasını sağlıyorum bazen hiç alakası olmayan bir şey ilgisini çekiyor ne bileyim konu böcekken kelebeğe gidiyor falan daha çok onun yönlendirmesi ile hareket ediyoruz” diyerek çocuğun dikkatini hikâyeye verebilmesi için çabaladığını söylemiştir.

Okuma bittikten sonra genelde kitaplar kapatılıp kaldırılmakta ya da çocuğun dikkatinin dağılması sebebiyle okuma etkinliğinin bitirildiği görülmektedir. Bu doğrultuda ebeveynlerden G11:

“Kitap bittikten sonra herhangi bir şey yapmıyoruz çünkü zaten o ilgisi dağıldığı anda kalkıp gidiyor ya da o oynacağı bırakıp başka bir oyuncak alıyor eline genelde o şekilde sonlanıyor zaten” diyerek okuma etkinliğinin sona ermesinden sonra olanları ifade etmiştir.

Benzer şekilde G8:

“Kitabımızı sonuna kadar ben kendi kendime pes etmeden bitiriyorum ve bitti deyip kaldırmaya çalışıyorum ama oğluşum sonuna kadar dayanamıyor maalesef. Hemen kapatmaya falan çalışıyor. Ama ben genelde şey yapmaya çalışıyorum

“bittttiiii” falan hani onu da bilsin diye “bak annem bittttiii hikaye” falan demeye başlıyorum ama o ona dayanamıyor hemen kitabı kapatmaya çalışıyor. Açmaya çalışıyor çünkü hoşuna gidiyor açıp kapatmak, sayfalarını değiştirmek. Yapmaya çalışıyorum ama olmuyor, hareketli bebekle ne kadar olursa işte” hikaye sonlanmadan önce çocuğun dikkati dağıldığı için okuma saatinin nasıl bittiğini ifade etmiştir.

4.3.2. Okumayı Tercih Edilen Kitaplar

Okumayı Tercih Edilen Kitaplar incelendiğinde genellikle ebeveynin içerik üzerinden tercihlerine ya da kitabın fiziksel özelliklerine göre tercih ettikleri görülmektedir. Ebeveynlerden G5:

“Aslında ilk başlarda dokun-öğren tarzı kitaplar okuyorduk. Küçükken. Biraz daha duyuşsal gelişimine hani artsın diye ama son dönemlerde okuduğum kitaplarda tema olarak hani onun günlük akışlarına yönelik kitapları tercih ediyorum. İşte dişlerimizi nasıl fırçalarız, işte benim tuvaletim gibi içeriğı daha çok onun sosyal gelişimini destekleyecek şekilde fiziksel gelişimini tabi ki. Ama bunun dışında karakterli kitapları çok seviyor” diyerek tercih ettiğı kitapları içeriğine göre seçtiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde G11 de:

“Oldukça renkli bir kitap bir de dokunabiliyor sanırım dokunmak hoşuna gidiyor onun. Yumuşak, yumuşaklığın da ekstra bir etkisi var sanırım. Hem oyuncak hem kitap gibi çünkü. Bazen sayfaları çevirmekte zorlandığı için kitaplarda mesela o daha rahat geliyor ona çevirmek eline almak vs. Bu yüzden daha çok dikkatini çektiğini düşünüyorum” fiziksel özelliklere dikkat çekerek tercih ettikleri kitapları ifade etmiştir.

4.3.3. Kitap Okumaya Engel Durumlar

Ailelerin çocuklarıyla gerçekleştirdikleri okumaları şekillendiren ve niteliğini etkileyen temel unsurların yaş ve gelişimsel özellikler olduğu anlaşılmaktadır. Bunlara örnek olarak ebeveynlerden G10:

“Hareketli olmasından kaynaklı yani bir şeye şu anda bir şeye çok fazla odaklanmıyor. Ondan ona geçiyor. Oyuncaklarında da aynı şekilde” diyerek çocuğun dikkatinin sürekli dağılmasından kaynaklı olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde ebeveynlerden G11 de:

“...şimdilik böyle gidiyor yani daha fazlası için Ali Kemal’e biraz erken gibi. Dediğim gibi o çok konsantre olamıyor böyle uzun zaman ama en sevdiği kitap benim yaptığım o hayvan figürlü kumaş kitabı çok seviyor bir de o kartlar şu anda ilgisini çekenler arasında” şeklinde çocuğunun dikkatinden kaynaklı problem yaşadıklarını belirtmiştir.

4.3.4. Kitabı Okuyan Kişi

Kitabı Okuyan kategorisi incelendiğinde kitabı okuyanlarda çeşitli farklılıklar olmasına rağmen genel olarak annelerin kitap okuduğu görülmektedir. Bu durumu ebeveynlerden G12:

“Babası ile çok sık okumadı aslında. Şu an söyleyince fark ettim genelde ben okuyorum. Babası ile aynen babası çok az okudu diyebilirim ama babasından da dinliyor yani böyle hani babası ile daha iyi anlaştığını düşünüyorum yani o yüzden ondan da dinliyor. O iki kez falan okumuştur toptasak yani hani” diyerek kendisinin okuduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde G9 da:

“Ben okuyorum, eşim geç geliyor. Ondan sonra ben çok seviyorum onlarla o şekilde iletişim kurmayı” genellikle kendisinin okuduğunu ifade etmiştir.

Anne ve baba dışında okuyanlara bakıldığında ise büyükanne ya da büyükbabalardan okuyanlar olduğu görülmektedir. Ebeveynlerden G5:

“Evet onu söyleyecektim çoğunlukla anneanne okuyor. Ve dede de okuyor. Zaten sürekli onları görüyor. Hem kendileri okuyor hem oğluma okuyorlar” diyerek bu durumu ifade etmiştir. Benzer şekilde G8 de:

“Babaannemiz var. Kitaplarımız o yüzden orada. Babaannemiz kendisi hikayeler yazıyor kafasından. Atahan’a anlatıyor mesela” diyerek babaannenin okuduğunu ifade etmiştir.

4.3.5. Kitap Okuma Sıklığı

Ailelerin 0-36 ay çocuklarıyla kitap okuma sıklıklarını şekillendiren aileye ve çocuğa bağlı etmenlerin olduğu görülmektedir. Bu etmenlerin ayrıca kitap okuma rutinlerine yön verdiği görülmüştür. Buna göre G11 rutin oluşturmaya çalıştıklarını:

“Son 2 aydır da biraz daha rutin yapmaya çalışıyoruz. İşte sabah kalktığında mesela o kartları daha çok oynuyoruz. Akşam yatmadan önce biraz kitaplara bakıyoruz. İşte böyle ufak ufak daha rutine bindiren hareketlere başladık diyebiliriz” cümleleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde G5 de:

“Valla her gün mümkün merteye en az bir yarım saat buna ayırmaya çalışıyorum. Ama tabii ki o buna onun gün içerisindeki tutumuyla bu çok doğru orantılı bazen hiç okumak istemezken bazen de tek oturupta altı kitap okuyabiliyor. E biraz fiziksel yorgunluk düzeyiyle ilgili olduğunu düşünüyorum. O anki ilgi duymasıyla filan. Başka bir şeyle oynamak istiyorsa kesinlikle kitap okumak için zorlamıyorum. Ama ben annem kitap okuyalım mı dediğimde evet tepkisini alırsam mümkün olanın üstüne çıkmaya çalışıyorum. Ne kadar çok okursam o kadar iyi gibi bir düşüncem var” diyerek kitap okuma düzeni oluşturmaya çalıştığını ifade etmiştir.

Fakat ebeveynlerden G9:

“Yoo bir rutinimiz yok” diyerek bir rutinlerinin olmadığını ifade etmiştir.

Ebeveynlerden G1 de tam bir rutin olmadığını fakat hafta sonu ağırlıklı olduğunu:

“Daha çok hafta sonları çünkü en rahat vakit geçirdiğimiz zamanda hafta sonu hafta içi pek ben okumuyorum ev işi yaparken abi ile ilgilenirken falan önüne genellikle vakit geçirmesi için materyaller koyarım koyduğum materyallerde kitap da oluyor” cümleleriyle ifade etmiştir.

4.3.6. Okumayı Yönlendiren Demografik Özellikler

Okumayı Yönlendiren Demografik Özellikler kategorisi incelendiğinde ise ebeveynlerden G11 hem kendisinin hem de eşinin akademisyen olmasından kaynaklı kitaplara yönlendiklerini:

“Yani evde kitap okuma alışkanlığı var çünkü eşim de akademisyen. Ben hala devam ediyorum. Zaten bizde okuma faaliyeti sürekli olarak devam eden bir şey” cümleleriyle ifade etmişlerdir. Bir diğer ebeveyn olan G8 de mesleki durumlarından dolayı okumaya yönlendiklerini:

“Tabii ki de bizim kitaplarımız var. Biz anne baba ziraat mühendisi olduğumuz için zootekni bölümü bir de. İnekli kitaplarımız mesela orada da ileri düzey. Bildiğiniz akademi kitapları koyuyoruz çocuğun önüne de baksın diye. Ama orada mesela onun

ilgisini çeken inek mööö diyor mesela, tavuk görüyor tavuğun sesini çıkarmaya çalışıyor ya da ama tabi ileri şeyini söylemiyoruz. Ama o kitapta onu söylemeye çalışıyoruz mesela köpek burada işte mama yiyor annecim, et yiyor burada, burada koşuyor, burada hav diye bağıyor diye anlatmaya çalışıyorum. Niye ilerisini anlatayım ya da niye öyle bir kitap alayım? Çünkü öyle kitapların resim içeriği daha az oluyor. Bunlar daha büyük, onun ilgisini daha çok çekiyor. Görsele daha çok önem veriyorum. Kitaplarda yazı arttıkça görsel azalıyor. Şu an onun için görsel daha önemli. İleride de yazılısını alırsız diye düşünüyorum” cümleleriyle ifade etmiştir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı yaşamın ilk yıllarında bulunan 6-36 ay aralığındaki çocukların anne-babalarının, çocuklarıyla kitapların buluşturulma sürecinde deneyim ve düşüncelerini yapılan görüşmeler sonucunda derinlemesine incelemektedir. Bu konuyla ilgili deneyim ve düşüncelere ait veriler nitel yöntem analizi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular doğrultusunda ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılacaktır.

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde genel anlamda yaşamlarında kitabın nasıl yer aldığı ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu bağlamda verilen cevaplar doğrultusunda “Gündelik hayatta kitabın yeri”, “Hediye kitap”, “Çocuğun kitap okumaya başlama yaşı” ve “Kendisinin kitap okuması” kategoriler oluşturulmuştur. Anne babaların çocuklarıyla kitap paylaşımları ile ev ortamında diğer etkinlik türlerine kıyasla çocuğun çeşitli dil, bilişsel, sosyal-duygusal faydaları bir araya getirme fırsatı sunar (100). Bu bağlamda temaya konu olan anne-babaları 6-36 aylık bebekleriyle çeşitli kitaplar buluşturmaya yönlendirmiştir. Görüşmelerde ailelerin verdikleri cevaplar doğrultusunda çocukların kitapla kurdukları ilişkileri anne-babaların sadece kendi özelinde değil farklı unsurların ve süreçlerin de bu ilişkiye etki ettiği söylenebilir. Anne-babaların “Gündelik hayatta kitapların yeri” kategorisinde en çok göze çarpan özellik ise günlük rutinlerinde bulunan çocuklarla gerçekleştirilen etkinlikler gibi yer almasıdır. Ailelerin aktarımlarda kitapların öylesine bir etkinlik olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Oysaki Baker (1997) aktarımına göre günlük yaşamda kitapların eğlenceli bir etkinlik olarak görülmesinin çocuğun kitaba yönelik pozitif bir yaklaşım sergilemesine ve uzun vadede kitap okuma alışkanlığına yansıdığını belirtmiştir (114). Ayrıca kitaplardan sağlanacak faydanın daha üst düzeyde olabilmesi için kullanılacak yollarından biri de etkileşimli bir kitap paylaşımının olmasıdır. Efe and Temel (115) etkileşimli kitap okuma ile ilgili yaptığı çalışmasında etkileşim kitap okuma sonucunda çocukların yazı farkındalıklarının arttığını bulgulamışlardır. Bu doğrultuda kitapların günlük yaşamdaki konumları düşünüldüğünde çocuğun sürekli görebileceği talep edebileceği yerlerde bulunması veya günlük okumaların artması sayesinde çocukların yazı farkındalıklarının ve kitaba olan farkındalıklarının artabileceği düşünülmektedir. Bazı aileler ise kitapları “vicdan rahatlama aracı” olarak görmektedir. Günümüzde küçük yaş gruplarında sıklıkla

karşılaşılan telefon, tablet vb. araçların kullanıldığı görülmektedir. Günlük yaşamda bu aygıtlarla geçirilen zaman yerine nitelikli bir kitapla kaliteli bir vakit geçirmek çok daha faydalı olmaktadır. Bu görüşü destekleyen araştırmalar mevcuttur. Gündoğdu ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada konuşma öncesinde tablet, cep telefonu gibi araçlara maruz kalan çocuklarda gecikmiş dil becerileri olduğu saptanmıştır buna karşın kitapların bu aygıtlara göre daha zengin ve çeşitli bir dil içerir olmasıdır (116, 117).

Kitapların ev ortamında fiziksel olarak nasıl konumlandığıyla ilgili bulgulardan anlaşıldığı üzere kitaplar için bir “Kütüphane” durumunun söz konusu olmadığıdır. Bu bağlamda ailelerin kitaplara yükledikleri anlam oyuncak bir nesne şeklinde nitelendirdikleri göze çarpmaktadır. Oyuncak ve kitabın benzerliğinden söz eden ailelerin çocuklarının 0-1 yaş arasında olduğu dikkat çekmektedir. Daha büyük yaştaki çocukların aileleri ise kitapları ulaşılabilir yere koyma eğilimde oldukları görülmektedir. Anlaşılacağı üzere yaş ve kitapların ev ortamındaki fiziksel yeri ile doğrusal bir ilişki söz konusudur. Kitapların oyuncaklar ile bir arada olmaması kitapların ayrı bir konumda bulundurulmasını onların oyuncak olmadığı algısının verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Böylelikle kitabın edebi yönü göz ardı edilmemiş olur. Ayrıca bu yaş döneminden başlayarak ev ortamında kitaplar için bir alanın ayrılması çocukta kitapların hayatın bir parçası olduğu algısını yaratır (118).

Anne- babaların “Hediye Kitap” ile ilgili deneyimleri incelendiğinde ise kimi aileler kitabın günlük yaşam döngüsünde bir hediye olarak görürken kimisi için sadece özel günlerde gelen bir hediye olarak nitelendirdikleri görülmüştür. Tanju (119) kitabın en güzel hediye olduğunu belirterek çocuklara ebeveynleri tarafından kitaplar hediye edilmesiyle çocuklara eğlendirici ve değerli bir hediye olduğunun izleniminin verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kitapları hediye olarak alınıp verilmesi hususunda sadece özel günlerle sınırlı kalmamasının önemli olduğu düşünülmektedir. Gelişmiş ülkelerin birçoğunda doğumdan itibaren devlet destekli hediye kitap projeleri yürütülmektedir. Genel bilgiler kısmında da bahsedilmiş olan bu projelerin ortak amacı evde erken okuryazarlık becerilerinin gelişmesini sağlamaktır (120). Bu projeler sayesinde ailelerde çocuklarına erken yaşta kitap okuma kültürü edinimi kazandırması için farkındalık sahibi oluşmasına yardımcı olacaktır.

Kitapla kurulan ilişkide bir diğer ana konu olan ailelerin “Kendi kitap okuma alışkanlık” durumudur. Ailelerin çoğunun iş yükümlülüğünden dolayı kitap okumalarının az olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra kitap okuma alışkanlığı olan ailelerin de olduğu görülmüştür. Çakmak and Yılmaz (121) çocukların okuma alışkanlığı sağlamaları için ebeveynlerinin gerekli ortamı oluşturması ve rol model olması gerektiğini ifade etmiştir. Olumlu bir rol model olması açısından faydalı bir durum söz konusudur bununla birlikte aslında çocuğun kitap okuma alışkanlığının arka bahçesinde yatan önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni ise çocuk, doğumdan itibaren çevresinde olan biteni artan bir şekilde algıladığı faktörüne dayanarak çocuğun etrafında okuma yapan kişi ya da kişileri görmesinin onun okuma alışkanlığına oldukça faydasının olabileceği savunulmaktadır (122).

Alan yazıda kitap “Okunmaya başlama yaşı” ile ilgili farklı uzman görüşleri bulunmaktadır. Bazı uzmanlar annenin karnındayken başlamasını tavsiye ederken çoğu uzmanlar ise 6 aylığı bir başlangıç dönemi olarak kabul etmektedir. Bunun nedeni olarak bebeklerin bu dönemde nesnelere ve resimlere karşı daha yüksek bir ilgisinin olmasını ve bu dönemde bebeğin desteksiz oturma gelişiminin başlamasına bağlamışlardır (10, 25). Çocuklarla kitap paylaşımlarının ilk bir yaşta başlaması faydalı olacaktır. Erken başlayan okuma alışkanlıkları çocukların ilerleyen dönemlerde kitap okuma alışkanlığını ve erken okuryazarlığını doğrudan etkilemektedir (80). Bu bağlamda görüşme yapılan ailelerin çoğunluğu kitapla tanışma sürecine bir yaşına kadar gerçekleştirildikleri görülmüştür. Özellikle kardeşi olan çocukların kitapla tanışma süreci diğerlerine göre daha erken dönemde başladığı dikkat çekmektedir. Bu durum göz önüne alındığında ev ortamında kitabın bulunmasının çocuğun başlama yaşına etki ettiği düşünülmektedir.

0-3 yaş döneminde bebekle düzenli kitap paylaşımının gelişimsel faydalarının yanı sıra erken okuryazarlık becerileri ve ev ortamının kalitesini de arttırdığı görülmektedir(47). Ailelerin çocuklarına “Kitap seçimi” konusunda yaş ve gelişim özelliklerine uygun kitaplar seçilmesi ön görülür. Buna bağlı olarak anne-babaların kitap seçiminde ne tür sorumluluklar aldıkları ifade edilmiştir. Kitap seçimi konusunda ebeveynler kitapların görünen özelliklerinin yanı sıra arka planda bazı değişkenleri de kendilerine seçim kriterleri olarak belirlemişlerdir. Bu bağlamda

Ailelerin kitap seçimi sürecinde “Tercih ettikleri yayınevleri” ve “Başvurulan kaynaklar” noktasında tanıdık, bilinen olarak ifadeler kullanarak onlara daha güvenilir baktıkları görülmüştür. Gönen ve arkadaşlarının (2014) 0-3 yaş kitaplarını inceledikleri araştırmasında; bu yaş grubuna yönelik basılan kitapların Türkiye’de öne çıkan belli başlı yayınevlerine ait olduğunu ve bu yayınevlerinin satışlarının fazla olmasının nedenin ise daha fazla 0-3 yaş kitapları barındırdıklarından dolayı olduğunu belirtmişlerdir (123). Bu bilgiler ışığında ailelerin tanıdık ve bilinene doğru bir yönelim gerçekleştirmelerini doğal bir süreç olarak nitelendirmenin doğru olduğu savunulmaktadır. Dijitalleşen her durum gibi kitap seçimi de bu ortamlara bakılarak yapılmaktadır. Özellikle sosyal medyada dijital içerik üreticilerin hayatımızın her alanında olduğu gibi kitaplara seçiminde de aileleri etkilediği düşünülmektedir. Çelik and Bakırtaş (124) yaptığı çalışmaya göre ünlülerin kitap satın alma davranışını etkilediğini bulgulamışlardır. Bu bağlamda ise önemli olan bir konuda alanında yetkin ve güvenilir kaynaktan çocukların gelişimsel ve yaş özelliklerine göre nitelikli bir kitap seçim sürecinin gerçekleşmesi gerektiği düşünülmektedir.

0-36 ay döneme ait çocuk kitaplarında “Fiziksel yapıyı” tanımlayan bazı parametreler bulunmaktadır. Ailelerin için kapağın ve sayfanın yapısı ve resimleme özellikleri ön plana çıkmaktadır. Nitelikli bir kitabın tasarım özellikleri bir bütün içerisinde olması için kağıt, ciltleme, kapak, harf karakteri ve büyüklüğü, kitabın boyutu, sayfa düzeni ve resimleme özellikleri de dikkat edilmesi gereken noktalar olduğu savunulmaktadır (38). Fiziksel sağlamlığa dikkat çeken ailelerin özellikle bir yaş öncesi çocuklarının kitapları ağızlarına götürdüklerini ifade ettikleri görülmüştür. 0-1 aralığında oral dönemde olan çocuk nesnelere ağızına götürmekten haz almaktadır (49). Bu durumdan dolayı kitapların kalın mukavvadan seçilmesi faydalı olacağından bu alıntıları destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Bir diğer ana konu ise resimleme özelliğine göre kitap seçimi yapılmasıdır. Kitap içeriğinde bulunan görsellerin aileler tarafından yorumlama şekli estetik ve hoş görünme kaygısıyla seçildiği görülmüştür. Bu bağlam aslında insanın günlük hayatının bir yansıması olarak düşünülmektedir. Kitap seçimi de bir bakımdan sebze, meyve seçimine benzetildiği görülmektedir. İnsan doğası gereği dış görünüşü güzel olana eğilim gösterdiğini belirtebiliriz. Bunun yanı sıra resimlerin metni yansıtması da bir diğer dikkat çeken konudur. Bu durum araştırmalarla da desteklenmektedir. Görsel ve metin

uyumunun olması çocuğun anlatılan hikayeyi daha iyi takip etmesine fırsat sunarak metinlerde anlatılanların görseller sayesinde daha iyi betimlenmesine fırsat sunacaktır (125).

Kitap seçimini belirleyen bir diğer parametre ise kitabın “Fiyat” aralığıdır. Yapılan araştırmalar küçük çocuklara yönelik kitap alma oranının üst-sosyoekonomik ailelerde daha fazla olduğunu bulgulamıştır (126). Anne-babaların kitaplara en yüksek üst sınır olarak 50 lirayı belirledikleri ifade edilmiştir. 0-3 yaş çocukları için hazırlanan kitaplarının yapısal özellikleri ve kullanılan malzeme özelliğinden dolayı diğer yaş grubu kitaplarına göre daha yüksek bir meblağda olduğu görülmüştür. Aynı zamanda 0-3 yaş grubuna yönelik yerli yayınların daha az oluşu fiyatını arttırdığı düşünülmektedir. Bu durumda kitap seçimi konusunda olumsuz yönelimlere yol açabilme olasılığına yol açabileceği savunulmaktadır. Nedeni ise fiyat kaygısından dolayı ailelerin fiziksel ve içerik özelliklerin kalitesini göz ardı etme ihtimalinin olması olacaktır.

Araştırma konusu kapsamında anne-babalara 6-36 aylık çocuklarına seçtikleri kitapların “İçerik” özelliklerinin nasıl olduğu sorulmuştur. İçerik bakımından ailelerin temel parametrelere yer verildiği görülmüştür. İçerik anlatım, ileti ve gündelik hayatın yansıması gibi özellikler etrafında şekillenmiştir. Kitapların günlük hayattaki temel becerileri kazandırmada önemli bir rol üstlendiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda ailelerin bu yönde bir beklentisinin olması normal olarak karşılanmaktadır. Fakat kitabı sadece öğretici bir ileti boyutunda ele almak yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra kitaplar ailelerin bebekleriyle güzel ve eğlenceli bir zaman aktivitesi olarak da görülmesi gerektiği savunulmaktadır. Dikkat çeken bir diğer konu ise yarar sağlaması bakımından 0-3 yaş çocuklarına öğretici olması yönünden masalların aileler tarafından seçilmesidir. Öğreticilik kaygısıyla ailelerin içerik bakımından bazı temel unsurları göz ardı ettikleri görülmektedir. Bunun nedeni ise masallar olağanüstü ve fantastik karakterler ve olayları içermektedir (127). Oysaki gelişimsel açıdan 0-2 yaş dönemi kitaplarında; karakterlerin fiillerini ve davranışlarının tek yönlü olması, konuda ise basit, somut ve günlük yaşamdan esinlenerek hazırlanması önemlidir(38). Ailelerin göz ardı ettikleri bir diğer önemli konu ise kitapların dil ve anlatım özelliklerini es geçmeleridir. Gelişimsel açıdan baktığımızda 0-2 yaş dönemi çocuk kitaplarında bulunan devingen söyleyiş tarzları sayesinde çocuk kendi anadilinin

güzelliklerinin farkına varmasına ve anlatılan konunun bellekte daha uzun saklanabilmesi için faydalı olacaktır (38).

Ebeveynlerin çocukları için seçtikleri kitaplarda çocuklarının cinsiyetlerine göre seçip seçmedikleri incelendiğinde; katılımcıların “Cinsiyet” meselesini kitap seçiminde özellikle görsel olarak görülmektedir. Erkek çocuklara uygun olmadığını düşünülen kitap kapakları erkek çocuklarının aileleri tarafından ilk başta elenmektedir. Diğer taraftan bunun yayınevleri tarafından kullanılan bir satış stratejisi olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kitapevlerinde tıpkı kıyafet mağazalarına benzer biçimde kız ve erkek çocukların okuyacakları kitapları ayrıldığı ve cinsiyete uygun biçimde sınıflandırıldığı görülmüştür. Bu durumda aileleri doğrudan doğruya cinsiyetine uygun raflara yönlendirmektedir. Aynı zamanda kitapların içerikleri, kahramanlar, olaylar toplumsal cinsiyet ilişkilerini yeniden yapılandığı için ebeveynlerin cinsiyet meselesini bir ön süzgeç olarak gördüğünü belirtebiliriz. Bunu yanı sıra gelişimsel olarak çocuğunun kitapla olan ilişkisinde kitabı bir çeşit cinsiyet kalıbının dışında tutan ailelerde olduğunu söyleyebiliriz. Ailelerin bu şekilde farklı görüşlere sahip olduğu gibi kitap yazarlarının da bunu kitaplara yansıttığı görülmektedir. Kaynak ve Aktaş’a göre (2017) okul öncesi dönem hikaye kitapları içerisinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi yaklaşımın yanında geleneksel yaklaşım da halen mevcut olmaktadır (128).

Anne-babaların 0-3 yaş çocuklarına kitap seçimi yaparken yapısal özelliklerinin yanında kitapların çocuklarına fayda sağlama beklentilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. “Ebeveynlik beklentileri” başlığını adı altında deneyimleri incelenmiştir. Ebeveynler günlük hayatı düzenleyen basit kuralları öğreten ve gündelik hayatla ilişkili kitaplarla buluştururken aynı zamanda öğretici konuları vurgulayarak çocuklarında kitaplar ile bu şekilde bir yarar sağlamak istediklerini hedeflemektedir. Çocuklara olumlu davranışları edindirmek ve bu davranışları süreklilik haline getirmek için ailenin belli başlı sorumlulukları olduğu düşünülmektedir. Anne-babaların deneyimlerini “Değerler eğitimi” şeklinde nitelendirdikleri göze çarpmaktadır. Aileler çocuklarına yaşam boyunca değerler eğitimini ilkeleştirerek bu değerleri davranışlarına entegre etmek için kritik bir rol oynadığı savunulmaktadır. (129). Anne-babalar değerler eğitimi aracı olarak kitabı kullanmaları doğal bir durum olarak belirtebiliriz. Buna paralel olarak Yıldız ve arkadaşlarının (2021) yaptıkları

çalışmada da hikaye anlatımlarının değerleri öğretmek amacıyla ebeveynlerin başvurduğu bir kaynak olduğunu ifade edilmiştir (130). Bu doğrultuda ailelerin değerler eğitimi konusunda kitapları kullanmalarının çocuğun gelişimsel açıdan faydalı bir seçim olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra kitaplardan olan beklentilerin sadece çocuğu yetiştirmesi gereken ona bir biçim vermeye çalışan bir yetişkin olarak görülmemelidir. Çocuğun hayal gücünü de aynı zamanda desteklemelidir (131).

Anne-babaların kitaplarla ilgili bir diğer beklentisi ise “Gelişimsel beklentiler” olarak şekillenmektedir. Gelişimsel çerçeveden kitapların sağladığı boyut olarak dil gelişimi ve sosyal-duygusal gelişim alanını vurguladıkları görülmüştür. Çocuk kitaplarının çocukların dil gelişimine etkisinin olduğu bilinmektedir (132, 133). Alıntılarının yapılan ailelerden dil gelişimine katkı sağladığını düşünen ve deneyimleyen ailelerin dil gelişimini sözcük dağarcığını genişletmek ve akıcı konuşma şeklinde ifade etmişlerdir. Yani dil gelişimini desteklemekten anlamlandıkları ifade edici dil becerilerinin gelişmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kitabın ifade edici dil özelinde önemli bir uyarıcı olduğu da aileler tarafından alan yazı desteklenmektedir. Buna karşın ifade edici dilin yanı sıra kitapların bir diğer önemli işlevi de alıcı dil becerilerini desteklemesi yönündedir. Yapılan araştırmalar kitapların sadece ifade edici dil becerilerine değil dinleme, dinlediğini anlamlandırma, yorumlama gibi becerilerine de faydalar sağladığı görülmüştür (125). Aileler tarafından vurgulanan bir diğer gelişim alanı ise sosyal- duygusal gelişim olduğu görülmüştür. İlgili alan yazın incelendiğinde de kitaplar çocukların sosyal ve duygusal gelişimini etkileyebilmektedir (134). Ailelerin düşünceleri literatürü destekler niteliktedir. Kitaplar aracılığıyla çocuklarının duyguları daha kolay bir şekilde özümlediklerini ifade ederek buna uygun kitaplar seçildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda bakacak olursak kitaplar güçlü duyguların yeri olduğundan ailelerin faydalı seçimler yaptığını söyleyebiliriz. Duygular üzerinde durdukları önemli bir konu da olumlu duygulara yönelik kitaplar seçmeleridir. 0-3 yaş çocuk kitaplarında karakterlerin duygu durumlarını sevimli ve güler yüzlü olması çocuğun kitaba yönelik dikkatini daha çok çekeceği düşünülmektedir (38). Bunun yanı sıra olumsuz duyguların kitaplarda yer almasının yaşamın bir parçası olduğu düşünülerek bu duygularla başa çıkma becerisinin desteklenmesi gerekliliğinden dolayı kitap

seçiminde yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir. Aileler tarafından üzerinde durulan bir diğer merkezi konu ise çocuklarıyla kitaplar aracılığıyla duygusal bir bağ kurmak istemeleridir. Ailelerin yaşadıkları bu deneyimler Bowlby'in kuramını desteklerken niteliktedir. Küçük yaş gruplarıyla kitap paylaşımları yapmak çocuğun güvenli bir bağlanma sağlamasına ve ebeveyni ile duygusal bir yakınlık kurmasını sağlayacaktır (9, 40). Ailelerin kitapların gelişimsel yönüyle ilgili deneyimlerini şekillendiren iki gelişim alanı olduğunu anlamaktayız. Oysaki gelişim bir bütündür ilkesinden yola çıkarak kitapların tüm gelişim alanlarını desteklediği yapılan araştırmalarla bulgulanmıştır.

Anne-babaların kitaplara yönelik bir diğer beklentisi ise çocuklarına “Okuma alışkanlığı kazandırmak” istemeleri yönünde olduğu gözlemlenmiştir. Ailelerin bu görüşlerini destekleyen bir araştırma yapan Farant ve Zubrick (2013) dokuz aylıktan itibaren anne ve babaları tarafından kitap okunan çocukların okula başladıkları andan itibaren kitap okuma sıklıklarının daha fazla olduğunu bulgulanmışlardır(96). Ailelerin bu şekilde görüşlerinin oluşmasında ülkemizde sıkça duymaya alışkın olduğumuz kalıplaşmış bir söz dizimi olan “kitap okuma alışkanlığın kazanılması” ebeveynlere yansımış olduğu düşünülmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda kimi ailelerin bazı kitaplar çerçevesinde “Ebeveynlik kaygıları” yaşadıkları görülmüştür. Din ve şiddet konusunu vurguladıkları ön plana çıkmaktadır. Anne-babaların kitaplarda dini içeriklerden uzak durmasının temel nedeni olarak 0-3 yaş grubunda soyut düşünme becerilerinin henüz gelişmediği yönündeki görüşleridir. Bunun yanı sıra din konusuna yaklaşımlarının da ailelerin dine yönelik kendi bakış açılarının da etkilediği düşünülmektedir. Şiddet bağlamında ise çocukların bazı kitaplardaki davranışları taklit etme durumu dikkat çekmektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre kitaplar sembolik modellerden biri olduğundan gelişimin ilk yıllarından itibaren rol model bağlamında çocuklar davranışı hemen ya da daha sonra tekrar edebilir (135, 136). Ailelerin kitaplarla ilgili yaşadıkları kaygıların doğal bir sonuç olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bunun nedeni ise her iki konuda da piyasada içerik bazında çocuk kitaplarının var olduğudur. Dağlıoğlu and Çamlıbel Çakmak (137) çocuk hikaye kitaplarının incelemesini yaptığı çalışmasında şiddet ve korku öğelerine rastladıklarını raporlamışlardır. Buna göre çocuklar için

seçilecek olan kitaplarda içerik kontrollerinin yapılması önemli bir husus olduğu söylenebilir.

Anne-babaların “Okuma pratikleri” şekillendiren farklı dinamiklerin olduğu görülmüştür. Bu bağlamda okuma sürecinin yapılanmasında üç süreç ön plana çıkmaktadır. “Kitap okunma öncesi” ailelerin herhangi bir hazırlık yapmadığı dikkat çekmektedir. Kitap okuma etkinliğini günün rutin bir parçası olarak nitelendirerek süreci kitap okuma esnasıyla sınırlandırdıkları göze çarpmaktadır. Ailelerin 0-36 aylık çocuklarıyla okuma öncesi yapılanlar hakkında kısıtlı bir bilgi birikimine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Oysaki bebekleri ile kitap okumaya başlamadan önce dikkat edilmesi gereken konulardan biri çevre düzenlemesinin yapılmasıdır. Bu süreçte aile bebeği için en uygun kitabı seçerek sabırlı bir şekilde ortam düzenlemesi yapılması önemli bir nokta olduğu düşünülmektedir. Bebekler için bir okuma alanı ayarlanırken güvenlik önlemleri ön planda tutulmalı ayrıca dikkat dağıtıcı eşyaların çevrede bulunmasından kaçınmak okumanın niteliği açısından önemli olduğunu söyleyebiliriz (36).

“Okuma esnasında” ailelerin çocukların ilgilerini yüksek düzeyde tutmak için çeşitli yollara başvurdukları görülmüştür. Ses tonunda ayarlamalar ve canlandırma yaparak süreci yönetmeye çalıştıkları dikkat çekmektedir. 0-3 yaş döneminde anne-babaların çocuklarıyla kitap paylaşımları genel olarak ebeveynlerin çocuklara kitap okuması şeklinde olduğu görülmektedir. Araştırmalar nitelikli olması açısından çocuğa kitap okunması yerine birlikte kitap okuma deneyimlerinin olması gerektiği üzerinde durmuştur(138). Kitap paylaşımı sırasında etkileşim kurmak önemli bir noktadır. Ancak bu etkileşimin niteliğinin de nasıl olduğu dikkat edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Aileler bu sürecin genelde çocukların ilgisini çekmek için kullanıldığını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra çocuğu alıcı konumda bıraktıkları görülmüştür. Kitap okunma sürecinde çocuğu pasif pozisyonunda aktif pozisyona getirmenin okumanın kalitesini ve okuma sürecinden yüksek bir yarar sağlaması noktasında önemli olduğu savunulmaktadır. Bundan dolayı ailelerin etkileşimli kitap okumayla ilgili bilgilerinin sınırlı olduğu düşünülmektedir. Bulut’a (2018) göre nitelikli bir etkileşim sağlanması için çocuğun kitaba dokunması, incelemesi için fırsat tanınmasının yanı sıra kitapla ilgili karşılıklı konuşmanın olması gerekmektedir (125). 2 yaş altı bebekler için ise sorulan soruları kitaptan gösterme şeklinde bir süreç izlenmesi, nitelikli soru-yanıt ile sürece yön verilmesi etkileşim sürecinin bir parçası

olacaktır (84, 139). Etkileşimli kitap okuma sayesinde ebeveynler çocuklarının erken okuryazarlık farkındalığı sağlamaları mümkün görünmektedir (134).

Ailelerin “Kitap okuma sonrası” herhangi bir eylemde bulunmadıkları da dikkat çekmektedir. Bunun nedeni olarak da çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine göre dikkat sürelerinin kısa olması olduğu anlaşılmaktadır. 0-3 yaş dönemindeki çocukların daha üst yaşlara göre dikkat süreleri ve dinlenme alışkanlıkları daha farklı olduğundan dolayı dikkatini kitaba odaklamasının doğru planlanması önemli olduğu düşünülmektedir (82).

“Okumayı tercih edilen kitaplar” kategorisinde dikkat çeken konu ise ailelerin bu süreci içerik ve fiziksel özelliklere göre şekillendirdiğidir. Bu bağlamda Kıldan ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada bu görüşleri destekler niteliktedir ebeveynlerin kitap tercihleri incelendiğinde içerik ve kitabın fiziksel özelliklerinin etkili olduğu görülmektedir (140).

Anne-babaların kitap paylaşımı sürecinde “Engelleyen durumlar” en başında çocuğa bağlı dikkat sürelerinin kısa olması durumu göze çarpmaktadır. Çocukların bu süreci bir vazgeçiş olarak yapılandığı ifade etmektedirler. Bu süreci etkili bir şekilde yürütmek için ailelerin kullanacağı ifadeler çocuğun dikkatini kitap üzerine yoğunlaştırması açısından etkilidir.

Annenin toplumsal cinsiyet rolünün kitap okuma sürecine yansıdığı fark edilmiştir. Kıran’ın (2019) aktarımına göre hanenin duygusal, sosyal ve temel ihtiyaçlarını karşılamak kadınların annelik rolüne bağlı olduğunu bundan dolayı çocuğun bakım ve diğer ihtiyaçlarını büyük oranda annenin karşıladığı görülmektedir (141). “Kitap okuyan kişi” genel anlamda çocuğun bakımını veren kişiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çalışan annelerin çocuklarının bakımından sorumlu olan diğer bireyler olarak büyükanne ve büyükbaba akla gelmektedir.

“Kitap okuma sıklığı” kategorisi incelendiğinde ailelerin günlük bir rutinlerinin olmadığı görülmektedir. Çocukların ailelerinden ve kitaplardan bağımsız olarak kendi beden ve ruhen kendilerini iyi hissetme durumları bu sürecin belirleyicisi olmuştur. Çocukla kitap buluşturma projelerinden olan Reach Out and Read kapsamında üç yaş altı çocuklar için özellikle her gün kitap okuma etkinliğinin yapılması tavsiye edilmiştir (89). Anne ve babaların kitap okuma sıklığını belirleyen çocuğa bağlı etmenlerden biri de kardeş sayısıdır (142). Özellikle kendinden daha

büyük kardeşe sahip ailelerin çocukları için kitap bir meşguliyet aracı olarak görülmektedir. Kitabın çocuğun gelişimi açısından önemi genel bilgiler kısmında bahsedilmiştir. Bu bağlamda her gün kitap için bir zaman ayrılması, onunla geçirilecek vaktin kaliteli bir şekilde değerlendirilmesi çocuğun ileriki dönemlerinde kitaba yönelik olumlu bir tutum sergilemesi açısından önemli bir nokta olduğu düşünülmektedir.

Kitap okuma sürecinin anne-babaların meslekleri bağlamında ilişkisinin olduğu vurgulanmaktadır. Görüşmelerde özellikle ev ortamında mesleklerine ait resimli kitap bulunan anne-babaların çocuklarının bu tarz kitaplara yönlendiklerini belirtilmiştir. Bunun yanı sıra mesleklerden kaynaklı bilgi birikiminin kitap okuma sürecini belirttiği görülmüştür. Bu bilgiler ışığında anne-babalara ait demografik bilgiler kapsamında mesleklerin kitap okumayı yönlendiren bir unsur olduğu düşünülmektedir. Uçar (113) anne mesleğinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde etkisi olduğunu bulgulamışken baba mesleğinin etkisinin olmadığını bulgulamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışmada 6-36 ay aralığında çocuğu olan anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönü ile ilgili deneyimlerinin ve görüşlerinin nasıl olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bunu yapmadaki amaç ailelerin kitap okuma sürecini nasıl yapılandıklarını anlamaya çalışmaktır. Bu bağlamda anne-babaların “kitabın günlük hayattaki konumu nerededir” “kitap seçimleri ve süreçleri nasıldır”, “okuma pratiklerini nasıl gerçekleştirdikleri” ilişkin deneyimleri ve düşüncelerine yönelik sorulara yanıt aranmıştır.

6.1.1. Kitapla İlişki Kurulmasına Yönelik Sonuçlar

Anne-babaların kitaplara yönelik kurdukları ilişkiler incelendiğinde ailelerin bu ilişkiyi yapılandırırken kendisinin, çocuğunun ve çevresiyle kurdukları etkileşimlerin sonuçlarına yöneldikleri fark edilmiştir.

Günlük akış içerisinde kitaba yükledikleri anlam bazen bebekle yapılan diğer etkinliklerin bir parçası bazen de vicdan rahatlatma aracı olarak görülmektedir. Kitabın evde fiziksel bir konum bulamadığı da verilen cevaplar doğrultusundadır.

Kitapla kurulan bir diğer ilişki konusu ise hediye kitap durumudur. Yapılan görüşmeler sonucunda hediyeleşme ritüelinin özel günlerle sınırlı olduğu anlamı çıkmaktadır. Bundan dolayı özellikle henüz bir yaşına gelmemiş çocuklarına hediye kitap konusunun oluşmadığını aktarmışlardır.

Başlama yaşı olarak bazı unsurların bu sürece yön verdiği görülmektedir. Özellikle çocuğun kendinden büyük kardeşinin olması doğal olarak başlama yaşını daha öne çektiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra ailelerin bir yaşına çok geçmeden çocuklarıyla kitapları tanıştırdığı görülmüştür.

6.1.2. Kitap Seçimine İlişkin Sonuçlar

Anne-babaların kitap seçimi konusunda bazı parametreleri göz önünde bulundukları görülmüştür. Kitaba yönelik bazı beklentilerinin olduğunu ve bu beklentilerin değerler eğitimi, gelişimsel fayda ve kitap okuma alışkanlığı olarak belirginleştiğini ifade etmişlerdir. Gelişimsel beklentilerinde öne çıkan iki gelişim

alanını temele almışlardır. İlk olarak dil gelişim alanını geliştirmeye yönelik beklentilerinin olduğunu ifade ederken dil gelişimini sadece sözcük kazanımı ve günlük hayatta sözcüğün kullanım şekliyle ilgili olduğu görülmüştür. Ailelerin alıcı dil gelişimini göz ardı ettikleri de göze çarpmaktadır. Sosyal-duygusal gelişim boyutunda ise duygusal yakınlık ve günlük hayatta duyguların tanımını öğrenmesi amaçlı kitapları bir uyaran olarak kullandıkları fark edilmiştir. Ayrıca aileler değerlerin kazanımı ve davranışa dönüştürülmesi için kitapları bir araç olarak kullanmaktadır. Bir diğer beklenti olarak okuma alışkanlığı ve sevgisi kazanması boyutudur. Kitaplarla ilgili yaşadıkları kaygılarda ise olumsuz davranışları rol model alma konusundan yaşadıkları endişelerinin olduğu ve gelişimsel olarak çocuklarının soyut düşüncelerin şekillenmesinin güç olduğunu ifade etmişlerdir.

Ailelerin kitap seçiminde içerik ve fiziksel çerçeveden de bazı belirleyicileri olduğu görülmüştür. Biçimsel özellik boyutunda fiziksel dayanıklılığın ve resimleme özelliklerde dikkat ettikleri belirlenmiştir. Kitabın fiziksel özelliklerine bütüncül baktığımız zaman sadece bu özelliklere dikkat edilmesi nitelikli bir kitap okuma sürecini olumsuz yönde etkileyecektir. İçerik yönünden temel konu ise günlük hayatta çocuğun bir karşılık bulması şeklindedir. İletilerin öğreticilik boyutunda olması da bir diğer dikkat ettikleri konudur.

Anne-babaların kitap seçimini yönlendiren bir diğer ana konu ise cinsiyete göre kitap seçme durumudur. Bazı aileler için cinsiyetin önemli olmadığı ön plandayken bazı aileler için çocukların farklı cinsiyet yönelim durumlarının söz konusu olmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca cinsiyet meselesinde bir diğer ana konu ise bazı kitapların bu şekilde ayırım yaparak bir satış politikası olarak belirlenmesidir.

Kitap seçimi sürecinde yayınevleri konusunda tanıdık, yayınevlerine daha güvenilir baktıkları görülmüştür. Başvuru kaynakları olarak ise sosyal medyanın önemli bir rol oynadığı göze çarpmaktadır. Kitap alınma süreci için herhangi bir rutinlerinin olmadıkları da ifade edilmektedir.

6.1.3. Kitap Okuma Pratiklerine İlişkin Sonuçlar

Ailenin çocuğuna kitap buluşturulması sürecinde öncesi, esnası ve sonrası şeklinde bir süreç izlenmesi gerektiği göz önünde bulundurularak ailelere buna yönelik sorular yönlendirilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda kitap okuma öncesinde

ailelerin çocuğun ilgisini ve dikkatini çekmek için seslenmeler ve görsellerden yararlandığı görülmüştür. Fakat herhangi bir ön hazırlık ve çevre düzenlemesi yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Kitap okuma esnasında aileler çocuğun dikkatini dağıtmamak adına düz okumalar yerine tonlamalı okumalar tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca kendilerini kitapta geçen karakterler yerine koyarak canlandırmalar gerçekleştikleri ifade edilmiştir. Kitapla buluşturulma sürecini anne-babanın çocuğa kitap okuması olarak nitelendirdikleri de görülmektedir. Kitapla etkileşim kuruyor musunuz sorusuna verdikleri yanıtlar bu şekilde olduğundan dolayı soru-cevap gibi tekniklerin bu süreçte kullanılmadığı sonucuna varılmıştır. Kitap bitimi sonrası ise çocukların sıkıldığını dile getirerek herhangi bir etkinlik yapmadıkları görülmüştür.

Okumayı tercih edilen kitaplarda ise bunu şekillendiren durumların içerik ve fiziksel özellikler olduğu dikkat çekmiştir.

Okuma sırasında kitap okumaya engel durumların söz konusu olduğu aileler tarafından deneyimlendiği ifade edilmiştir. Bu durumunun yaşanmasının ana nedeni olarak çocukların dikkat sürelerinin kısa olmasıdır.

Kitabı çocuğa okuyan kişilere bakıldığında çocuğun bakımını veren kişilerin bu süreci gerçekleştirdiği görülmüştür. Özellikle annenin rol olarak üstlendiği çocuğa bakım olayı kitap okumayı da kapsadığı yönünde sonuçlanmıştır. Ayrıca büyükanne ve büyükbabaların da bu sürece dahil olduğu anlaşılmaktadır.

Kitap okuma sıklığında ise günlük rutin şeklinde gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır. Kitap okuma sıklığında bazı ölçütlerin de etkisinin olduğu göze çarpmaktadır. Bunları kardeş etkinlikleri ve günlük ev işleri etrafında şekillendiği sonucuna varılmıştır.

Okumayı yönlendiren bazı demografik özelliklerin de varlığından söz edilebilir. Özellikle ailelerin mesleklerine yükledikleri anlam şeklinde olduğu görülmüştür.

6.2. Öneriler

0-3 yaş çocuklarına yönelik kitapla buluşturulma için atılacak adımlar yönetimlerce ve aile bazında sağlanmalıdır. Bu kapsamda:

- Bakanlıklar ve yerel yönetimler bazında 0-36 ay çocuklarının kitapla buluşturulmasını sağlayacak sosyal sorumluluk projeleri yapılmamıştır.
- Projeler kapsamında ailelere verilecek kitapların tanıtımı yapılarak çocuğa nasıl sunulması ile ilgili çalışmalar düzenlenmelidir.
- Medyada kitap teşviki için tanıtımlar yapılarak farkındalık yaratılmalıdır.
- Doğumdan itibaren başlayarak sağlık kuruluşlarınca ailelere kitap hediye edilmesi için teşvik edilmelidir.
- Eserlerin çoğunun yabancı kaynaklı olduğu düşünülürse yerli yazar ve çizerler bu konuda teşvik edilmelidir.
- Bebek kütüphaneleri bu bağlamda yaygınlaştırılarak bu ortamlarda ailelere yönelik eğitimler verilmelidir.
- Alanyazıda ülkemizde yapılan 0-36 çocukların kitaplarına yönelik kısıtlı sayıda olduğu dikkat çekerek bu konuda daha çok çalışma yapılması için desteklemeler yapılmalıdır.

7. KAYNAKLAR

1. Anderson J, Anderson A, Shapiro J, Lynch J. Fathers' and Mothers' Book Selection Preferences for Their Four Year Old Children Abstract. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*. 2001;41(4):189-210.
2. Can DT. Çocuk edebiyatı giriş. Konya: Eğitim Yayınevi; 2014.
3. Şirin MR. Edebiyat ve çocuk edebiyatı, edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi, CX (780)*. 2016:12-31.
4. Yılar Ö, Turan L. Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı. Ankara: Pegem Akademi; 2011.
5. Demirel Ş, Uludağ M, Tozlu N, Seven S, Çeçen M. Edebi metinlerle çocuk edebiyatında türler. Ankara: Pegem Akademi; 2010.
6. Çakmak Güleç H, Geçgel H. Çocuk edebiyatı okul öncesinde edebiyat ve kitap. Ankara: Hedef CS Yayıncılık; 2017.
7. Oğuzkan AF. Çocuk edebiyatı (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık; 2013.
8. Gezici N. Çocuk edebiyatının tanımı, amacı, işlevi ve tarihçesi. In: Ceylan Ş, editor. Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık; 2020. p. 1-17.
9. Sever S. Çocuk ve edebiyat. İzmir: Tudem Yayıncılık; 2008.
10. Beyazova U. Kitap çocuk ilişkisi. II Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. 2006:533-53.
11. Ganea PA, Pickard MB, DeLoache JS. Transfer between picture books and the real world by very young children. *Journal of cognition and development*. 2008;9(1):46-66.
12. Alekova S. Children's book: Essential tool for the development of intellectual potential of the earliest childhood. In: Asutay H, Öztürk T, Yılmaz D, Duran Baytar S, Gürel S, Ünal ZH, editors. Çocuk ve gençlik edebiyatında barış kültürü. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları; 2016. p. 363-4.
13. Kümmerling-Meibauer B. Emergent literacy and children's literature. In: Kümmerling-Meibauer B, editor. Emergent literacy: children's books from 0 to 3. Amsterdam: John Benjamins Publishing; 2011. p. 1-17.
14. Short KG, Lynch-Brown C, Tomlinson CM. Essentials of children's literature. Seventh ed: Pearson Education; 2014.
15. Glazer J. Introduction to children's literature. New Jersey: Pearson Education; 1997.
16. Akbayır S. Çocuğum neyi okumalı? Ankara: Pegem Akademi; 2010.
17. Üzel Ö. Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]2007.
18. Uluğ E, Bayraktar A. Determination of the required features of children's picture books. *Journal of Education and Future*. 2014(6):25-42.

19. Dwyer J, Neuman SB. Selecting books for children birth through four: A developmental approach. *Early Childhood Education Journal*. 2008;35(6):489-94.
20. Artan İ. Cinsel gelişim ve eğitim. In: Baysal Metin N, editor. *Doğum öncesinden ergenliğe çocuk gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi; 2021.
21. Dönmezler E. Türkiye’de yayımlanmış 5-8 yaş çocuk kitaplarının biçim, resim ve içerik açısından incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin: Mersin Üniversitesi; 2020.
22. Tür G, Turla A. *Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap*. İstanbul: Ya-Pa Yayın; 1999.
23. Oğuzkan F. *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. 11 ed. Ankara: Anı Yayıncılık; 2021.
24. Stephens KE. A quick guide to selecting great informational books for young children. *The Reading Teacher*. 2008;61(6):488-90.
25. Ural S. Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. In: Gönen M, editor. *Çocuk edebiyatı*. 4. Baskı ed. Ankara: Eğiten Kitap 2013. p. 33-56.
26. Taşcı E. 0-36 ay çocuklara yönelik resimli çocuk kitaplarının bir analizi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2019.
27. Şahan Aktan B. Erken çocukluk dönemi yayınlarında bulunması gereken özellikler. In: Çakmak Güleç H, editor. *Erken çocukluk dönemi edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi; 2020. p. 137-53.
28. Demircan C. TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2006;2(1):12-27.
29. Temizyürek F, Şahbaz NK, Gürel Z. *Çocuk edebiyatı*. 1. Baskı ed. Ankara: Pegem Akademi; 2016.
30. Bassa Z. Çocuk kitaplarında resimleme. In: Gönen M, editor. *Çocuk edebiyatı*. 4. Baskı ed. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık; 2017. p. 179-224.
31. Şahin G. Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyarı olarak resim. *Turkish Studies*. 2014;9(3):1309-24.
32. Çelik B. Resimli çocuk kitaplarında yer alan çocuk oyunlarının gelişimsel bakış açısıyla incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2021.
33. Sarı N. Çocuk kitapları üzerine illüstrasyonları üzerine bir araştırma ve örnekleme [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2006.
34. Kümmerling-Meibauer B, Meibauer J. Towards a cognitive theory of picturebooks. *International Research in Children's Literature*. 2013;6(2):143-60.

35. Şirin FM. Resimli çocuk kitaplarında artırılmış gerçeklik teknolojisinin kullanımı ve bir resimli hikaye kitabı uygulaması [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü; 2019.
36. Sawyer WE. Growing up literature. New York: Wadsworth Cengage Learning; 2012.
37. Yazıcı E. Çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler. In: Ceylan Ş, editor. Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap; 2020. p. 19-82.
38. Çer E. Çocuk edebiyatı: 0-6 yaş çocuk kitaplarında çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik. Ankara: Eğiten Kitap; 2016.
39. Gönen M, Aydos EH, Şentürk Ç, Karacan G, Kahraman C, Tuna P. Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2013(1):111-23.
40. Yükselen A. Yaş gruplarına göre çocuk kitapları. In: Gönen M, editor. Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap; 2017. p. 57-72.
41. Kocabaş İ. Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 1999.
42. Hearne BG, Stevenson D. Choosing books for children: A commonsense guide. 3. Edition ed. Urbana and Chicago: University of Illinois Press; 2000.
43. Karakuş C. Çocuk ve Kitap. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2019.
44. Bumpus J. Books for Babies. Library Review. 1969;22(3):135-7.
45. Nuba H. Books and babies. Day Care and Early Education. 1989;17(1):19-24.
46. Gönen M, Burçak F, Uysal H, Bediz E. 0-3 yaş dönemi kitapları. In: Gönen M, editor. Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap; 2017.
47. Tercanlı Metin G, Gökçay G. Bebeklik ve erken çocukluk döneminde kitap okuma: Çocuk sağlığı izlemlerinde etkili bir gelişim önerisi. Çocuk Dergisi. 2014;14(3):89-94.
48. Byrnes JP. Cognitive Development. In: Weiner IB, Craighead WE, editors. The Corsini Encyclopedia of Psychology John Wiley & Sons, Inc.; 2010.
49. Bayhan P, Artan İ. Çocuk gelişimi ve eğitimi. İstanbul: Morpa yayımları; 2004.
50. Alkan C, Sönmez V, Tezcan M, Senemoğlu N, Bircan İ, Karakütük K, et al. Öğretmenlik mesleğine giriş. Ankara: Anı Yayıncılık; 2000.
51. Dunbar RIM. Groups, Gossip, and the Evolution of Language. In: Schmitt A, Atzwanger K, Grammer K, Schäfer K, editors. New Aspects of Human Ethology. Boston, MA: Springer US; 1997. p. 77-89.
52. Trawick-Smith J. Early childhood development: a multicultural perspective. New York: Pearson Education; 2018.
53. İnce Samur Ö. Okuma kültürü nasıl kazanılır? Ankara: Anı Yayıncılık; 2016.
54. Temizyürek F, Takıl N. Erken Çocukluk Döneminde Kullanılan Kitapların Dil ve Zihinsel Gelişimdeki Yeri ve Önemi. In: Asutay H, Öztürk T, Yılmaz D,

- Duran Baytar S, Gürel S, Ünal ZH, editors. Çocuk ve gençlik edebiyatında barış kültürü. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları; 2016. p. 355-61.
55. Güneş A, Güneş F. Bilişsel gelişim dönemleri ve çocuk kütüphaneleri. Eğitim Bilim Toplum. 2017;15(60):25-49.
 56. Dağabakan FÖ, Dağabakan D. Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları. Milli Eğitim. 2007;174:1-8.
 57. Gönen M, Arı M. Anaokuluna giden dört-beş yaş çocuklarına resimli kitaplarla yapılan eğitimin dil gelişimine etkisinin incelenmesi. Eğitim ve Bilim. 1989;13(72).
 58. Ece Demir-Lira Ö, Applebaum LR, Goldin-Meadow S, Levine SC. Parents' early book reading to children: Relation to children's later language and literacy outcomes controlling for other parent language input. Developmental Science. 2019;22(3):e12764.
 59. Gilkerson J, Richards JA, Topping KJ. The impact of book reading in the early years on parent-child language interaction. Journal of Early Childhood Literacy. 2015;17(1):92-110.
 60. Montag JL, Jones MN, Smith LB. The words children hear: Picture books and the statistics for language learning. Psychological science. 2015;26(9):1489-96.
 61. Connor CM, Al'Otaiba S. Literacy. In: Benson JB, M.M. H, editors. Language, memory, and cognition in infancy and early childhood. Oxford: Elsevier Inc; 2009.
 62. Gallahue DL, Ozmun JC, Goodway J. Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults. New York: McGraw-Hill; 2012.
 63. Hainbach B, Pamela S., Reid GD, Collier DH. Motor Learning and Development. Champaign, IL: Human Kinetics; 2018.
 64. Sevimay Özer D, Özer K. Çocuklarda motor gelişim. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2021.
 65. Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Anı Yayıncılık; 2020.
 66. Alabay E. 0-36 Aylık Çocuklarda Motor Gelişim. In: Ünüvar P, editor. Bebeklik Döneminde Gelişim ve Eğitim. Ankara: Anı Yayıncılık; 2020. p. 246-68.
 67. Berk LE. Child Development. New Jersey: Pearson Education; 2013.
 68. Ostrosky MM, Favazza PC, Yang H-W, McLaughlin K, Stalega M. Let's Get Moving: Using Children's Literature to Support Physical Activity and Readiness Skills. Grantee Submission. 2018;32(1):39-44.
 69. Saarni C. Cognition, Context, and Goals: Significant Components in Social-Emotional Effectiveness. Social Development. 2001;10(1):125-29.
 70. Cohen J, Onunaku N, Clothier S, Poppe J, editors. Helping Young Children Succeed: Strategies To Promote Early Childhood Social and Emotional Development. Research and Policy Report) Washington, DC: National Conference of State Legislatures; 2005.

71. Akbaş İ. Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. *Ayrıntı Dergisi*. 2019;7(77).
72. Bee H, Boyd D. *Çocuk Gelişim Psikolojii*. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2009.
73. Erdem AÜ, Aydos EH, Çoban A. Resimli çocuk kitaplarında yer alan olumsuz duygular ve karakterlerin kullandığı baş etme stratejileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2017;17(2):914-31.
74. Aram D, Shapira R. Parent-child shared book reading and children's language, literacy, and empathy development. *Rivista Italiana di Educazione Familiare*. 2013;7(2):55-65.
75. Şahin EY, Çelik G, Çelik B. Anne-babaların çocuk edebiyatı kavramına ilişkin görüşleri (Çanakkale örneği). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*. 2012;10(12):109-25.
76. DeBruin-Parecki A, Perkinson K, Ferderer L. *Helping your child become a reader*. 2000.
77. Demir Ö, Küntay A. Dil ve iletişim becerilerinin gelişiminde ana baba etkileri. Yağmurlu B, Sayıl M *Ana babalık kuram ve araştırma İstanbul: Colorist Akademi Matbaacılık*2012. p. 295-327.
78. Lonigan CJ. Development, assessment, and promotion of preliteracy skills. *Early Education and Development*. 2006;17(1):91-114.
79. Anderson J, Anderson A, Shapiro J, Lynch J. Fathers' and mothers' book selection preferences for their four year old children abstract. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*. 2001;41(4):1.
80. Bayram Z. *Resimli çocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerine etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)* 2009.
81. Lorio CM, Delehanty AD, Romano MK. A systematic review of parent-child shared book reading interventions for infants and toddlers. *Topics in Early Childhood Special Education*. 2021.
82. Turan F. Erken okuryazarlık becerileri ve paylaşımlı kitap okuma. In: Ceylan Ş, editor. *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eğiten Kitap; 2020. p. 147-68.
83. Karrass J, Braungart-Rieker JM. Effects of shared parent-infant book reading on early language acquisition. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2005;26(2):133-48.
84. Lowe V. Don't tell me all about it – just read it to me. In: Kümmerling-Meibauer B, editor. *Emergent literacy: children's books from 0 to 3* Amsterdam: John Benjamins Publishing; 2011. p. 209-26.
85. Lawhon T, Cobb JB. Routines that build emergent literacy skills in infants, toddlers, and preschoolers. *Early Childhood Education Journal*. 2002;30(2):113-8.
86. Alaca IV. 0-5 yaş çocuk ve ailelerine yönelik devlet destekli dil gelişimi stratejileri, medya ve okuma kültürü projeleri. In: Yavuzer H, Şirin MR, editors. *I Türkiye Medya ve Çocuk Kongresi Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları; 2013. p. 335-70.

87. Read ROA. Our vision: A world where every child is read to every day. 26 Aralık 2021 [Available from: <https://reachoutandread.org/about/>].
88. Egan SM, Hoyne C, Moloney M, Breatnach D, Pope J. Shared Book Reading with Infants: A Review of International and National Baby Book Gifting Schemes. *An Leabhbh Og: The OMEP Ireland Journal of Early Childhood Studies*. 2020;13:49-64.
89. Zuckerman B. Promoting early literacy in pediatric practice: twenty years of reach out and read. *Pediatrics*. 2009;124(6):1660-5.
90. BookStart. Programmes and campaigns 26 Aralık 2021 [Available from: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/>].
91. Dick SJ, Burstein KW, Picard C. Dolly Parton Imagination Library 2014-15 study. University of Louisiana at Lafayette, Cecil J. Picard Center for Child ...; 2016.
92. Read Bt. History 26 Aralık 2021 [Available from: <https://borntoread.org/index.php/history/>].
93. Continisio GI, Mattiello A, Toscano S, Continisio P, Paternoster M, Guarino A, et al. Dialogic reading in the rehabilitation of Children with Hearing Loss and the “Born to Read” Project: A pilot study. *Scandinavian journal of psychology*. 2018;59(5):518-23.
94. Kitap M. 1 milyon kitap hakkında 19 Aralık 2021 [Available from: <https://1milyonkitap.com/tr/hakkinda>].
95. Farrant BM, Zubrick SR. Early vocabulary development: The importance of joint attention and parent-child book reading. *First Language*. 2012;32(3):343-64.
96. Farrant BM, Zubrick SR. Parent-child book reading across early childhood and child vocabulary in the early school years: Findings from the Longitudinal Study of Australian Children. *First Language*. 2013;33(3):280-93.
97. Lonigan CJ. Reading to preschoolers exposed: Is the emperor really naked? *Developmental review*. 1994;14(3):303-23.
98. Bus AG, Van Ijzendoorn MH. Mothers reading to their 3-year-olds: The role of mother-child attachment security in becoming literate. *Reading Research Quarterly*. 1995;30(4):998-1015.
99. Raikes H, Alexander Pan B, Luze G, Tamis-LeMonda CS, Brooks-Gunn J, Constantine J, et al. Mother-child bookreading in low-income families: Correlates and outcomes during the first three years of life. *Child development*. 2006;77(4):924-53.
100. Kucirkova N, Dale PS, Sylva K. Parents reading with their 10-month-old babies: key predictors for high-quality reading styles. *Early Child Development and Care*. 2018;188(2):195-207.
101. Simcock G, DeLoache JS. The effect of repetition on infants' imitation from picture books varying in iconicity. *Infancy*. 2008;13(6):687-97.

102. Westerlund M, Lagerberg D. Expressive vocabulary in 18-month-old children in relation to demographic factors, mother and child characteristics, communication style and shared reading. *Child: care, health and development*. 2008;34(2):257-66.
103. Lee BY. Facilitating reading habits and creating peer culture in shared book reading: An exploratory case study in a toddler classroom. *Early Childhood Education Journal*. 2017;45(4):521-7.
104. Sajedi F, Habibi E, Hatamizadeh N, Shahshahanipour S, Afzali HM. Early storybook reading and childhood development: A cross-sectional study in Iran. *F1000Research*. 2018;7(411).
105. Neuman WL. Toplumsal araştırma yöntemleri II. 7. Basım ed. Ankara: Yayınodası Yayıncılık; 2014.
106. Yıldırım A, Şimsek H. Nitel araştırma yöntemleri. 11. Baskı ed. istanbul: Seçkin Yayıncılık; 2018.
107. Braun V, Clarke V. Successful qualitative research: A practical guide for beginners. London: Sage Publications; 2013.
108. Merriam S. Qualitative research :A guide to design and implementation. Second ed. Jossey-Bass: San Francisco; 2009.
109. Christensen L, Johnson R, Turner L. Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz (2. Baskı)2015.
110. Shenton AK. Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*. 2004;22(2):63-75.
111. Creswell JW, Creswell JD. Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches: Sage publications; 2017.
112. Şahin FT, Tutkun C. Okul öncesi dönemde anne, baba, çocuk ve kitap. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 2016;24(5):2373-90.
113. Uçar AM. Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveyn-çocuk okuma etkinlikleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Konya: Nemetin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2021.
114. Baker L, Scher D, Mackler K. Home and family influences on motivations for reading. *Educational psychologist*. 1997;32(2):69-82.
115. Efe M, Temel ZF. Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*. 2018;2(2):257-83.
116. Mosiman R, Mosiman M. The smarter preschooler: Unlocking your child's intellectual potential. Arizona: Brighter Insights; 2009.
117. Gündoğdu Z, Seytepe Ö, Pelit BM, Doğru H, Güner B, Arıkız E, et al. Okul öncesi çocuklarda medya kullanımı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016;2(2):6-10.

118. Turgut Bayram Z. Resimli çocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2009.
119. Tanju EH. Çocuklarda kitap okuma alışkanlığı'na genel bir bakış. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 2010;21(21):30-9.
120. Sarı Uğurlu B. Erken çocukluk döneminde okuma kültürünü yaygınlaştıran programlar. In: Kargın T, Altun D, Güldenoğlu B, editors. Değerlendirmeden uygulamaya tüm yönleriyle erken-okuryazarlık. Ankara: Pegem Akademi; 2021. p. 140-65.
121. Çakmak T, Yılmaz B. Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. Türk Kütüphaneciliği. 2009;23(3):489-509.
122. Yılmaz B. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada ebeveynlerin rolü. Yaşadıkça Eğitim. 1994(32).
123. Gönen M, Uludağ G, Tanrıbuyurdu EF, Tüfekçi E. 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2014;29(29-1):126-39.
124. Çelik M, Bakırtaş H. Ünlüler gençlerin kitap satın alma niyetini etkiler mi? . Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD). 2020;12(23):340-57.
125. Bulut S. Okulöncesi eğitim ortamlarında çocuk kitaplarıyla gerçekleştirilen uygulamaların okuma kültürü edindirme bağlamında incelenmesi [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2018.
126. Özbek Ayaz C, Güleç H, Şahin Ç. Ailelerin, çocuklarıyla birlikte gerçekleştirdikleri okuma aktivitelerinin düzeyini belirleme. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017;18(1):1-19.
127. Tanju EH. Edebi türler açısından çocuk edebiyatı. In: Gönen M, editor. Çocuk edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap; 2017. p. 93-158.
128. Kaynak D, Aktaş E. Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. EKEV Akademi Dergisi. 2017(72):67-85.
129. Akto A, Akto S. Erken çocukluk ve değerler eğitimi. Journal of International Social Research. 2020;13(74).
130. Yıldız E, Elibol H, Ada M. Okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan ebeveynlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. 2021;18(40):2317-44.
131. Çer E. Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa göre olmasını sağlayan başat bir değişken: Eğitsel özellikler. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR). 2019;3(1):1-11.
132. Ergül C, Sarıca AD, Akoğlu G. Etkileşimli kitap okuma: dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 2016;17(02):193-206.

133. Eti İ, Arnas YA. Hikâye temelli yaratıcı drama etkinliklerinin dört yaş grubu çocukların ifade edici dil gelişimine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 2016;11(1):17-32.
134. Er S. Okulöncesi dönemde anne babaların etkileşimli hikâye kitabı okumalarının önemi. *Başkent University Journal of Education*. 2016;3(2):156-60.
135. Bandura A. Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*. 1977;84(2):191.
136. Ormrod JE. *Human learning*: Merrill Upper Saddle River, NJ; 1999.
137. Dağlıoğlu HE, Çamlıbel Çakmak Ö. Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*. 2009;23(3):510-34.
138. Han J, Neuharth-Pritchett S. Parents' interactions with preschoolers during shared book reading: Three strategies for promoting quality interactions. *Childhood Education*. 2014;90(1):54-60.
139. Justice LM, Sofka AE. *Engaging children with print: Building early literacy skills through quality read-alouds*: Guilford Publications; 2013.
140. Kıldan A, Bilgici O, Gümrükçü B. okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin çocuk kitabı seçme ölçütlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 2011;41(192):105-20.
141. Kıran S. Türkiye'de ve Almanya'da görev yapan Türk kökenli öğretmenlerde toplumsal cinsiyet kurguları; Ankara ve Berlin örneği karşılaştırması [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2019.
142. Fletcher KL, Reese E. Picture book reading with young children: A conceptual framework. *Developmental review*. 2005;25(1):64-103.

8. EKLER

EK 1. Etik Komisyon Onayı

Tarih: 02/03/2019
Sayı: E-35853172-300-00000486120
00000486120

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Sevdanur ÖZDEMİR Hk.

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 11.01.2019 tarihli ve 68552689-000/00000409152 sayılı yazınız.

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencilerinden **Sevda Nur ÖZDEMİR**'in **Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL** danışmanlığında yürüttüğü "**6 - 36 Ay Arası Bebeği Olan Anne-Babaların Çocuk Kitaplarının Gelişimsel Yönü İle İlgili Bilgi Düzeylerinin ve Görüşlerinin İncelenmesi**" konulu tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **19 Şubat 2019** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

EK 2. Aydınlatılmış Onam Formu

Aydınlatılmış Onam Formu

Doç. Dr. Saniye Bencik Kangal'ın danışmanlığında yürütülen “ 6-36 ay arasında bebeği olan anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönü ile ilgili bilgi düzeylerinin ve görüşlerinin incelenmesi” adlı bu tez çalışmasının amacı; çocuk kitaplarının gelişimsel yönü ile ilgili ebeveyn görüşlerini incelemektir. Bu amaçla sizinle kişisel olarak görüşmeler yapmak istiyorum. Çalışmaya katılımda gönüllülük esastır. Görüşmemiz yaklaşık 20 dk sürecektir. Bu araştırmayı gerçekleştirebilmek için ve zamanı daha iyi kullanabilmek için görüşmelerimizin ses kayıt cihazları yolu ile kayıt altına alınma ihtiyacı duyulmaktadır. Görüşmedeki cevaplarınız **kesinlikle** gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler gerçekleştirilen tez çalışması için kullanılacaktır.

Görüşme soruları, genel olarak kişisel rahatsızlık verici şekilde değildir. Fakat katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden dolayı kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkabilirsiniz. Bu durumda görüşmeyi yapan araştırmacıya, görüşmeden çekildiğinizi söylemek yeterli olacaktır.

Görüşme sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Görüşmeye katıldığınız için ve bu çalışmaya katkılarınız için teşekkür ederim. Araştırma sonuçlarıyla ilgili derseniz e-posta yoluyla derseniz telefon ile bilgi alabilirsiniz.

“ 6-36 ay arasında bebeği olan anne-babaların çocuk kitaplarının gelişimsel yönü ile ilgili bilgi düzeylerinin ve görüşlerinin incelenmesi” konulu çalışmaya **gönüllü** olarak katılıyorum ve istediğim zaman görüşmeyi yarıda kesebileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılabileceğini kabul ediyorum.

Görüşmeci

Adı- Soyad/ Rumuz:

Adres:

Tarih:

Tel:

İmza:

Araştırmacı

Sevda Nur ÖZDEMİR

Hacettepe Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

Tel:

E-Posta:

Bu çalışma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan izin alınmıştır.

EK 3. Genel Bilgi Formu

GENEL BİLGİ FORMU

Sevgili Anne ve Babalar,

Bu çalışma, 6-36 ay arası bebeklerin ebeveynlerine yönelik yapılan bir tez çalışmasıdır. Çalışma gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Maddelerin doğru veya yanlış seçeneği yoktur, kendi açınızdan en uygun olanı işaretlemeniz gerekmektedir. Lütfen ad, soyad gibi kimliğinizi belirten bilgiler vermeden ve hiçbir maddeyi boş bırakmadan samimi cevaplar veriniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Sevda Nur Özdemir
Çocuk Gelişimcisi

ANNE BİLGİLERİ	BABA BİLGİLERİ
Yaşı ☐ 20 ve altı ☐ 36-40 ☐ 21-25 ☐ 41-45 ☐ 26-30 ☐ 46 ve üstü ☐ 31-35	Yaşı ☐ 20 ve altı ☐ 36-40 ☐ 21-25 ☐ 41-45 ☐ 26-30 ☐ 46 ve üstü ☐ 31-35
Eğitim Durumu ☐ Okur-yazar değil ☐ Lise ☐ Okur-yazar ☐ Lisans ☐ İlkokul ☐ Lisansüstü ☐ Ortaokul	Eğitim Durumu ☐ Okur-yazar değil ☐ Lise ☐ Okur-yazar ☐ Lisans ☐ İlkokul ☐ Lisansüstü ☐ Ortaokul
Çalışma Durumu ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor	Çalışma Durumu ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor
Çalışıyor ise ☐ İşçi ☐ Kamu görevlisi ☐ Çiftçi ☐ Serbest meslek ☐ Diğer.....	Çalışıyor ise ☐ İşçi ☐ Kamu görevlisi ☐ Çiftçi ☐ Serbest meslek ☐ Diğer.....

GENEL BİLGİLER
Cinsiyetiniz Kadın ☐ Erkek ☐
Medeni Durum ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Boşanmış ☐ Ayrı yaşıyor
Evinizin Aylık Geliri ☐ 1500 TL ve altı ☐ 3501-4500 TL ☐ 1501-2500 TL ☐ 4501-5500 TL ☐ 2501-3500 TL ☐ 5501 TL ve daha fazla

EK 4. Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Görüşme Soruları	
1)	Kendinizden biraz bahseder misiniz? <ul style="list-style-type: none"> Eğitim durumunuz, mesleğiniz nedir? Kaç çocuğunuz var? Çocuğunuz/ Çocuklarınız kaç yaşında? Sıradan bir gününüzü anlatır mısınız?
2)	Bebeğinizle ailede kimler zaman geçiriyor? <ul style="list-style-type: none"> Ailede kim ne kadar süre geçiriyor? Bebeğinizle nasıl vakit geçiriyorsunuz?
3)	Son zamanlarda çocuğunuzla okuduğunuz kitaplar hangileri? <ul style="list-style-type: none"> Söylediklerinizin dışında kaç kitabı var? Bebeğinizin bu kitapların arasında en çok sevdiği kitap hangisi?
4)	Kitap okuma alışkanlığınız var mı? <ul style="list-style-type: none"> Neler okuyorsunuz? Sevdiğiniz yazarlar kimler?
5)	Ne zamandan itibaren bebeğinize kitap okuyorsunuz?(Kaç yaş/aylık itibaren okuyorsunuz?)
6)	Bebeğinize ne sıklıkla kitap okuyorsunuz? <ul style="list-style-type: none"> Ne zaman kitap okuyorsunuz? Kitabı anne mi baba mı okuyor? Kitabı okuyan başka yetişkin var mı?
7)	Bebeğinize kitabı nasıl okuyorsunuz? <ul style="list-style-type: none"> Düz mü okuyorsunuz? Farklı bir tonlama kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız nasıl bir tonlama oluyor? Etkileşim kuruyor musunuz? Nasıl bir etkileşim kuruyorsunuz? Bebeğinizle kitap okumanız bittikten sonra ne yapıyorsunuz?
8)	Bebeğinize kitap okumanın nasıl bir fayda sağlayacağına inanıyorsunuz?
9)	Kitap alırken nasıl alıyorsunuz? <ul style="list-style-type: none"> Kitabı bebeğinize kim alıyor? Kitabı nerden alıyorsunuz? Kitabı alma zamanınız ne zaman oluyor? Kitap almadan önce kitabı inceliyor musunuz? Kitap seçerken başvurduğunuz kaynaklar var mı? Varsa bunlar nelerdir?
10)	Kitap seçerken dikkat ettiğiniz konular var mı? <ul style="list-style-type: none"> Kitap seçerken bebeğinizin cinsiyetine yönelik mi alıyorsunuz? Kitap alırken fiyat sizin için önemli mi? Kitabın fiziksel özellikleri sizin için önemli mi? Önemliyse nelere dikkat ediyorsunuz? Kitaplar içerik bakımından nasıl oluyor? Kitabın yazar ve yayınevine dikkat ediyor musunuz? Ediyorsanız hangilerini tercih ediyorsunuz?
11)	Okumak istemediğiniz ya da uzak durduğunuz kitaplar oluyor mu? <ul style="list-style-type: none"> Bu kitaplar hangileri oluyor? Neden bu kitaplardan uzak duruyorsunuz?
12)	Hediye kitap geliyor mu? <ul style="list-style-type: none"> Kim hediye olarak kitap getiriyor? Siz hediye kitap alıyor musunuz?

EK 5. Orjinallik Ekran Çıktısı

Sevda Nur TOKUR			
ORJİNALLİK RAPORU			
%5	%5	%0	%4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
BİRİNCİL KAYNAKLAR			
1	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%3	
2	saglikbilimleri.hacettepe.edu.tr İnternet Kaynağı	%1	
3	Submitted to Hacettepe University Öğrenci Ödevi	<%1	
4	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1	
5	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<%1	
6	library.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
7	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1	
8	Submitted to Düzce Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1	
9	eprints.akakom.ac.id İnternet Kaynağı	<%1	

EK 6. Dijital Makbuz

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen: Sevda Nur Tokur
Ödev başlığı: Depo Yok 2022
Gönderi Başlığı: Sevda Nur TOKUR
Dosya adı: Sevda_Nur_TOKUR-_22.02.2022.docx
Dosya boyutu: 1.84M
Sayfa sayısı: 96
Kelime sayısı: 21,309
Karakter sayısı: 145,241
Gönderim Tarihi: 21-Şub-2022 04:02ÖS (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 1767531049

9. ÖZGEÇMİŞ